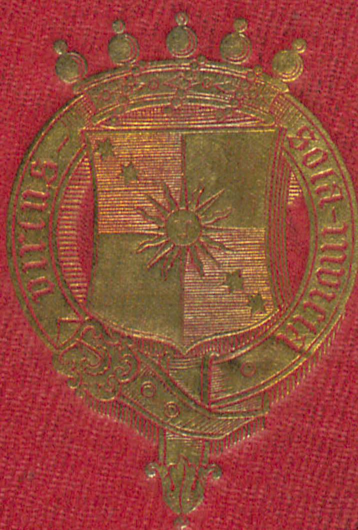
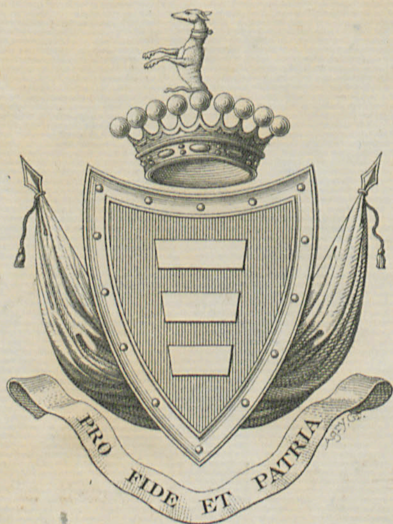
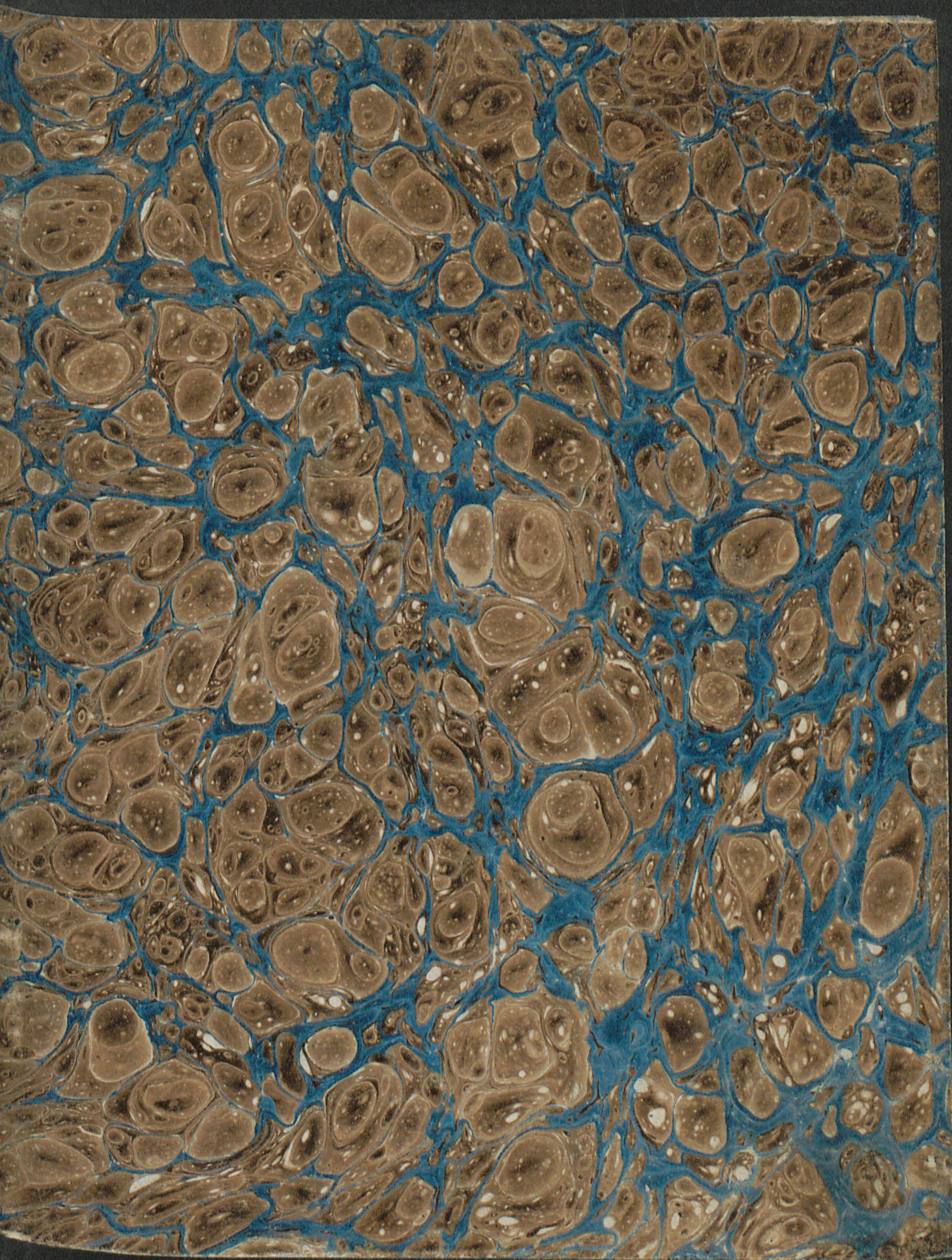
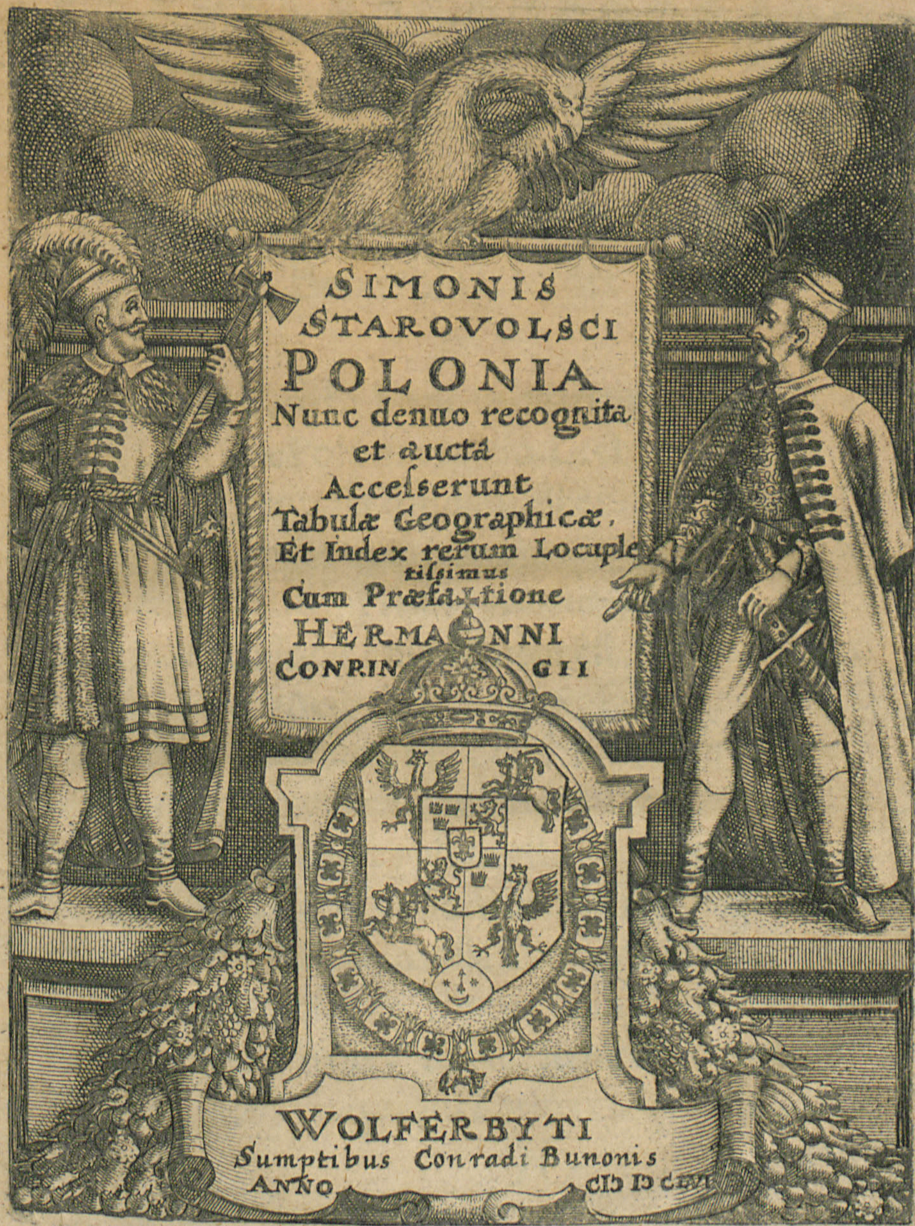

Ex Libris Com. Branicki
Sucha

SIMONIS
STAROVOLSCI
POLONIA
Nunc denuo recognita
et aucta
Accesserunt
Tabulæ Geographicæ,
Et Index rerum Locupletissimus
Cum Præfatione
HERMANNI
CONRINGII
WOLFERBYTI
Sumptibus Conradi Bunonis
ANNO CIↃ IↃ CLVI

Hermannus Conringius,
Benevolo Lectori
S. P. D.

QVæ tibi nunc exhibetur Starovolsciana Poloniæ editio, Lector optime, illa expressa quidem est ex ista, quæ ante hosce quatuor annos, curâ GEORGI Forsteri, Gedani in Prussia prodiit in lucem; innumeris tamen locis emendatior est, atq; ad usum civilẽ aptior: locupletior quoq; saltim ob indicẽ & mappas, quæ maximè desiderabantur in libello chorographici præcipuè argumenti. Auctorẽ ipsum Polonum esse palam est. Ejus viri doctrinam & mores non patiuntur nos ignorare, præter hunc libellũ, etiam alia illius nonnulla, Eques præsertim Polonicus, Elogia bellicâ virtute illustrium Polonorum, & Hecatontas scriptorum Polonicorum: in quibus Latina eloquentia, pru-

dentia, studium libertatis, amor patriæ, odium Protestantium immane, perinde ut Romanensium sacrorum inconsulta veneratio, nusquam pene non elucent.

Hunc libellum initio quidem conscripsit Rege adhuc SIGISMUNDO: at passim interpolavit, quo tempore Polonis rex præfuit Vladislaus, anno circiter seculi hujus quadragesimo. Qua re interdum multa turbata sunt: utpote, quum rerum status passim mutaverit paucos intra annos: libellus verò nunc Sigismundi, nunc Vladislai tempora referat: & quidem posteriora hæc interdũ non expunctis prioribus; auctoris ipsius incuria, an culpa librarii, incertum. Occupatur porro libellus potissimũ quidem ἐν τῇ χωρογραφίᾳ omnium Polonici regni, quod sanè amplissimum est, regionum provinciarumq́; idq; adeò argumentum ita plenè pariter nitidéq; exsequitur, ut aliorum industriam longè superaverit. Attingit verò etiam alia quammulta, quæ ad rempublicam attinent, non minore felicitate. Nam & præclarè sentit saltim de plerisq; & sine fuco sententiam pro-
mit

mit in publicum; quorum alterum prudentis, alterum generosi est animi. Ipsa sane etiam reipubl. patriæ vitia usq; adeò non dissimulat, ut nisi illa jam tum nimium quantum in universi orbis conscientiam venissent, possit videri peccasse in patriam isthac propalatione. Nec vero arcana civitatis mala fas est nudare: tegenda illa sunt, pallianda, etiam purpurisso nonnunquam fucanda, si res ferat. Quorum nihil tamen patitur historia, nudam quippe veritatem professa: in jam apertis quoq; reipubl. id conari, ridiculum est. Infestus auctoris in Protestantes animus (quem cui Scholæ debeamus, haut temere quem latet) sæpenumero judicium, cætera satis exquisitum, transversum rapit, ac linguam fœda deturpat maledicentia. Quàm iniquus sanè sit in Rigam Livoniæ metropolin, vel ex uno Paulo Piasecio discas, etsi & hic Romana sacra amplexus sit, imò suæ gentis Episcopum egerit. Non tango hominis ulcera reliqua: quum hoc unum satis ostendat, quàm ille in similibus nihil mereatur fidei. Et verò aliis quoq; in libris suis, perinde turpi maledicentia in

Protestantes injurius est. Quàm intoleranda enim illa sunt convitia, quibus tanquam gemmis Hecatontadem suam illustravit! dum Lutherum *lutulenti subulci*: Melanchthonem, Pomeranũ, aliosq́;, nunc *cœnosorum VVitebergensium porcorum*, nunc *lutulenti Saxonicorum porcorum gregis*, nunc *lenonum Saxonicorum*, *perditorum ac perfidorum hominum*, aliisq́; ex trivio petitis contumeliis incessit. Cæterùm in omnes Germanos quoq; quàm sit maligno animo, imò quàm contemptim tantùm non omnes populos exteros præ suis Polonis habeat, vel hic ipse libellus loquitur. Non est tamen, quod illa nos moveant, quò minùs auctorem in præclarorum scriptorum censum recipiamus; imò quò minùs hunc libellum annumeremus melioribus rerumpublicar. descriptionibus.

Nec verò libellus pretio suo fraudandus est, propterea quòd nævis illis sit deformis; perinde ut nec ideo meretur rejici, quoniam reipubl. Polonicæ omnia non est persecutus. Nam hoc quidem ipsi commune est cum omnibus rerumpublica-

lica-

licarum descriptoribus: quorum tamen nonnulli laudem sibi æternam jure sunt hinc consequuti. Multa scilicet pertinent ad plenam reipubl. alicujus notitiã: id quod libro de civili prudentia pluribus docemus: illorum verò nonnulla non est fas vulgare, alia occultiora sunt, quàm ut facilè possis assequi: quorum proinde silentium per injuriam cui vertas vitio. Quin tamen longè uberiora & licuisset, & potuisset, & debuisset de Polonica reipubl. Starovolscius dicere, haut diffitemur; eoq; ab omni illum culpa vacuum non pronunciaverimus. Majore sanè industria locum hunc tractavit Martinus Cromerus, vir cum antiquitate comparandus. Vel ideo tamen Starovolscium Cromero ipsi prætuleris, quòd hic doceat nos recentissima, quæq; adeò hodie magis ex usu sunt: ille verò ea tradat, quorum pars eximia in desuetudinẽ jam abiit: ut solent respubl. pleræq; perpetuo quasi motu agitari, nec unquam stabili pede consistere; etsi eorundem vocabulorum inanis species imprudentibus illudat. Non unâ verò ratione poterit nunc Starovolscius prodesse in

publi-

publicum. Nec enim non quivis curiosior desiderabit scire causam lapsus illius, quo nunc concidit, illa hactenus robustissimis annumerata Polonica respubl. Illam verò quasi oculis spectandam exhibet hic libellus, interim dum describit vires, opes, militiam & regimen Polonicum. In hunc scilicet modum habentibus sese alioqui civitatis rebus, fieri non potest, ut vel salus ipsa eam conservet; tantum abest, ut non concidat respubl. si quo graviore malo præter solitum afficiatur.

Simul itaq; isthoc exemplo alii, ad res suas cautius meliusq; instituendas, excitari poterunt: ac proinde ex Starovolscio discere omnibus in promptu erit, quæ fugienda & vitanda sint sibi rebusq; publicis suis, nisi parem cum Polonis fortunam velint experiri. Taceo nunc, quòd ipsa Poloniæ vicinitas meritò saltim omnes illos, qui ad clavum Imperii sedent, ad reipubl. vicinæ notitiam invitet: quum non satis sit ad id, ut civitati alicui exactè consulas, res domesticas novisse; verùm ad omnes etiam alias, quibuscum potest commercii aliquid intercedere, sit respiciendum. Quidquid hujus sit, neminem lectionis & operæ in Starovolscium impensæ unquam pœnitebit.

SIMO-

SIMONIS STAROVOLSCI

POLONIA

Sive status
REGNI POLONIÆ
descriptio.

POLONIA, antiquis *Sarmatia Europæa* dicta, uti nunc à sapientissimo Rege Sigismundo III moderatur, octo in universum Provincias sub uno sceptro continet: moribus, legibus, lingua, ex parte differentes: vivendi verò genio, libertatis prærogativa, capessendorumq; in Repub. honorum aptitudine, omnes ex æquo pares, & juribus necessitudinum inter se invicem adstrictas. Hoc est, *Poloniam utramq; Litvaniam, Russiam, Prussiam, Masoviam, Samogitiam, Pomeraniam & Livoniam.* De quibus singulis, quamvis & sigillatim & in communi, plurimi viri prudentes, tum nostrates, tum extranei, scripserint; quia tamen assidua est harum sublunarium rerum mutatio, & potentissimorum quorumvis imperiorum fatalis quædam hæc conditio, ut singulis fere seculis ac ætatibus accipiant novas inclinationes, aut incrementa: Ideo, qualem nunc patria nostra sortiatur statum; qualesve servent sub coronam aggregati populi mores & consuetu-

dines inter ſe; quas vires; quas opes; quod regimen; quam religionem; quos denique vicinos habeant, & quam potentes: hoc ſpeciali libello perſtricta, poſteris tradere conſtitui. Ut candidus lector, conſervatam hactenus, prout à majoribus noſtris accepimus, imo auctam Sarmatiam noſtram videns, non prudentiæ alicui humanæ (ut ſolent moderni politici) aut potentiæ ampliſſimi Regni, hoc adſcribat, ſed divinæ prorſus benignitati, quæ veros ſui cultores, quamvis in faucibus immaniſſimorum hoſtium poſitos, incolumes pro ſua miſericordia ſervat, & à primo gentis authore Lecho, in hodiernum, liberos atque florentes, nec ullius unquam jugo preſſos, circumvicinis etiam populis, fœderum leges præſcribere ſinit.

SITUS POLONIÆ.

Regnum *Poloniæ*, cum adjacentibus ſibi provinciis, extenditur in longum, à triceſimo octavo gradu, ad quinquageſimum quartum, ab occaſu æſtivo verſus ortum hibernum, amplius quam per ducenta quadraginta milliaria Germanica. In latum verò à montibus *Carpathiis*, uſque ad mare *Balthicum* ſeu *Venedicum*, per ducenta plus minus milliaria. Ab occaſu cingitur *Marchia Brandeburgenſi*, & *Pomerania ulteriore*. A ſeptentrione *mari Venedico* & *Sarmatico*, cujus adverſa littora *Gothi* atque *Suedi* tenent. Ab ortu *Moſcovia*, et campeſtribus *Scytharum* ſolitudinibus. A plaga demum Auſtrali, *Valachia*, *Ungaria*, atq; *Sileſia*. Regio tota fere plana & aprica eſt, niſi qua ad fines *Ungariæ* accedit, montana & ſylveſtris. Quo longius autem inde recedit, eo lenius declivis eſt, magisque culta, & meliore gleba. Niſi quod in meditullio minoris Poloniæ *Calvus mons* ſupereminet

minet, in quo monaſterium eſt S. *Crucis* nomine, lignoque, in quo Salvator noſter pependit, celebre: reliqui colles fere in toto Regno ſunt potius quam montes. Sylveſtris ſanè fuit ſuperioribus temporibus pleraque omnis Polonia: ſed nunc ubique diligenter excolitur, frugum leguminumque ferax, & pratis abundans. Et quamvis cœli intemperie nimium laborat; pomaria nihilominus non infrequentia & fructuoſa paſſim habet: in quibus pyrorum, malorum, prunorum, perſicorum, ceraſorum, & nucum bonitas & varietas certat cum Ungaricis & Italicis. Sunt & vites pluribus in locis, quarum uvæ eſui quidem non inſuaves ſunt, præſertim ſi æſtas & autumnus temperiem ſuam ſervent: ſed vinum inde expreſſum acerbius, ubi defæcatum eſt. Neque negat ſolum Polonicum caſtaneas, mora, cotonia, ficus, amygdala, crocum, oryzam, pepones, melopepones, herbas & flores omnis generis, & alias hortenſes Italiæ delicias, palati nariumque lenocinia. Nec metalla foſſiliaque deſunt, ut ſuis locis dicetur, plumbi, ferri, æris, cupri, argenti & auri. Avium quoq; & altilium, magnam habet copiam: Itemque jumentorum omnis generis, & ferarum; cervorum videlicet aprorum, urſorum, luporum, ſciurorum, dorcarum, leporum, onagrorum, biſontium, caprarum, urorum, pantherarum, mardurum, vulpium, roſomacorum, lutrium & caſtorum. Similiter piſcium diverſorum, quotquot nominari poſſunt: nam fluviis, lacubus, piſcinis atq; ſtagnis ſupra modum abundat. Inter fluvios tamen præcipui ſunt *Viſtula, Donajecius, Sanus, Vieper, Varta, Noteſſius, Duna, Nemenus, Neſter, Prutus, Bugus, Bohus, Pripetius, Narva, Drevantia, Bereſina, Boriſthenes*, omnes fere navigabiles. Sed ſigillatim quamlibet provinciã cum ſuis qualitatibus videamus.

MAJOR POLONIA.

TOta in universum Polonia extenditur in longum per nonaginta milliaria Germanica; incipiens à *Marchia Brandenburgensi* ab occidente, usque ad *Vislocam* fluvium; qui è *Carpathiis* montibus profluens, *Russiam* à *Polonia* disterminat, & quatuor à *Resovia* milliaribus *Sano* illabiur. Latitudinem vero habet 50. mill. à prædictis montibus *Carpathiis*, usq; ad oppidum P*arcoviam*, in confinibus *Litvaniæ* positum. Dividiturque in *Majorem & Minorem*. MAJOR versus occasum est, tota fere plana & fluviis irrigua, nisi quod *Cujaviæ* nonnulla pars clivosa est, collibusque molliter & ad fertilitatem commode distincta. Habet à meridie *Silesiam*; *Marchiam* ab occasu & *Pomeraniam ulteriorem: Prussiæ* partem & *Masoviam* à septentrione, à quibus *Vistula* disterminatur; ab ortu verò *MinoremPoloniã*, variis, iisquè ignotis terminis divisam, sed quos inter P*ilcza* fluvius præterlabitur. Tota autem hæc *Majoris Poloniæ* amplitudo, in *octo satrapias* dividitur; in *Palatinatum* videlicet *Posnaniensem*, (cui & *VVschoviense* territorium adjungitur) *Calisiensem*, *Lanciciensem*, *Breslensem*, *Junovladislaviensem*. (& hæ duæ satrapiæ vulgò *Cujavia* dicuntur) *Siradiensem*, *Ravensem* & terram *Vielunensem*.

Provinciæ metropolis POSNANIA est, ad fluvium *Vartam*, longitudinis gradu 39. latitud. 52. sita, à qua & districtus nomen habet, primumque sibi locum inter satrapias vendicat. Urbs quidem ipsa parva est, sed pulchra satis, & commercijs emporioque Germanorum exculta, Suburbia amplissima habet; ubi & templum Cathedrale

cum

cum Collegio Canonicorum, & aula Episcopi, inter paludes situm est; vulgò *Valisoviam* dicunt, quæ instar oppidi locum munitioni aptissimum habet. *Joannes Lubranscius* Episcopus loci, memoria omnium seculorum & laude vir dignissimus, publicum ibi Gymnasium, patrum memoria, erexit, Cracoviensisque Academiæ (quæ semper habita est domicilium omnis sapientiæ, & in qua ipse quoq; omni meliori doctrina perpolitus, I. V. lauream promeruerat) Professoribus curandum reliquit. Quod deinceps *Adamus Conarius*, ejus successor, augustiori structura exornavit, Comes verò *Rosrasevius* majoribus stipendiis auxit. Unde, quamvis Clerici *Societ. Jesu* in urbe ipsa habeant suum Collegium, in quo studiosam juventutem erudiunt; floret nihilominus in suburbano *Lubranscianum* Athenæum, certatim eo nobilitate concurrente, ob Mathematicas disciplinas, & Juris prælectiones. Florent & in Monasterijs studia Religiosorum; Sed præcipuè apud Dominicanos sodales Theologia, magno auditorum concursu viget: pietas æquè apud omnes.

Septem inde milliaribus *Gnesna* distat, cujus Archiepiscopus Ecclesiæ Polonicæ Primas est, & Regni totius Primus Princeps; olimque urbs ipsa Regni caput erat, quod nimirum à *Lecho* gentis authore primum erecta esset, & à regiæ avis omine auspicato nomen sortiretur. Nidus enim in Sclavonico, *gnesdo* dicitur. Cum autem ille in eo loco nidos aquilarum plurimos reperisset, urbem quam inibi condidit, à nidorum multitudine *Gnesnam* appellavit: pro insigni autem militari, *aquilam albam* assumpsit, quo etiamnum Regnum Poloniæ utitur. Archiepiscopus igitur Gnesnensis, à Concilio Lateranensi, in spiritualibus vices summi Pontificis gerit, & *Legatus Natus* appellatur:

in politicis autem, præcipuè interregni tempore, *Proregis* authoritatem habet. Et prout Collegium illius, ob excellentiam ſuæ Metropolitanæ Eccleſiæ, præter aliarum Cathedralium morem, Cancellarium cum dignitate habet, qui munimentorum & libertatis illorum (omnes enim nobiles eſſe debent, nec ad præbendas admittuntur plebeiis orti parentibus, in ullo Capitulo Cathedrali, in tota ferme Polonia, niſi certus Doctorum numerus, aſſignatus ex fundatione,) cuſtos quodammodo eſt; ſic Archiepiſcopus ipſe, ſupra dignitatẽ & prærogativam aliorũ Antiſtitũ, aulicos, cubicularios pueros, aliosq; miniſtros & ſatellites, more regio habet, & qui inter eos eminent, Cancellarium Specialem, atque Mareſchalcum. Quorũ ille, judiciis ſpiritualibꝰ, quæ ad curiam Archiepiſcopi devolvuntur, cum authoritate præeſt: hic, cum in publicum Princeps prodit, baculum ſeu virgam illi præfert, prout Regibus ipſis præferri in Polonia mos eſt, & aulam ipſius totam ipſe moderatur. In Metropolitana itaque *Gnesnenſi* Eccleſia, Divi *Adalberti*, Archiepiſcopi olim loci illius, honorantur reliquiæ, ſepulcro in medio templi pulcherrime extructo; pro quibus aſſervandis, ſereniſſimus Rex *Sigismundus* III. tumbam argenteam donavit precij haud contemnendi; cum & antea ciſtæ argenteæ incluſæ fuiſſent, ſed non ita affabre extructæ. Habetque ſanè templum illud inæſtimabilem theſaurum in vaſis aureis, argenteis, & gemmatis, quæ veteres Principes & Archiepiſcopi tabulis legarunt; & nuper defunctus *Henricus Firlei*, præter alia vaſa & veſtes pretioſas, quas Eccleſiæ illi donavit dedit etiã tiaram ſuam Epiſcopalem, viginti quatuor millibus florenorum æſtimatam.

Cætera oppida *ſatrapiæ Posnanienſis* ſunt, *Coſtenum*, *Uscho-*

Uschovia, *Slupcia*, *Pysdra*, *Coninum*, *Kcina*, *Kuzimiria*, *Nacum*, *Curnicum*, quæ & muris exornata sunt, & non infrequentia habentur: reliqua verò omnia sine ullis mœnibus sunt, & nec nisi ligneis ædificiis constant, præter templa, & castella, sive arces adjunctas, aut monasteria Abbatiarum præpinguium, quale est, *Landense*, *Obrense*, *Lubinense*, *Blesoviense*, *Vongrovecense*, *Paradisense*, *Mogilnense*, *Tremesnense*, *Pramentense*, & reliqua Ordinum mendicantium.

Senatores verò hujus satrapiæ sunt, *Archiepiscopus Gnesnensis*, *Episcopus Posnaniensis*, *Palatinus Posnaniensis*, *& Castellani* septem, *Posnaniensis*, *Medirecensis*, *Rogosnensis*, *Stemensis*, *Pramentensis*, *Crivinensis* & *Santocensis*. Sunt & *officiales* tam terrestres, quam castrenses; *Præfectiq;* civitatum partim cum juris dictione partim sine jurisdictione, ut in omnibus regni provinciis habere mos est. *Posnaniensis* nihilominus *præfectus* prærogativâ habet hanc, ut *Generalis* Majoris Poloniæ dicatur, & in aliquot districtibus suam jurisdictionem exerceat.

CALISSIUM urbs ad fluvium *Przosna* inter paludes sita: muro laterício, cum turribus, cincta, aliquot religiosorum monasteria & templum Canonicorum habet; itemquè Collegium *Societatis Jesu* sumptuosissimum, quod *Stanislaus Karncovius*, Archiepiscopus olim Gnesnensis, vir rerum Civilium cognitione, cum eruditione eximia, tum prudentia, integritate, aliisquè dotibus, in Repub. clarus, suis sumptibus exstruxit, & inibi sepeliri voluit. Regio, sicut & tota Major Polonia, frugibus, piscibus & pecoribus abundans est; minoribus oppidis admodum frequens, quorum præcipua sunt, *Stavum*, *Colum*, *Cosminum*, *Dobra*, *Grabovia*, *Opatovecia*, *Plesovia*, *Odolanovia*, cum arce

in paludibus sita, & *Chocia*, in qua nuper Reverendissimus Episcopus Cracoviensis *Andreas Lipski*, Ecclesiam Collegiatam & Præpositum infulatum, sumptu ingenti fundavit. Haud procul inde conspicitur *Goluchovia*, arx Comitum à *Lesno*, recentiori architectura exstructa: itemque parte ab alia *Crotosinum*, cum horto pulcherrimo Comitum *Rozrazoviorum*, & Oppidum *Borek*, imagine miraculosa *B. Mariæ* percelebre; ingens enim è tota Polonia eò hominum devotorum concursus fieri solet, qui singularem ibi numinis favorem experiuntur. Est & *Olobocum* duobus milliaribus à *Calissio*, monasterium Monialium prædives, & pulchre in modum castelli ædificatum. Habet autem satrapia hæc *Palatinum* proprium, & *Castellanos sex*, *Calissiensem*, *Gnesnensem*, *Landensem*, *Naciensem*, *Biechoviensem* & *Camenensem*.

SIRADIA, ad *Vartam* fluvium posita, in *quatuor territoria* satrapiam suam dividit; in *Siradiense* videlicet, *Schadkoviense*, *Radomscense*, & *Petricoviense*. Habetque præter *Palatinum*, *Castellanos quatuor*: *Siradiensem*, *Rospirensem*, *Spicimiriensem*, & *Conariensem*: Oppida verò præcipua, *Vidaviam*, *Vartam*, *Pabianice*, *Lascum*, ubi olim *Joannes Lascus* Archiepiscopus Gnesnensis, hæres comitatus illius, Præpositum infulatum ditissimè fundaverat; auxerunt autem Ecclesiæ suppellectilem, illustres illius fratres, collatis amplissimis donarijs. Septem autem milliaribus inde est *Petricovia*, urbs non inelegans, in qua *Regni Tribunal*, seu *parlamentum*, singulis annis celebratur; & aliquot stadijs inde *Byki*, arx Baronum ejusdem cognominis, pulcherrimè exstructa. Est & Abbatia insignis *Vitroviensis* in proximo: & paulò remotius Italicæ architecturæ palatium *Crusmense*.

Huic

Huic Palatinatui adjacet *Terra Vielunenſis*, quæ proprios *magiſtratus* habet & *Caſtellanum*; dividiturque in *territoria*, *Velunenſe* & *Oſtreſſovienſe*; quæ aliquot oppida in ſe (præcipuè *Boleslavecium* cum arce munitiſſima) continent, atque pagos infinitos. Ipſa urbs *Velunia* pulchras domus latericias habet, & templum Canonicorum fabricæ antiquæ, itemque monaſteria aliquot elegantia: ſed quæ omnia ſuperat illud *Zloczovienſe* FF. Minorum de Obſervantia.

RAVENSIS ſatrapia habet *Palatinum* & *Caſtellanos tres*; (in tot enim *territoria* dividitur) *Ravenſem*, *Sochaciovienſem* & *Goſtinenſem*. Oppida præcipua ſunt, *Rava*, ligneis quidem ædificijs conſtans, ſed populata ſatis, arcem muratam habet, in qua proventuum ê bonis Regijs ſolutioni militum, quarta pars deponitur: Sic enim Reges ſuperiores voluerunt, ut aſſiduæ in *Podolia*, contra barbarorum excurſiones, excubiæ fierent. In eadem arce communiſſimè aſſervantur captivi hoſtes patriæ, ſi ſunt perſonæ honoratiores: qualis noſtra ætate ibi fuit, filius naturalis *Caroli* Regis Succiæ, bello *Livonico* cum aliquot legionum Præfectis captus; & nuper *Baudiſius*, *Guſtavi* Regis Succiæ militum Tribunus, itemque *Streffius*, *Taiſlius*, & alij alarum ductores, bello *Pruſſico* capti. Collegium hic ſtudioſorum frequentiſſimum *Societatis Jeſu* clerici habent. Sed longè populoſius eſt *Lovicium*, reſidentia Archiepiſcopi Gnesnenſis, quinque milliaribus *Rava* diſtans. Nundinæ quotannis ibi fiunt celebres, unde cives quoque mercaturæ addicti. Arx Archiepiſcopalis in medijs paludibus ſita, pulchra ædificia habet, itidemque Canonici & cives nonnulli: Eccleſia namque Collegiata ibi eſt, ſatis argento & veſtibus ſacris dives: ſimiliter monaſteria &

templa alia. In agro *Lovicienſi* nobilium avicularum, quæ *Sniegulæ* vocantur (quaſi *nivales* aves dixeris, ut *Cromerus* author eſt: quod non niſi ſub hyemem excipiantur & cum hyeme ſimul diſpareant;) famoſa eſt captura; alibi eas conſpici aut capi negant incolæ loci illius. *Volboria* quoq; Cujavienſis Epiſcopi reſidentia, palatium pulchrum ad aquas ſitum habet, & oppidum ipſum habitatoribus plenum. Eſt etiam alicujus notæ *Gombinum*, *Sochaciovia*, *Goſtininum* (nobilitatum carcere *Demetrii Suiſcii* Magni Ducis *Moſcoviæ*, qui ibi in arce longo tempore aſſervabatur, & tandem pedore conſumptus vitam exſpiravit.) *Squernevicia* haud inelegans palatium Archiepiſcopi Gnesnenſis continens; *Biala*, Chelmenſis Antiſtitis ditio; unde conſpicitur *Radzejovia*, ejuſdem cognominis Palatini Lencicienſis arx pulcherrima, hortos, fontes & pomaria amæniſſima habens.

Tum *Viasdum* oppidum arcis elegantia conſpicuum, quaſi ad lævam *Ravæ* civitatis poſitum. *Ravenſi* vero ſatrapiæ vicina eſt LENCICIENSIS, in *tria* ſimiliter, prout & illa, *territoria* diviſa, *Lencicienſe* videlicet, *Brezinenſe*, & *Orlovienſe*. Præterq; *Palatinum*, *quatuor Caſtellanos* habet, qui ad ſenatum Regni ſpectant, *Lencicienſem*, *Brezinenſem*, *Inovlodenſem* & *Conarienſem*. Præcipua diſtrictus urbs *Lencicia* in paludibus ſita, templum Canonicorum longe extra urbem in loco ſanè inexpugnabili habet, ſi eum vel levis ars architectonica juviſſet; ipſa nundinis celebris & comitijs nobilitatis illius palatinatus, qui ibi ſua judicia peragunt. Eſt & *Piontkum* ab una, atque *Uniejovia* parte ab altera, civitates Archiepiſcopi Gnesnenſis non contemnendæ; in quarum poſteriore, arx ad *Vartam* affabre facta,

con.

conſpicitur: in priore autem Monaſterium FF. *S. Pauli* primi Eremitæ.

Sequitur *Cujavia* in *duos Palatinatus* diviſa, *Breſtenſem* nimirum & *Juniuladislavienſem*; regio frumenti, pecoris & piſcium ferax; lacus etenim innumeros habet, eosq; piſcoſos valdè, quos inter præcipuum locum *Goplus* habet, quinque milliaria patens in longum, ſemis in latum.

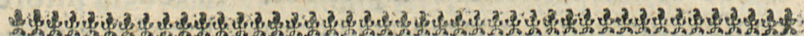
Et BRESTENSIS quidem ſatrapia *unum Palatinum, tres* verò *Caſtellanos* habet, *Breſtenſem* videlicet, *Cruſvicienſem* & *Covalienſem*: *territoria* autem *quatuor*, *Breſtenſe*, *Cruſvicienſe*, *Covalienſe* & *Pradecenſe*. In *Breſtenſi*, *Uladislavia* eſt, ſedes & oppidum Epiſcopi Cujavienſis & *Pomeraniæ*, templum Cathedrale, veteris quidem fabricæ, ſed varia ſuppellectili, ac præcipuè vaſis argenteis ditiſſimum habens. Circa, domus Canonciorum, ſchola & ſeminarium; arx verò ipſa ad *confluentem Viſtulæ* ſita, ſicut & oppidum, domus latericias complectens. In eodem littore conſpicitur *Niſavia*, tota murata, nec valdè longè *Racienſum*, arce pulcherrima exornatum; item *Radzicjovia*, *Sluzevia*, atq; *Breſte* ipſum, vallo, muris, & foſſa cinctum, latericiisque domibus interjectu trabium exornatum. Regio hæc, ferendæ ſegeti habiles campos oſtendit, omniumquè frugum copiam habet, quæ non modo in domeſticos uſus ſuppetant, verum etiam *Dantiscum* ad nobilem illum mercatum ſecundis amnibus devehantur.

Eodem modo JUNIULADISLAVIENSIS ſatrapia *tria territoria* complectitur, *Bydgoſtenſe*, *Bobrounicenſe* & *Juniuladislavienſe*, quod ſtatim à *Goplo* lacu & oppido *Cruſvicia*, usque ad *Viſtulam* & fines *Pomeraniæ* extenditur, habetque complura oppida & villas, quamvis ligneas omnes:

& praeter *Palatinum*, *tres* ad Consilium Regium *Castellanos* mittit, *Juniuladislaviensem*, *Bydgostensem* & *Conariensem*.

Crusvicia quae ad *Brestensem* palatinatum spectat, & in *Juniuladislaviensis* satrapiae finibus posita est, habet templum extra oppidum, *S. Petri*, è quadrato lapide extructum, cum Collegio 24 Canonicorum, & arcem latericiam in *insula lacus Goplensis*, in qua olim Regem *Popielium*, divina ultione permittente, mures devorarunt, quod plurimos consanguineos suos, regnandi cupiditate, veneno in convivio sustulisset.

Bydgostia est civitas murata, Collegio Clericorum *Societatis Jesu* nobilitata, habetque maximam copiam salmonum; sicut & *Pacostia* rhombuum. Sunt & alia ibidem non contemnenda loca, populationesq; bonae, ut *Gnieucovia*, *Uratislavia*, *Solecia*, *Dibovia* atq; *Strelce*, ubi Monialium totius *Majoris Poloniae* ditissimum monasterium habetur.

POLONIA MINOR.

TAm in longum, quam in latum, quinquaginta ferè milliaria Germanica, *MINOR POLONIA* habet; & in *tres* communissimè *satrapias* seu Palatinatus dividitur, *Cracoviensem*, *Sendomiriensem* & *Lublinensem*, hoc ipso ordine, quo nunc sunt enumerati, versus Aquilonem & ortum aestivum sitos. Et à septentrione quidem *Masoviae* atque *Podlachiae* tractui, ab occidente *Majori Poloniae*, ab ortu *Russiae*, à meridie verò *Ungariae* & *Silesiae* finitima est, Quoque propius accedit ad fines *Ungariae*, hoc magis montana est & sylvestris; quo longius autem inde recedit, eo

lenius

lenius declivis est, magisque culta, & meliore gleba. Tametsi in meditullio quoque *Sendomiriensis* terra, aliqua ex parte leniter montosa, seu verius clivosa apparet: Uno *Calvo monte* excepto, in quo monasterium Benedictinorum est, *S. Crucis* nomine lignoque celebre; tum aliud ad radices ejus, duobus milliaribus inde *S. Catharinæ*, FF. Minorum de observantia.

CRACOVIENSIS Palatinatus, præter suos *quatuor districtus* (*Cracoviensem* videlicet, qui *duo territoria* complectitur, *Xianzense* & *Prossoviense*; *Leloviensem*, *Biecense* & *Sandecensem*, in quos dividitur,) etiam *tres ducatus* in se continet, *Osvecimensem*, *Zatoriensem*, *Severiense*, qui partes sunt *Silesiæ*, & Comitatū *Scepusiensem*, qui est pars *Ungariæ*, *tredecim oppida* continens, inter quæ *Lubovlia* præcipuum locum sibi vendicat, arcem munitissimam, & in ea perpetuas excubias habens; *Podolinecia* quoque Collegio piarum scholarum percelebris. Reliqui verò omnes hujus satrapiæ districtus, *tres & nonaginta populationes*, præter pagos & villas continent, templis, monasterijs, & castellis exornatas. Ac præter istas, sunt etiam arces in editioribus locis & rupibus extructæ, *Melstinum*, *Rabstinum*, *Tencinum*, *Landiscorona*, *Moravica*, *Xiansia*, *Ogrodenecia*, *Lipovecia*, *Ociecium*, *Visnice*, *Pilcia*, *Sorstenum*, *Bobrek*, *Spitkovice*, *Soben* & coetera. Sed sunt & monasteria ad munitionem pariter & commoditatem habitatorum exædificata, & vicis pagisve non longè distantibus frequentata, *Tineccense*, *Mogilense*, *Bielanense*, *Calvariæ*, *Miechoviense*, *Sielecense*, *Visnicense*, *Siriciense*, *Hebdoviense*, *Alvernense*, *Stanantecense*, *Andreoviense*, Preroviense, *Gidlense*, *Mslloviense* & *Czenstochoviense*.

CRACOVIA, caput provinciæ & regni totius Metropolis, posita longitudinis gradu 42. latitud. 50. quæ

cum ædificiorum privatorum juxta ac publicorum ſplendore atq; munitione, tum rerum omnium ad victum cultumq́ue corporis pertinentia, & mercium exoticarum copia, hominumq́ue frequentia & civilitate facile cum claris *Germaniæ Italiæque* urbibus comparari poteſt. Habet adjuncta ſibi duo oppida, à meridie *Cazimiriam*, *à* ſeptentrione *Clepardiam*, arcem verò in rupe, quaſi medium, *Viſtulæ* imminentem, & magnificis ædificijs exornatam. Ibidemque Baſilicam S. *Stanislai*, in qua ejus ſepulchrum nuper à *Martino Szyſchovio* loci Epiſcopo ſumptuoſisſimè reſtauratum eſt; cum etiam antea tumbam argenteam multaq́; aurea vaſa cultui divino ſacrata habuerit: ſed ea longê auxit piorum Regum è *Jagellonica* proſapia liberalitas, tum *Sigismundi* III ejusq́; filij *Uladislai* IV pietas. *Sigismundusq̃, ſenior*, præter donaria alia in crucibus aureis & veſtibus gemmatis oblata, argenteum altare, ad *Divi* ſepulchrum erexit; ejusq; deinde filia, *Anna* Regis *Stephani* uxor, aliud argenteum altare in capella *Annunciatæ Virginis*, ubi *Regum ſepultura* eſt, patris ſui Manes venerata, ſtatuit: tectoque deaurato Oratorium illud condecoravit. Taceo hic tot Reliquias *Sanctorum*, auro, argento, gemmisq́ue precioſiſſimis exornatas; taceo cruces lapidibus & margaritis lucentes, quæ tot millibus aureorum æſtimantur; taceo mitras Epiſcopales, caſulas, & pluvialia ex ipſiſſimis gemmis facta; cum hæc precium ferè omne ſuperent, faciantq́; eo majorem ſtuporem mirantibus, quo magis conſiderantur & diligentius inſpiciuntur. Hoc dicam, quod ditiſſimè etiam in Europa proviſis Eccleſiis cum hac noſtra commune non eſt, quod in ea videlicet perpetuò cantetur & nusquam ſilentium fiat, ſacerdotibus in certas claſſes ob id diſpoſitis, qui per totam noctem pſallunt. Cumq́ue

centum

centum circiter singulis diebus in ea sacrificia peragantur, *octo* Myssæ ordinariæ cantantur à sacrorum mystis, & ex eis *duæ* concentibus Musicis. Episcopus ipse, *tredecim* civitatum dominus est, & ducatus *Severiensis* supremus Princeps. Capitulum, quod 36. Canonicis constat, cum reliquis inferioris ordinis sacerdotib', tantundem in reditibus, quantum & Episcopus, habent. Omitto hic alias *quinque* Ecclesias tam in arce, quam in urbe sitas, quæ proprios Canonicos & Capitula sua habent. Omitto Monasteria ditissima, & parœcias urbis; inter quas principem locum tenet illa in Circulo Cracoviensi, *Beatæ Mariæ Virginis*, quæ Archipresbyterum infulatum habet, & ob cleri numerositatem, similiter prout & in arce, totis noctibus assiduè laudes divinas concinit.

Venio ad *Academiam*, eruditorum omnis generis fertilissimam officinam, quæ totius *Sarmatiæ* sidus lucidissimum est, pariter ut olim *Græciæ* oculus *Athenæ*. Hæc in universum *undecim Collegia* habet. *Collegium majus* in quo *Philosophi*, & *Collegium Jurisperitorum*, in quo ejus artis *Professores* habitant & prælegunt. *Medici* enim, quia communissimè uxorati sunt, *extra Collegium* manent quisque in domo propria. *Bursa Jurisperitorum* seu *Collegium Dlugossianum*, in quo Astreæ candidati manent. *Collegium pauperum* seu *Bursa*, *Jagelloniana*, *Collegium Philosophorum* seu *Bursa Nascoviana*, *Collegium Hierusalem* seu *Bursa Olesniciana*, *Collegium Zisinianum* noviter erectum, *Collegium Staringilianum*, *Smiescovicianum*, & *Collegium* seu *Classis artium humaniorum*. His adjungi possunt 14 *scholæ Grammatices*, sparsæ per urbem, in quibus alias etiam superiores artes Academiæ Magistri docent, sub uno capite Magnifico Academiæ Rectore; singulæq; Facultates, certis legibus suos regunt,

& stu-

& ſtudium magna ſedulitate dirigunt ita, ut nullus ferè Eccleſiaſticæ aut Politicæ dignitatis ordo ſit, in quo non reperiantur, qui in Alma hac univerſitate exercitati non fuerint. Faxit immortalis DEus, ut florentiſſimæ Academiæ gloria, quæ tam multorum in ſe amorem, varijs exercita ærumnis convertit, & pietatem excitat, nulla aut fortunæ aut invidiæ vi unquam collabaſcat.

Sunt & in *Monaſteriis* Religioſorum Mendicantium ſtudia tam *Philoſophiæ* quam *Theologiæ* florentiſſima, apud *Auguſtinianos* in Monaſterio *S. Catharinæ*, apud *Franciscanos*, tam Conventuales, quam de Obſervantia, apud *Carmelitas Discalceatos* in ſuburbano, apud *Ignatianos*, ad *ſanct. Petrum* Majorem, apud profeſſos *ſanct. Pauli* Primi Eremitæ, in *Rupella*, atque alibi apud alios. Sed maximè apud *Dominicanos* ad ædem *SS. Trinitatis*, qui antiquitus eruditione ſimul & vitæ integritate excelluerunt, & etiamnum habent prælectores viros omni judicio doctiſſimos, & unà verbi DEi prædicatores celeberrimos.

Sed & *corpora Sanctorum* quieſcunt in hac urbe plurima, ac præcipuè quæ miraculis clarent ſunt, *ſanct. Stanislai*, *S. Prandothæ*, *S. Joan. Grothii* in arce, *S. Hyacinthi & Juonis Epiſcopi* apud Sodales Dominicanos, *S. Iſaiæ Confeſſoris* apud Auguſtinianos Eremitas, *S. Stanislai Cazimirienſis* apud Canonicos Regulares, *S. Simonis Lipnicæ* apud Minoritas de Obſervantia, qui omnem ætatem ſuam, tam in ſeculari, quam monaſtica vita, magna puritate & innocentia peregit, ita ut cunctis exemplo eſſet. *Sanctus* quoque *Joannes Cantius* Academicus, vir uti eximia vitæ ſanctimonia, ſic & præſtanti excellens doctrina apud *S. Annam* quieſcit, & cum illo plurimi pietate inſignes viri: *Anthonius Anapachania*, *Rochus Poſnanienſis*, *Simon Halicius*, aliique plures alibi,

morum

morum suavitate, & vitæ inculpatæ innocentia celebres; ut *Stanislaus Kokoszka*, *Bartholomæus Bontkovius*, *Joannes Vielicius*, *Sebastianus Nucerinus*; sed principaliter apud *S. Marcum*, *B. Michael Gedrucius*: Reliqui, quorum præter summam vitæ integritatem, doctrina quoque varia & recondita fuit, sunt scripti in libro vitæ.

Sunt & *Confraternitates* piorum hominum in hâc urbe celeberrimæ, quæ solemnioribus festivitatibus, juxta veterem ritum, diversis coloribus in processionibus vestiuntur, videlicet; *Confraternitas Rosarij* colore rubro, *Confraternitas Misericordiæ* colore viridi, *Confraternitas Scapularis* colore cœruleo, *Compassionis Christi* colore nigro, *Confraternitas Italorum* colore niveo, *Confraternitas Corporis Christi* colore niveo cum capurijs rubris, *Confraternitas sanct. Sophiæ* colore albo nitido, *Confraternitas sanct. Annæ* albo obscuro, *Confraternitas sanct. Monicæ* colore lazuro &c.

Sed nos, facta obiter religiosæ pietatis mentione, quæ ad eandem normam in omnibus *Poloniæ* urbibus servatur, ad reliquam hujus nobilissimæ satrapiæ descriptionem procedamus. Habet itaque illa præter *Episcopum*, *Castellanum*, & *Palatinum Crac.* alios *quatuor Senatores* ad Consilium Reipubl. pertinentes, *Castellanum* nimirum *Voinicensem*, *Osuecimensem*, *Sandecensem* & *Biecensem*; Prætereà alios *magistratus* terrestres, & castrenses, (quos inter *Generalis Præfectus Cracoviensis*, est primarius custos ac defensor, non tantum arcis regiæ, in qua corona asservatur, verum etiam pacis atque tranquillitatis publicæ: Unde Jurisdictionem habet late patentem, non modo in agrestes & oppidanos, verum etiam in equestris ordinis homines) *Magnum Procuratorem Cracoviensem* numerat, qui sartorum tectorum arcis & redituum Principis curam habet. Arxque ipsa *Crac.*

peculialiter *decem* custodes habet, qui *Burgrabii* sumpto à *Germanis* vocabulo appellantur, pacisq; juxta ac belli tempore, nocturnas atque etiam diurnas, quando opus est, excubias per se vel per administros suos servant; debentq; omnes nobiles esse.

Nec est prætereundum, quod præ omnibus Regni *Poloniæ* satrapijs, una *Sendomiriensi* excepta, huic soli omnia metalla fossiliaque contigit possidere: plumbi & argenti apud *Ilcusiam*, *Slavcoviam*, *Severiam* & *Novagoram*: æris atque auri ad *Novotargum*, & in montanis circa *Sandeciam*: salis metallici, instar ingentium saxorum, apud *Bochnam* & *Velıscam*: marmoris omnis coloris, apud *Seleciam*, Carmelitarum Discalceatorum Eremitorium: nitri apud *Visliciam*: vitrioli apud *Beciam*: cupri & carbonum ad ignem fovendum apud *Tevcinum*: chalybis apud *Podoleneciam*: ferri verò simplicis & vasorum vitreorum officinas, apud *Olstiniam*, tum & alijs compluribus in locis.

Quæ universa quamvis, sed in submontana regione potissimum, hortis haud incultis, (ut hic de suburbanis *Cracoviensibus* taceam) & pomarijs fructuosissimis referta sunt: in quibus castaneas, mora, cotonea, ficus, amygdalas, pepones, melopepones, herbasque ac flores omnis generis, *Italiæ* delicias reperias. Et in primis CREPICIIS *hortum* ut vulgo dicunt *Italicum* cultissimum videbis: itemque palatium laquearibus deauratis, recentis architecturæ, tum quoque monasterium & templum Canonicorum Regularium, sumptu & cura excellentissimi olim viri, & cujus nomen famaque nec vetustate obrui, nec oblivione deleri poterit, *Nicolai Volscii* Regni *Poloniæ* supremi Marschalci, exstructum. Et in vicinia Castelli, vivarium diversorum animalium amplissimum, in quo nostris temporibus, præ-

ter

ter castores, capras, damas & danielos, mille sexcenti solummodo cervi ipsi numerabantur. Ejusdem illustrissimi viri studio, & magnificentia CLOBUCII, templum & monasterium, similiter Canonicorum Regularium, & Palatium penes affabre factum & *hortus*, ut dicunt, *Italicus* conspicitur.

Sequitur *Czenstochia*, oppidum quidem bonâ cerevisiâ, quæ non tantum per *Poloniam*, sed etiam per vicinas *Imperii Germanici* provincias distrahitur, percelebre. Monasterium verò extra oppidum in *Claro monte* situm, egregieque nunc restauratum & munitum, *B. Virginis* miraculosa imagine, à *S. Luca* Evangelista depicta, fere toti Christianitati notum. Solent enim eo, è longissimis partibus Europæ, devoti homines venire, aut saltem donaria sua mittere, difficultatibus aliquibus impediti. Hinc thesauros ibi ingentes in gemmis, auro, argento, & vestibus sacris videbis, Religiosorumque inibi degentium, *S. Pauli* primi Eremitæ, frequentiam non contemnendam. In proximo templum *S. Apolloniæ*, & turris conspicitur: atque inde FF. Dominicanorum residentia *Gidlensis*, itidem *B. Virginis* imaguncula miraculosa percelebris; ubi & Carthusia noviter exstructa est.

Ad *confluenta* deinde *Vartæ*, oppidum *Mstovia*, Canonicorum Regularium, ditio amplissima, qui Præpositum infulatum loco Abbatis habent; & ad manum dextram inter sylvas, arx in scopulo eminentissimo *Olstinia*: Tum procedendo versus ortum æstivum, *S. Annæ* templum *Prirovia*, sub cura FF. Minorum de Observantia, piorum hominum assiduis peregrinationibus famosissimum.

Ad fluvium verò *Pilciam*, *Novopolia*, nidus *Koniecpol-*

ſciorum cum arce elegantiſſima, & caſtellum *Potok* conſpicuum, ejusdem familiæ amæniſſima poſſeſſio.

Lelovia deinde ſequitur, territorij caput, & muro vetuſto permunita. Hinc *Pilcia*, *Zbaravij* Ducis ditio, templum Canonicorum in Oppido habens, in monte verò munitiſſimum propugnaculum, ad præſentem Geometriam dimenſum; intus palatium ſuperbiſſimum, & hortus more *Italico* excultus.

Inde verſus meridiem eundo, primum occurrit *Ogrodevecia*, in ſcopulo arx *DD. Firleorum* vetuſtiſſima; deinde oppidis aliquot ignobilioribus interjectis, *Severia* caput amplisſimi cognominis Ducatus, arcem habet ſatis munitam in *inſula* unius latisſimi ſtagni; & aliam *Lipovecia* in ſcopulo eminenti, famoſam carceribus *inſolentioris Cleri* Diœceſis Cracovienſis. Cum enim Epiſcopus Cracovienſis ſupremus Princeps ſit Ducatus *Severienſis*, qui aliquot oppida continet, *Lipoveciam* inter illa, tanquam viciniorem urbi *Crac.* ubi communisſime judicia peraguntur, incarcerandis *licentioſis Clericis* antiquitus deputavit.

In eodem Ducatu eſt *Slaucovia*, fodinis argenteis percelebris, ac ob id multum Epiſcopis Cracovienſibus amata. Vicina illi *Ilcuſſia* urbs regia, itidem plumbi atque argenti fodinis dives & famoſa; cives habet, ut in luxu plus nimium ſuperbos, ſed ad devotionem & pietatem nihilominus pronos, & benè moribus politos; urbem ipſam mœnibus cinctam, & domus pulchrè è laterculis factas: panis hic ſemper optim⁹ & caro bubula, ut etiam *Cracoviam* ipſam ſuperent, à qua vix quinque milliaribus diſtant. Quo ſpacio videbis tot Caſtella, tot monaſteria, totque palatia nobilium, ſacerdotum, mercatorum, & in primis *Tencinum*, in

mon-

monte eminentissimo situm, arcem pulcherrimam Comitum ab illa cognomen suum derivantium, originem verò à *Lechò* ipso gentis *Polonæ* authore; deinde ad sinistram *Piescovam* scalam, inter sylvas arcem in rupe prærupta sitam; Itemq́; *Ociecium*, arcem simili situ gaudentem: Et à tergo quasi *Rabštinam Ilcussiæ* imminentem. Versus autem *Cracoviam* procedendo, *Moraviciam*, *Balicios*, *Midlnicos*, palatia pulcherrima, & ante ipsam jam urbem, *Voliam* castellum elegantissimum, industria *Italorum* opificum exstructum. Tum denique in suburbano, *Lobzovia*, palatium sumptuosissimum regium, & hortus undequaque cultissimus. Ad occidentem urbis, uno milliari conspicitur in monte eminentissimo *Argentineo* nuncupato, Patrum *Camaldulensium* Eremitorium, prædicti viri excellentissimi *Nicolai Volscii* sumptibus magnificentissime exstructum; ubi est quod viator miretur, cum sint omnia ad amussim, juxta proportiones geometricas in fabricando observata. Medio quasi milliari inde *Tinecium*, Benedictinorum ad *Vistulæ* præterlabentis littus monasterium, Abbatem *quinque* civitatum, & *centum* villarum Dominum habens, qui est perpetuus Canonicus Cracoviensis. Et pergendo ad confinia *Silesiæ*, Palatium *Spitcoviense* ad ejusdem *Vistulæ* confluvium occurrit: deinde arx *Bobrcensis*, in Ducatu *Osuecimensi*, ut ipsam *Osuecimiam* inter paludes sitam omittam) Inque Ducatu *Zatoriensi*, palatium *Osiecense* haud indecorè permunitum. Similiter in comitatu *Zivecensi* Monasterium Canonicorum Regularium, & palatium pulcherrimum in *Sucha*. Arx deinde *Landiscoronensis* in rupe excelsa, per tot milliaria undique conspicitur; tum in ditione illius, *Mons Calvariæ*, ab illustri olim viro *Nicolao Zebridovio* Palatino Cracoviensi appellatus, inque ejus

hæreditario fundo à viris religiosis, piorum devotioni locus delectus, observata omni similitudine situs, cum situ urbis *Hierosolymitanæ*, in qua Christus Dominus operatus est salutem nostram. Ergo collibus impositis suis cognominibus oratoria sparsim per campos pulcherrima extruxit; in monte verò ipso *Calvariæ*, monasterium sumptuosissimum FF. de Observantia erexit; impetrata à summo Pontifice gratia, quo à peregrinantibus ea loca licitè visitari possint: Fitq; eo maximus hominum concursus, non è *Polonia* tantum, aut vicinioribus locis, sed ex *Ungaria*, *Transylvania*, *Silesia*, *Moravia*, alijsq; remotioribus populis.

Ab alia parte urbis *Cracoviensis*, est Abbatia dives, monasteriumque Cisterciensium, satis munitum & pulcherrimum *Claretumbæ* seu *Mogilense*: Et aliud ex opposito ferè, *Vistula* tantummodo superata, *Staniontecense*, Monialium *D. Claræ*: Tum in sylvis palatium regium *Niepolomicense*, venationes diversarum ferarum & hortum excultum habens; Et sylvis superatis quarto ab urbe milliari aut quinto, Præmonstratensium Abbatia *Hebdoviensis*. In submontanam verò regionem vergens *Velisca*, civitas salis metallici fodinis nota per Europam, vel ex solius *Rhetici* Mathematici celeberrimi descriptione: itemq; *Bochnia*, æmula *Velisca*, iisdem fossilibus abundans. A cujus latere dextro versus *Ungariam*, primo conspicitur *Dobcicia*, civitas cum arce: deinde *Scisicium* intra montes, Cisterciensium Abbatia non contemnenda. Et versus ortum in *Visnicia*, Comitis *Lubomirscii*, Cracoviensis Palatini, arx munitissima, & PP. Discalceatorum in uno monte vicino Eremitorium; utraq; modernæ architecturæ, excellentissimas picturas diversaque marmora, & artificiosos in hortis aquæductus continens.

Omitto

Omitto oppida ignobilia, & veteris fabricæ arces; omitto villas & domus nobilium affabre factas, cum non in urbibus modò, sed etiam in villis, lautius nunc & quodammodo magnificentius habitare nostri homines studeant; præcipuè autem in satrapia *Cracoviensi*, quæ & *Germaniæ* vicinior alijs est, & Italos mercatores atque opifices, quorum opera & industria in ædificando utitur, complures semper habet. *Sandecia* itaq; in submontana hac regione, civilitate alias circumvicinas populationes superat, quæ & Abbatem Præmonstratensium Monachorum, & Ecclesiam Collegiatam habet; & homines Mercurio deditos, non pigros aut agrestes, uti communiter fiunt montani omnes, sed politos, industrios, & negotijs suis intentos. Urbs muro cincta ad ripam *Dunajecii*, in loco amœnissimo, quasi uno milliari in prospectu veterem *Sandeciam* habet, ubi Moniales Præmonstratenses ditissimum tota *Polonia* monasterium incolunt. Quinque milliaribus inde *Biecia*, urbs pulchra & loco munito sita, sui territorij, prout & *Sandecia*, caput; tandem *Tucholia*, *Zmigrodum*, *Dembovecia*, *Ducla*, & *Tarnovia*. Ecclesia collegiata marmoribus perpolitis conspicua tum muris ædificiisque urbis, atque extra paulò in monte eminenti arce perinsignis, cui vivarium amplissimum adjunctum, conspicitur. Est hic in suburbano FF. Minorum de Observantia & Monialium *D. Benedicti* haud inelegans, & in templo Canonicorum, sepultura *Tarnoviorum* Comitum, & *Joannis* ultimi Ducis *Ostrogij*, variè marmoribus exornata, & tota sanè Phidio opere sculpta.

Ad septentrionem itaq; procedendo, inter nobiliora oppida hujus Palatinatus censentur esse *Opatovecia*, *Cosicia*, *Prosovia*, *Miechovia* militum sepulchri Christi ditio, qui in ea monasterium multis possessionibus ditatum habent,

Præ-

Præpoſito infulato ſuperiori utentes. *Xianſia* monaſterium Auguſtinianorum, & palatium marmoribus pulcherrimè variegatum, extra ſepta oppidi habet. *Andreovia* Abbatia prædives, & oppidum non contemnendum. *Scarbimiria* frugum dives, & Collegio Canonicorum honorata. *Chroberſcum* arx pulchra Marchionis *Miſcovii*, atque ejusdem civitas *Pinczovia*, palatium ſuperbiſſimum continens, in quo maximè balneum à poëtis celebratur. Terra abundat lapide vivo pro fabricis exſtruendis apto, & agros per totum fertiliſſimos habet.

Sed jam tranſeamus in SENDOMIRIENSEM Palatinatum, qui in *octo territoria* dividitur, *Sendomirienſe* videlicet, *Radomenſe*, *Stenzicenſe*, *Corcinenſe*, *Viſlicienſe*, *Chencinenſe*, *Opocinenſe & Pilsnenſe*. Habetque *Senatores* ad conſilium Reipub. ſpectantes numero *novem*; *Palatinum* inprimis, tandem *Caſtellanos* ſequentes, *Sendomirienſem*, *Viſlicienſem*, *Radomienſem*, *Zavichoſtenſem*, *Zarnovienſem*, *Malogoſtenſem*, *Polanecenſem & Cechovienſem*. Abundat metallis, auri, argenti, æris, & lazurij apud *Kielcios*: plumbi & argenti apud *Chencinam*: ibidem marmoris nigerrimi & viridis atque rubei apud *Cunoviam*: ferri & chalybis ad *Vonchociam*, *Bodzantinum*, *Sydloveciam*, atque alibi paſſim. Sicut & pomaria fructuoſa ubique reperias, ſed maximè in ſuburbanis *Sendomiriæ* ipſius & *Zavichoſti*, in quibus pirorum, malorum, prunorum, perſicorum, ceraſorum, & nucum bonitas atque varietas certat cum *Ungaricis* & *Italicis*. Sunt & vites, quarum uvæ non inſuaves ſunt, præſertim ſi æſtas & autumnus temperiem ſuam ſervent; ſed vinum inde expreſſum acerbius, ubi defecatum eſt. Urbs in ſcopulo eminenti poſita ad *Viſtulam*, proſpectum amœniſſimum habet, ſatisque cives politos ſortitur, cum magna ibi ſem-

per

per nobilium ſit frequentia, ob aſſiduam jurisdictionem *magiſtratuum* provinciæ ibi reſidentium. Eſt quoque ibi & Collegium Canonicorum locupletisſimum & Collegium Clericorum *Societat. JEſu* juventutem docentium, & Collegia Religioſorum virorum, & arx Regia ſatis pulchre fabricata, in qua reſidet *Præfectus.* Secundum illam eſt OPATOVIA *quatuor* inde milliaribus diſtans, in loco fertili & amoeno ſita; itidemque templo Canonicorum, viris religioſis, & populi frequentia urbs inſignis, atque munitio *Viaʒdenſis* noviter erecta. *Radomia* territorij ſui caput, muro cincta, templum Minoritarum inter alia, pulcherrimum habet. Oppidum *Jedlinskio* dictum Gymnaſium Academicum celebre, & templum affabre exſtructum. *Tarlovia* quoque templum inter novas fabricas magnificentiſſimum. *Solecia* ad *Viſtulam* ſita, arcem à Duce olim illuſtri, *Chriſtophoro Zbaravio* reſtauratam & recentiori architectura exornatam, hortoque cultiſſimo auctam continet. *Ilʒa* urbs domibus latericijs elegans, Epiſcopi Cracovienſis eſt, ollas pulcherrimas toti *Poloniæ* ſubminiſtrat; cui arx adjuncta veteris quidem fabricæ, in loco editiori, ſed pro commoditate Aulæ Epiſcopalis ſatis auguſtè exſtructa. Ad eam pertinent *Cunonia*, marmoribus omnis generis & omnis coloris percelebris. Illi vicina *Vonchocia*, monachorum Ciſtercienſium Abbatia pinguis, aquisque irriguis & hortorum amoenitate læta: Habet in fundo ſuo lapidem pro fabrica optimum, itemque cotes acuendo ferro, qui per totam *Poloniam* diſtrahuntur. Ferri autem officinæ, paſſim ibi per ſylvas & montes ſparſæ reperiuntur, ſed præcipuè in ditione Epiſcopi Cracovienſis, qui ſuam reſidentiam *Boʒentini* communiſſimè habere ſolet: civitas eſt haut inelegans, muro & vallo ſepta, palatium pulchrum, & hortos

Epiſcopi continens; eſtque quaſi ad radices *Calvi montis*, quo in tota *Polonia* altior non invenitur. In jugo ipſo, Benedictinorum Abbatia eſt, celebris ligni *S. Crucis* veneratione; Populus enim ex tota *Polonia* eo concurrere, & vota ſua exſolvere ſolet, miraculorum quæ ibi patrantur fama aſſidua concitatus. Itidem ad radices montis celebre eſt monaſterium S. *Catharinæ*, FF. *Sancti Franciſci* de Obſervantia, prout & alia complura per circuitum ſparſa. Et verſus occaſum procedendo, *Kielciis* (Eccleſia hic Collegiata pulchra, & palatium Epiſcopale marmoribus exornatum ad ſymmetriam *Italicam*) æris & cupri, lazuriiq; fodinæ famoſæ, Epiſcopi Cracovienſis ſunt; prout *Chencinia* plumbi, argenti, atque marmoris diverſi, tribus milliaribus inde, Regis ipſius. Arx ibi in monte prærupto ſita, jurisdictionem in totum illum diſtrictum exercet.

Sequitur *Malogoſtia* titulo *Caſtellani* nota, aliaque plurima ignobilia oppida: inter quæ *Sulovia* alicujus nominis eſt, quod Abbatem Ciſtercienſium Monachorum habeat, dominum aliquot circumvicinarum civitatum. *Drevicia* caſtro antiquo notabilis, ſicut & *Inovlodia* ad fluvium *Pilcam* ſita: ſed utriuſque claritatem obſcurat *Sidlovecia*, Ducum *Radivillorum* non contemnendus Comitatus, & bonas piſcinas, & frequentes ferri fodinas, & Sylvarum copiam, & pulchra urbis ædificia habens. Hæc in ſeptentrionaliori parte hujus ſatrapiæ, quæ quaſi pro additamento, *Viſtula* ſuperata, diſtrictum *Stenzicenſem* habet; in tranſitu verò ipſo *Secieckovienſem* Benedictinorum Abbatiam, ad ipſam fluvij ripam ſitam; & paulò ſuperius *Janovecjam*, arcem in editiore ripa haud inelegantem habentem. In *Stenzicenſi* verò tractu, arx *Vilciscenſis*, primum inter omnes nobilium villas locum habet, quoad elegantiam fabricæ; reliqua

omnia

omnia vetuſto more, in toto illo territorio ædificata.

Cum itaque per medium quaſi palatinatum *Sendomirienſem*, à meridiè ad ſeptentrionem *Viſtula* decurrat, & hanc partem quæ verſus occidentem eſt, per medium etiam *mons Calvus*, ab ortu in occaſum ſecet, enumeratis notabilioribus locis, quæ in parte Boreali erant; nunc ea, quæ in Auſtrum vergunt, breviter percurramus. Ac primum ad montis ipſius radicem *Slupeciam*, Abbatis S. *Crucis* oppidum haud ignobile intueamur; deindè *Lagoviam* Epiſcopi Cujavienſis civitatem, ollis conficiundis, quæ qer *Poloniam* diſtrahuntur, celebrem.

Hinc ſequitur *Racovia*, nidus *Arrianorum*, olim populoſa civitas ſatis, & Synagoga impiorum, Gymnaſioque inficiendæ verius, quam erudiendæ juventutis, apud ſuos Sectatores famoſa; ſed nunc expulſis publico Comitiorum decreto Blaſphemiæ magiſtris, tota in Catholicæ Eccleſiæ gremium gratiâ & aſſiſtentiâ divinâ revocata, & cura pietateque ſanctæ memoriæ Antiſtitis *Jacobi Zadzicii* templo magnifico, & circa eam clero religioſo, conſpicua.

Vicina illi *Sydlovia*, muro vetuſto circumdata, & inſuper arce itidem munita, Catholica; & quæ parte quaſi ab una, poſt multa alia oppida ignobiliora & villas, *Pocriunciciam* Ciſtercienſium ditiſſimam Abbatiam habet; parte verò ab alia, arcem *Rytujanenſem* Comitum *Tencintorum*, & ab illis exſtructum in ſylvis Eremitorium Patrum *Camaldulenſium*, *ſancti Romualdi* Sectatorum.

Eſt ibidem monaſterium in vicinia FF. *ſancti Pauli* primi Eremitæ, *Bieſophia*, quod ſimiliter prædictorum *Camaldulenſium* fundator, Illuſtriſſimus Comes *Jo. Tencinius*, Palatinus Cracovienſis, varijs pro ſua devotione donarijs exorna-

ornavit. Sequuntur alia celebriora oppida, *Osiecum*, *Stasovum*, *Polanecia*, *Paczanovia*, *Stobnicia*, *Olesnicia*, *Ossolinum*, Palatium elegans, & Monasterium Dominicanorum *Climuntovia*, atque Ecclesiam collegiatam cum Præposito infulato habens. *Corczynum* territorij caput, arcem loco munito inter aquas habens; & *Vislicia* demum, medijs in paludibus sita, ubi templum Canonicorum ex lapide quadrato, & Cleri habitationes bene exstructas videbis; tum infinitam multitudinem serpentum, aliorumque insectilium passim, sed quæ à Pontifice Romano, ut scripturæ registratæ testantur, excommunicata, incolis minimè nocent, transportata verò statim emoriuntur. *Sborovia* arx antiqui operis, est quasi media inter *Visliciam* & *Corczynum*, vivaria animalium amplissima, & piscinas optimas circumcirca habet.

Sed ad trans *Vistulanam* partem hujus amplissimæ satrapiæ transeamus, quæ inter oppida *Pilsnam* territorij caput numerat, templum pulchrum & organa celeberrima habentem. Deinde *Sendisoviam*, *Zarnoveciam*, *SocolIoviam Præclaviam*, *Zaclicynum* forò pulcherrimo conspicuum, & *Lezaiscum*; tum templo parochiali, militum sepulchri Domini, illustre; tum extra oppidum Monasterio FF. Minoritarum, ad quod populi undique devotionis ergo in *Beatiss. Virginem*, cujus imago ibi miraculosa asservatur, concurrunt, per omnes circumvicinas provincias celebre. Sunt & arces nobilium in hoc districtu non contemnendæ plurimæ, sed hæ *tres* præcipuæ censentur esse, *Rzemienium* munitissimum, *Vieviorka* amœnissima, & *Baranovia* elegantissima. Sed quas nuper ab *Ossolinio*

Palatino Sendomiriensi *Christophoria* elegantissime exstructa superat,

Tertia & ultima pars *Minoris Poloniæ* LUBLINENSIS satrapia, cui adjuncta est Terra *Lucoviensis*, circiter *duo millia* domus nobilium habens. Et cum tota *Minor Polonia* unum tantum Episcopum Cracoviensem habeat, qui *mille octodecim* templa (inter quæ *tredecim* Ecclesiæ collegiatæ sunt) sua iurisdictione complectitur, idcirco Lublinensis quoque Palatinatus eidem Episcopo subjectus existens, præter complures civitatum *Præfectos*, & varios *magistratus*, *duos* tantum in sua amplitudine *Senatores* habet, *Palatinum & Castellanum Lublinensem*. Porrò *Lublinum* ipsum long. 45. fere gradu, lat. amplius 51. quamvis non adeò spaciosum sit, ita bene tamen exædificatum est, ut vix ulli totius *Sarmatiæ* urbi cesserit, vel amœnitate situs, vel cœli salubritate, vel fœcunditate soli, vel aliarum quarumlibet rerum vitæ degendæ conducibiliũ, aut etiam ad splendorem & luxum pertinentium ubertate. Habet templa & monasteria magnificè exstructa; habet Ecclesiam Collegiatam; habet Collegium Clericorũ *Societatis Jesu* frequentissimum; habet ter in annum nundinas celeberrimas, ad quas concurrunt *Angli*, *Scoti*, *Itali*, *Germani*, *Moscovitæ*, *Persæ*, *Armeni*; habet *Parlamentum* seu *Judicia Tribunalicia* totius *Poloniæ*, atq; ex eo maximam frequentiam nobilitatis. Secundum post eam locum tenet *Cazimiria*, ad *Vistulæ* ripam civitas pulcherrimè exædificata, & satis mercatoribus abundans. Reliquæ sunt *Opolia*, *Curovia*, *Crasnicia*, *Levartovia*, *Urzendovia*, *Lenczna*, Sed inter quæ *Czemiernicos* primo loco adscribemus, ob pulchritudinem palatij, ab egregio olim & excellentis prudentiæ viro

D. Henrico Firleo, Archiepiſcopo Gneſnenſi, magnificentiſſimè exſtructi: tum ob amænitatem hortorum. Quamvis & *Dombrovicia*, eorundem *DD. Firleorum* arx non inelegans habeatur.

LITUANIA.

SYlveſtris ſanè fuit ſuperioribus temporibus pleraſque omnis *Lituania*, ſed à *Sigismundi Senioris* temporibus ad hodiernam uſque diem, optimorum Regum ſtudio, diuturnam pacem nacta, nunc ubique diligenter excolitur, frugum leguminumque ferax, & pratis, hortis, pomariis, abundans; villis, pagis, oppidis, caſtellis, recentiorisque fabricæ ædificijs, non modo in urbibus, ſed etiam in prædijs refertiſſima: Fluvios complures, & lacus ingentes, ſed piſcoſos paſſim habet. Extenditurq; à confinio ſatrapiæ *Lublinenſis*, uſque ad terminos *Livoniæ*, in longum per nonaginta milliaria Germanica, in latum per quadraginta & amplius; à finibus *Pruſſiæ* ab occaſu, ad *Albæ Ruſſiæ*, (quæ ad magnum Ducatum *Lituaniæ* ſpectat) conterminia verſus ortum: Et dividitur communiſſimè in *hos tres Palatinatus*, *Vilnenſem*, *Trocenſem*, & *Breſcianenſem*.

VILNENSIS ſatrapia ſeu Palatinatus, primum in Magno Ducatu *Lituaniæ* locum tenet. Habetque Epiſcopum, (qui ſe Ducem *Juanum* ſcribit) ita latè ſuam juriſdictionem extendentem, ut in tota *Litvania* atque *Alba Ruſſia*, quæ tot ſatrapijs conſtat, uſque ad confinia *Moſcoviæ*, non niſi illius *Vicarij* ſeu *Officiales* ſacris Chriſtianis præſint & invigilent: nullius alterius Diæceſis intervenit. Habet & *Palatinum*, atque *Caſtellanum*, qui ad *Senatum Regni* ſpectant; ſed

ſed *Palatinus* ipſe quoque & urbis *Vilnæ Præfectus* eſt, exercetque jurisdictionem ſuam in omnes, exceptis *magiſtratibus* alijs, qui ibi ſuam reſidentiam habent. Nam & *Parlamentum* ſeu *Tribunal* totius *Lituaniæ*, prout cum adjacentibus ſibi provincijs extenditur, ibidem celebrari mos eſt. Urbs magnitudine non ſuperat *Cracoviam*; ſed quia forum ſtrictius habet, videtur plateas ex eo longiores ducere, à porta nimirum *Rudnicenſi* usque ad *arcem inferiorem*; ubi templum Cathedrale eſt, & in eo corpus integrum *S. Cazimiri* Principis *Poloniæ*, Fratris Germani *Sigismundi ſenioris*, Regis olim *Poloniæ* ſapientiſſimi, qui eum à *Leone X.* Sanctorum Catalogo inſcribi curavit. Huic tanquam avo ſuo ſereniſſim⁹ Rex *Sigismundus* III. tumbam argenteam nuper, tria millia librarum ponderis habentem, fieri curavit: itemque altare argenteum, capellam marmoris exquiſitisſimi: campanam ingentem, (ſimilem Cracovienſi illi, quæ à *Sigismundo* I. facta, nomen illius retinet) votum expugnati *Smolenſci*; ad quam pulſandam *viginti quatuor* robuſti homines requiruntur: & demum ſub titulo & patrocinio illius, baſilicam *Italicæ* architecturæ, *Societatis Jeſu* Clericis, in medio urbis foro, magnificentisſimè erexit. Quæ prædicta *Societas*, Collegium ſtudioſorum à Rege *Stephano* fundatum, in platea *Caſtrenſi* ſuperbè ædificatum, ad *D. Joannis* templum Parochiale poſſidet, novitiatum verò in alio loco habet. Collegium iſtud ſub titulo *Univerſitatis* erectum eſt à *Gregorio* XIII. Anno 1579. urgente inprimis fundatore *Valeriano* Epiſcopo Vilnenſi, & *Stephano* Rege, alijsque viris piis; de quo vide *Albertum Kojalovicium, Societ. Jeſu* Theol. ejusdem Univerſatis Procancellarium, in *Miſcellaneis* rerum, ad ſtatum Eccleſiaſticum in Mag. Duc. *Lit.* pertinentium. Theologiam hic profitentur *ſex* Profesſores.

ſores, *ſeptimus* linguam ſacram; Philoſophiam *quinque*; Jus utrumq; *quatuor*; Humaniores litteras *ſeptem*; Arces in hac urbe Regia *duæ* ſunt, *ſuperior* vetuſti operis & planè jam deſolata: *inferior* autem proportionatæ geometriæ, & ſatis pro regio comitatu auguſta. Reliquorum nobilium Palatia minora, ſed pulchrè fabricata, ſicut & civium privatorum domus, qui poſt illud incendium grande, quo urbs tota perierat, Anno 1610. cum bellum cum *Moſchis* haberemus, elegantius lapidibus & laterculis ædificare cœperunt. Sunt hic monaſteria complura, tam *Græcorum*, quam *Latinorum*. Erat & Synagoga *Calviniſtarum* qui itidem ſuum Gymnaſium habebant, petitis ex *Germania* ſuæ impietatis magiſtris, (namq; urbs iſta plurimos, & opifices & mercatores, *Germanos*, *Scotos*, & *Anglos* habet) Sed itidem decreto Comitiorum regni, prout & Racovienſium *Arrianorum* funditus extirpata eſt. Bombardæ bellicæ æneæ, & ſclopeta minora, hic præſtantiſſima conficiuntur, tum alia quoque militum utenſilia & arma. Quatuor ab urbe milliaribus eſt in ſylvis *Rudnikum*, aula regia ornatiſſima & hortus amœnus, & venationes ferarum & vivaria illarum ampliſſima habens. Inter oppida autem, *Lida* atque *Oſmiana*, quæ ſunt territoriorum capita, & Ducis *Radzivilli*, *Bierze*, cum arce munitiſſima præcipua cenſentur eſſe; reliqua ferè omnia lignea ſunt, & parui momenti.

TROCENSIS ſatrapia *Palatinum* tantum & *Caſtellanum* habet, quamvis illi ſubſit Terra *Grodnenſis*, quæ etiam ſibi territorium *Volcoviſcenſe* adſcriptum jactet & utraque illarum *Magiſtratus* proprios habeat, ſuperetque magnitudine ipſum diſtrictum *Trocenſem*: Quia tamen in *Lituania* non eſt mos *minores Caſtellanos* creare, prout in *Polonia*,

lonia ideo quælibet ſatrapia *duos* tantum *Senatores* habet, *Caſtellanum & Palatinum*.

Civitas itaque *Trocenſis* quatuor à *Vilna* milliaribus diſtat; eſtque poſita *inter paludes* inacceſſibiles, quæ etiam intenſiſſimo frigore non planè congelantur; & arcem quamvis vetuſtam, bene tamen munitam habet; tum monaſterium Benedictinorum ſatis firmum. Hic in templo Parochiali Imago *B. Virginis* miraculis clara habetur, quò de longinquo fideles concurrere devotionis cauſa ſolent, diverſaque beneficia & extraordinarias gratias, orantibu, in prædicto loco, aut votum coram illa imagine concipientibus, DEus omnipotens largiri ſolet.

Grodna autem ad fluvium *Crononem* ſeu *Memenum* ſita, arcem haud inelegantem in loco editiori habet, exſtructā à Rege *Stephano*, qui ob venationes ferarum majorum, puta alcium, urorum, atque urſorum, libentius hic immorabatur. Sereniſſimus autem Rex *Sigismundus* III. pontem *Memeno* impoſuit, ligneum quamvis, ſed ita affabre factum, ut ſimilem *Polonia* non habeat. Complura hic monaſteria ſunt, & templum Parochiale pulchrum. Ignatiani quoque Collegium non ita pridem, pro ſtudioſa juventute hic erexerunt.

BRESCIANENSIS quoque Palatinatus, *Lublinenſi* ſatrapiæ vicinus, easdem ferè qualitates, quas & reliqui diſtrictus *Poloniæ*, poſſidet: oppida lignea & villas habet, pecoribus & frugibus abundantes, præcipuè *Cameneciam*, *Cobriniam*, *Janoviam*, quibus arces impoſitæ ſunt, *Voiniam*, *Roſoſiam*, *Vlodavam*, *Bialam*, ubi palatium Ducum *Radivillorum* pulcherrimum eſt, & nunc Gymnaſium publicum erectum, vocatis ex Academia Cracovienſi Magiſtris

& Profeſſoribus in omnibus diſciplinis peritis.

Reliqua omnia ignobiliora ſunt, præter *Breſcie* ipſum, quod arcem in ſcopulo inter *Bugum & Muchavecium* fluvios, ſitam habet; Itemque palatium regium novæ architecturæ, extra civitatem cum hortis delicatis. Sunt & hic Scholæ Ignatianorum, monaſteriaque religioſorum virorum non contemnenda. Sed & *Judæi* hic ſcholam ſuam in tota Europa celebrem habent; Solentque convenire eò ex *Italia*, *Germania*, *Moravia*, *Sileſia*, non modo ſtudioſorum, ſed & promotionum cauſa, ut *Rabini* poſt modum fiant, & domum reverſi, ſuas Synagogas dirigant. *Bereza* Eremitorium Carthuſianorum fundavit *Leo Sapieha* Procancellarius M. D. *Litvaniæ*, ſuntque vicinæ aliquot Abbatiæ Ord. S. *Baſilii* unitorum.

Pinſcenſis ampliſſimus diſtrictus, *proprios* tam terreſtres, quam caſtrenſes *magiſtratus* habens, huic ſatrapiæ adjunctus eſt, ſed ſylvis nimium inumbratus, & paludibus immerſus; piſcium, mellis, & ferarum copia percelebris, tametſi & fruges non malignè proferat, & ceram, ſebum, lupulum, in *Sileſiam*, atque in *Pruſſiam Dantiſcum* mittat. Habet 1. *Pinſcum* oppidum homines induſtros, & mercaturæ adeo deditos, ut & in *Moſcoviam*, & in *Germaniam* ſœpisſimè cum ſuis mercibus excurrant. Sed ut plurimum religionis ſunt *Græcanicæ*, Epiſcopumque proprium habent. Ubi & Ignatianis collegium Dux *Stanislaus Radivillus*, Cancellarius *Lituaniæ* erexit.

RVS-

RUSSIA.

PRout Regi *Poloniæ* amplissima *Russiæ* regio subjicitur, extenditur in longum ab ora *Pocucensi*, ad confinia *Livoniæ*, per ducenta plus minus milliaria; in latum verò à *Polonia Minori* aut *Lituania*, versus ortum usque ad vastos *Tartarorum* campos, aut *Moscoviam*, per centum viginti. Dividiturque in *Russiam albam*, quæ ad Magnum Ducatum *Lituaniæ* spectat; & in *Russiam rubram*, quæ propriè dicitur *Roxolania*, & ad *Poloniam* pertinet. Nam tertia pars, ultra *Tanaim* & fontes *Borysthenis* posita, dicitur *Russia nigra* ab antiquis, à recentioribus autem vulgo obtinuit, *Moscoviam* appellari; quod totum illud imperium, quaqua latum est, ab urbe & fluvio *Moscua*, dicatur communiter *Moscovia*; quæ olim *Sarmatia Asiatica* vocabatur. Nostra autem *cis Borysthenica Russia*, *Sarmatia Europea*; & *Polonia* ipsa propriè *Vandalia*. Tota hæc in universum regio, frugum, ferarum, pecorisque, piscium & mellis copiam infinitam habet; præsertim in *Podolia*, ubi ex dictamno & alijs benè olentibus herbis ac floribus ab apibus colligitur. Nobiles audaces sunt & strenui omnes, quin & agrestes ad bellum prompti, loricis, sclopetis, hastis, alijsque plurimis armis, præcipuè autem cuspide venatorum & pharetra utuntur.

RVSSIA RVBRA.

NObilissima hæc provincia, lacte & melle abundans, ab Austro *Vngariam*, *Moldaviam* & *Bessarabiam* habet; ab Euro *Scythia* deserta, & potentissimum *Mo-*

scoviæ Principem, à septentrione *Albam Russiam*, *Stiro* & *Pripecio* fluminibus disjunctam, ab occasu verò *Minorem Poloniam*, *Visloca* & *Vepro* fluvijs quasi notioribus terminis divisa. Complectiturque in se *septem* amplissimas *Satrapias*, *Russiæ Palatinatum* inprimis, deinde *Podoliæ*, *Volhyniæ*, *Belzæ*, *Braslaviæ*, *Kioviæ*, & terram *Chelmensem*, *Haliciensemque*.

RUSSIAE Satrapia habet *Senatores*, *Archiepiscopum Leopoliensem*, *Episcopum Præmusliensem*, & *Kioviensem*, *Palatinum Russiæ*, & *Castellanos quatuor*, *Leopoliensem*, *Præmisliensem*, *Haliciensem*, & *Sanocensem*; quia in totidem etiam *districtus* seu *territoria* dividitur.

Et *primi* quidem *districtus* primaria urbs *Leopolis* est, sita longitudinis gradu 46 lat. 49 Habet propugnacula satis firma, & arces duas; habet uti diximus sedē Archiep. *Catholici*, & *duorum* Episcoporum, nempè *Armenici*, atque *Russici*. Hæreticos autem nusquam admittit, nec admisit, ob quod maximè à *Sixto* V. laudata fuit, & insignibus illius donata. Viros litteratos permultos habet, libenterque promovet, & amat eò concurrentes, atque ex eo, emporio civiumque elegantia & humanitate maximè floret. Ignatiani hic Collegium studiosorum habent; sed & Dominicani, Franciscani, Carmelitæ, Bernardini, alijque studia *Theologica* atque *Philosophica* diligentissime tractant. *Humaniorum* verò *artium* gymnasium urbis, optimos præceptores ex Academia *Crac.* sumit. Nundinæ hic brumales, pro festo *S. Agnetis* celebres fiunt: solentque eo ex *Ungaria*, *Moldavia*, *Turcia*, atque alijs orbis partibus ditissimi mercatores venire. Cum autem præter fluvios infinitos, habeat *Roxolavia* piscinas ingentes &, stagna arte manuque fa-

cta ferè innumerabilia, quæ piſces omnis generis pinguisſimos proferunt; idcirco illi hyberno tempore ſale conditi, (cum omnes recentes comedi, & ſervari ob multitudinem non poſſint) vaſis ingentibus, cum ad alias civitates, tum maximè nundinarum tempore *Leopolim* convehuntur, atque demum inde per totam *Poloniam* diſtrahuntur. Templa in hac urbe pulchra ſunt, & veſtibus ſacris atque vaſis argenteis aureiſque ſatis bene ditata. *Societatis Jeſu* Clerici, inter reliqua clenodia, caſulam gemmis totam atque lapidibus pretioſis variegatam habent, æſtimatam aliquot myriades florenorum. Similiter templa alia, multos calices aureos, multaque veſtimenta ſacerdotalia, margaritis diſtincta habent: ſed præcipuè templum Cathedrale, mitram Epiſcopalem ingentis precij, gemmis exornatam. FF. vero Minores de Obſervantia, qui extra urbis muros ſunt, templumque magnificentisſimum ſibi non ita pridem exſtruxerunt, inter alias ſanctorum reliquias, habent quoque ſui inſtituti Fratrem unum, ad altare majus ſepultum, Beatum *Joannem Duclenſem*, miraculis clarum. Qui dum viveret, in divini verbi prædicatione inexhauſti planè laboris erat; Eaque fuit in homine jam inde à primis annis pietas, & innocentiſſima ſanctitas morum, ut priſcorum *Anachoretarum* eximium in eo ſpecimen eluceret. Oppida præcipua hujus *diſtrictus* ſunt, *Gliniani*, *Zloczovia*, *Zboravia*, *Grodecia*, *Komarna*, *Zolkvia*, arcem pulcherrimam, atque hortos amœnos, templumque vario marmore exornatum habens; quamvis & aliæ civitates, cum adjunctis ſibi caſtellis, non ſint planè ignobiles, inter quas *Javorisvia*, celebris tepidarum aquarum ſcaturigine, in pago *Sclovia* dicto, ebullienti, utili valdè ad curandos varios hominum morbos; ut libro ſuo teſtatur, magnæ experiētiæ Medicus, *Sixtus Leopolienſis.*

Secundus satrapiæ hujus *districtus* est *Præmisliensis*; urbsque ipsa *Præmislia*, arce in scopulo sita, & *duobus* Episcopis, *Latino* sive *Catholico*, & *Russico* ritus *Græcanici*, cohonestata est. Adsunt & Ordines Religiosorum diversi, præter Venerabile Canonicorum Capitulum. Est & Collegium pro studiosa juventute *Societat. JEsu* Clericorum; sunt & *magistratus* diversi, tam castrenses quam terrestres: suntque demum cives mercaturæ dediti plurimi; nundinasque celebres quolibet anno habent. Castella hic passim nobilium munitiora videbis, ob frequentes *Tartarorum* incursiones, muris, & propugnaculis firmata, *Bialoboki*, *Sosnicia*, *Dombrova*, *Vhercę*, *Prochnicum*, *Laski*; sed quæ inter excellit *Crasicinum*, recentioris fabricæ ad *Sanum* fluvium, palatium, uno aut altero milliari à *Præmislia*. Oppida vero celebriora sunt *Samboria*, pulcherrimum Minoritarum monasterium habens: *Fulstinia*, *Dombromilia*, *Visnia*, *Zidaczovia*, *Mosciska*, *Dubiecia*, *Cauczuga*, *Pravorscia*, *Jaroslavia*, nundinas pro festo assumtionis *B. Mariæ Virg.* in toto Regno, *Poloniæ* celebriores habens; ubi præter alias merces, è *Perside*, *Constantinopoli*, *Venetiis*, *Moscovia*, & *Amstelrodamo* apportatas, solent amplius quadraginta millia boum venalium fieri, & medium tantum equorum. Ignatiani hic Collegium studentium habent, domumque residentiæ extra urbem; & virgines Vestales monasterium regia planè munificentia exstructum: neque arcis fabrica & munitio contemnenda est, quam *Sanus* alluit ab ortu: urbs autem posita ab occasu. Sequitur *Lancutum*, templis ab egregio viro *Stanislao Lubomirscio*, Palatino Cracoviensi magnificè exstructis, tum Palatio magnifico munitioneque fortissima, & hortis amœnis exornatum.

Resovia arce eleganti & monasterijs, nundinis itidem vernalibus pro festo *sanct. Alberti* clara; lactitiniorum hic & linteaminum magna fieri solet copia. quod in toto tractu isto *Germanæ* gentis homines pagos inhabitent, capti in bello quodam à *Cazimiro* magno Rege *Poloniæ*, deductique è *Saxonia* cum liberis & uxoribus, ut eam oram incolerent, ut domicilium proprium: Hi itaque pecorum & lini curam magnam habent, & nundinarum tempore, cum ad alia circumvicina oppida venum comportant, tum maximè *Resoviam & Jaroslaviam*.

Tertius Palatinatus *Russiæ districtus* est *Sanocensis*, montibus *Ungariæ* vicinus, atque ipsi *Transylvaniæ*: ac ob id totus per colles dispositus, excepto qua *Crosnam* protenditur: quæ urbs in hoc tractu ferè principalior, emporium *Ungarorum* habet. Quamvis n. illi passim merces suas & vina, in oppidis submontanæ regionis deponant, huc tamen veteri consuetudine ut plurimum advehunt. Quare & cives hic paulò ditiores alijs, & nundinæ apud illos reliquis viciniæ populationibus longè celebriores. Habet hic quoque *Sodalitas Jesu*, Collegium artium humaniorum. Sanocum verò ipsum, quamvis territorij caput, multo jam inferius est quoad civilitatem, & frequentiam habitatorum; arcem tamen in saxo, supra *Sanum* fluvium sitam non contēnendā habet: sicut & aliæ civitates ejus tractus, *Brezovia, Rimanovia, Dinovia, Lesko*; quæ indies, ob metum *Tartarorum*, munitiones suas firmiores faciunt.

Quartus Russicæ satrapiæ districtus est *Haliciensis*, montibus *Transylvaniæ* ab occasu hyberno, à meridie autem *Moldaviæ* faginis sylvis cinctus; *Tyra* fluvio rapidissimo è montibus *Carpathiis* orto, versusque Eurum in mare *Euxinum*

num decurrenti, quasi per medium sectus, cujus pars Australior, quæ trans *Tyram* est posita, vulgo *Pocucia* appellatur. Oppida præcipua habet *Haliciam*, à qua denominatur, olim regni *Russici* caput, Rexque propriè *Haliciensis*, non *Russiæ* (quia hæc tota in plurimas *tetrarchias* scissa, *proprios duces* habebat, sed quos inter primatum & quasi monarchiam *Duces Riovienses* tenebant,) nuncupabatur; ut latius hac de re Historiæ nostræ: sed nunc ne vestigia quidem priscæ illius magnitudinis apparent. Arx est ad *Tyram* sita alicujus notæ, sed oppidum cives habet subrusticos, agriculturæ non Mercurio deditos. Similiter *Sniatinum*, ad *Prutum* fluvium situm, quod propriè est *Pocuciæ* caput; soletque nundinas semel in annum non incelebres habere, quod *Valachi* emporium ibi suum, tanquam in vicinia faciant. Unde boum, ceræ, mellis, & equorum generosissimorum copia ingens eò adduci solet. *Colomia* non infrequens civitas ob salis cocti copiam, quod inde per totam *Russiam* & *Litvaniam* distrahitur, quarum omnes fere satrapiæ sale carent, nisi hic & in *Præmisliensi* districtu conficitur. Sunt itaque pagi nonnulli apud *Haliciam*, in quibus ex aqua è profundis puteis hausta sal decoquitur, & partim in modum farinæ, vel nivis, minutũ relinquitur, partim in frustula conformatur, & sic dividitur; conficiturquè pluribus in locis *Russicæ* hujus satrapiæ, nempe apud *Ribotícios* in tractu *Præmisliensi*, apud *Dobromiliam*, *Samboriam*, & *Solũ*, quod etiam à *sale* nomen habet. In desertis quoquè campis *Vkrainæ*, seu *ulterioris Podoliæ*, prope *Boristhenem*, est lacus quidam, cujus aqua sereno & ardente sole, in solidum salem concrescit, quo circumjacentes accolæ utuntur. Sed ad rem nostram. In *Pocucia* nobiliora loca sunt *Martinovia*, *Dolina*, *Strium*, arcem in paludibus sitam habens. Cis

Nest-

Nestrum autem aut *Tyram*, *Podocum* arce munita, & templo sodalium Dominicanorum à *Stephano Potucio*, Palatino Braslaviensi, qui ibidem fato functus quiescit, egregie exornatū. Ejusque successorum oppidum & arx *Monasterzisca*, *Uscie*, *Dobronoda*, aliaque complura castella; inter quæ *Buczavia* arce firma conspicua, itemque *Podhajecia* muro cincta & propugnaculis, atque in vicinia arx *Zavalovia* non in elegans: tum *Brezanum* civitas populosa, & templum pulchrum, & palatium splendidum atque benè firmum habens.

Sequitur deinde *Podolia*, continuis barbarorum incursionibus & Prælijs famosa; quæ, si optata pace posset ita frui, ut occidentaliores Europæ populi, certè nec *Italiæ*, aut *Ungariæ*, soli ubertatem & divitias inviderer. Habet & marmora diversa, atque alabastrum in diversis locis. Dividiturque in *tria* quodam modo *Territoria*, *Camenecense*, *Tremboulense*, & *Laticzoviense*. *Camenecia* est urbs cum arce, natura loci manuque permunita, triginta milliaribus bene longis distans à *Leopoli*, versus ortum hybernum, longitudinis gradu 49. lat. 48. Habetque & ipsa *duos* Episcopos, *Catholicum* unum, & *Armenum* alterum; gens enim hæc lucri causa libentissimè in Regno *Poloniæ* immoratur, & merces nobis varias, partim è *Perside*, partim è Regnis *Turcæ*, præcipuè autem equos generosos adducit. Habentque hic, prnot & in alijs urbibus *Russiæ* majoribus, suum *magistratum* seu *Seniores* nationis, qui fidem *Regi* & *Urbico magistratui* pro reliquis spondent, & in vitia gentis suæ ipsi animadvertunt. *Societas* quoque *JESV* Collegium hic suum habet, & instruit artibus juventutem. Secundo ab urbe lapide, est arx *Potociorum*, *Panioucc* dicta, à *Joanne Potocio*, insigni nostra ætate bellatore, Palatino Braslaviensi,

recenti architectura exstructa, celebris oppugnatione *Turcica*, cum anno 1621. bellum cum illis gravissimum, ad *Chotimiam* in *Valachia* haberemus.

Tremboula verò, *Laticzovia*, *Husiatinum*, *Barum* à Regina *Bona* olim fundatum, ubi etiam *Jesuitæ* pro juventute informanda collegium habent, *Czartcovia*, *Janovia*, *Zincovia*, *Misdziboziа*, *Jesupolis*, *Grodecia*, *Jaclovecia*, *Satanovia*, *Zuanecia*, *Tarnopolia*, *Kitaigrodum*, *Dunaigrodum*, & alia complura, hujus Dynastiæ oppida, singula ferè ob *Scythiæ* infestationem, & quasi assidua bella, non malè permunita sunt; habentque arces sibi adjunctas firmissimas, & incolas bello natos, Martique deditos. *Senatores* hujus satrapiæ sunt *tres*, qui ad Reipub. Consilium pertinent, *Episcopus Camenecensis*, *Palatinus Podoliæ*, & *Castellanus Camenecensis*.

BRASLAVIENSIS Palatinatus ultra *Podoliam*, in confinio *Tartarorum* positus, egregias populationes plurimas, atque arces permunitas habet, quas inter eminent, *Morachua*, *Jarosovia*, *Zitomiria*, *Sarogrodum*, *Felstinum*, *Chmielnicum*. *Braslavia* ipsa, ad *Bogum* fluvium sita, atque *Vinnicza* conventuum nobilitatis, atque judiciorum deputatus locus; ubi *Societatis Jesu* quoque Clerici, erudiendæ juventutis, collegium egregium habent. *Senatores* hic *duo*, *Palatinus* & *Castellanus*; *Districtusque* satrapiæ *duo*, *Vinnicensis* & *Zitomiriensis*.

Similiter *Tartaris* vicinus est palatinatus KIOVIENSIS, sed qui parte ab altera *Moschum* quoque habet, & quasi per medium maximo fluviorum *Borysthene* secatur. Urbs *Kiovia* ampla & populosa satis, olim sedes Ducum suorum, qui toti *Russiæ* seu *Sarmatiæ*, tam in *Asia*, quam in *Eu-*

ropa

ropa imperabant, *Romanisque* ipsis, ac postea *Græcanicis* Imperatoribus graves; cœterum nunc vix ruinæ veteris illius magnitudinis apparent, eæque paucæ: omnia tempus rerum edax absumpsit. Est hic Archiepiscopus *Russorum*, omnium quotquot in Regno *Poloniæ Germanici* ritus Episcopi sunt, primas seu Metropolita, qui Romano Pontifici obedientiam nunc præstat. Est & Episcopus *Catholici* ritus, qui cum *Palatino & Castellano* urbis, ad *Senatum* Regni pertinet. Templa hic tam *Russorum* quam *Latinorum* complura, sed quorum unum Archimandrita, cum monachis suis schismaticis, & rebellibus sedi Apostolicæ, occupat; habetq; *centum* pagos maximos adscriptitios. Sunt hic speluncæ naturaliter factæ, in quibus olim corpora Ducum *Kioviensium* reponebantur, hodieq; visuntur nonnulla integra, quæ illi pro sanctis venerantur; Extenduntur que illæ cryptæ, seu subterraneæ speluncæ uti ferunt, usque in *Moschoviam* per aliquot decumas milliarium. Monachi illorum (*S. Basilii* instituti) qui durissimam vitam agunt, intrant eas tempore Quadragesimali; ibi solitarij pœnitentiam peragunt. Alij vadunt in deserta, cilicio & catenis ferreis induti, interdum usque in *Scythiam remotiorem*, ubi Evangelium prædicent, & martyrio coronentur: Ignatianorum opera, qui *Kioviæ* suum collegium habent, ad Ecclesiæ Unitatem reducti. Habentque plurima monasteria in *Russia*, sed quorum alia jam sun t in unione cum Ecclesia *Romana*.

Satrapia hæc latè extenditur, tàm versus *Euxinum* mare in meridiem, quam versus occidentem & septentrionem, ad *Lituaniæ & Albæ Russiæ* confinia; habetque & populata, & arcibus adjunctis permunita oppida plurima, præcipua verò *Canioviam*, *Circassiam*, *Bobuslaviam*, *Pereslaviam*,

laviam, *Bialocerquam*, *Stepanoviam*, ex arte vallo & fossis munitam, *Fastoviamque* Episcopi Kioviensis residentiam, unde *Jesuitæ* suum Collegium *Kioviam* transtulerunt. In hac satrapia, & in supradicta *Braslaviensi*, plebs assiduis bellis exercitata, militares animos gerit, & tam ex oppidis quàm ex pagis, in insulas *Borysthenis* congregatur, dantque nomina militiæ gratis, & se *Cosachos* vocant, servataque disciplina veteri, partim in *Scythiam* pedes excurrunt, & prædas inde abigunt, partim in *Turciam* per mare, aut si quo jussi à Rege fuerint. Fit autem eorum numerus ad quadraginta millia, qui omnes ferè in hyberna domo sua abeunt, paucis relictis in custodiam insularum, ne à barbaris occupentur: militantque *Reipub.* absque ullis stipendijs, sola præda contenti. Quo tamen alacriores ad servitia fierent, solet illis Rex semper bello peracto, certam aliquam pecuniæ summam, ad reficienda arma donare, quo majorem numerum exercitus scribant.

Sed revertendo quasi domum, occidua *Kioviæ* est VOLINIAE satrapia, quæ in *duos* maximos *districtus* dividitur, *Cremenecensem* & *Luceoriensem*. Habetque *Senatores tres*, *Palatinum & Castellanum Volhyniæ*, & Episcopum Luceoriensem, qui Cathedram suam cum Capitulo in arce urbis habet; ibidemque *Societatis Jesu* Clericorum Collegium pro studiosis. In urbe autem ipsa Episcopus *Russorum*. Nec multum inde procul est civitas *Volodimiria*, in qua itidem *Russorum* Episcopus sedem suam habet, & jurisdictionem latè exercet. Reliquæ civitates sunt *Rubesovia*, *Socalia* veneratione miraculosæ imaginis *B. V. M.* nobilis; Solet enim eò magnus hominum concursus semper fieri, votorum exsolvendorum causa, procurantibus sacra religiosis

Viris

viris *S. Franciſci* de obſervantia, quos vulgo Bernardinos dicimus. Hi igitur in inſula fluvij *Bug*, magnificentiſſimum templum piorum eleemoſynis,& monaſterium propugnaculis firmum, ob metum hoſtium, paucis abhinc annis erexerunt, templumque illud totum pulcherrimis picturis, vaſis argenteis atque aureis, veſtibusque ſacris gemmatis,ad ſtuporem brevi tempore exornarunt. Sequitur *Czartoriſcum*, *Oleſcum*, *Crilovia*, civitates egregiæ & arcibus munitiſſimis conſpicuæ. *Brodi* oppidum à *Stanislao Koniecpolſcio*,Caſtellano Cracovienſi & Exercituum Duce ſupremo, inſigni fortalitio,Eccleſia Collegiata,& Gymnaſio publico condecoratum. Unde non procul *Podhorcenſe* palatium, cum hortis & aquæductibus egregijs,conſpicitur. Dux quoque *Stanislaus Radivillus*,Cancellarius *Littuaniæ* ſupremus,in eadem ſatrapia civitatem ſuam *Olikam*,arce munitiſſima,atq; elegantiſſima Eccleſia Collegiata,ſuppellectili aurea celeberrima,& Academia bonarum Artium illuſtrem, noſtra ætate admodum reddidit, erecto ibidem Præpoſito Infulato& Monte pietatis.

Sequitur *Cremenencia*, territorij ſui caput, arcem in ſaxo eminentiſſimo oſtentans; deinde *Visniovecia*,*Zaslavia*, *Conſtantinovia*, *Baſilea*, *Dubna*, *Oſtrogium*, *Zbaravia*,quælibet arcem munitiſſimam & ornatiſſimam habens, utpote ſingulæ vetuſtiſſimorum Ducum *Ruſſorum* ſedes primariæ & lares. Et *Oſtrogium* ſanè parte ab una (quamvis remotius paulò) *Dermanum*, monaſterium *Ruſſicum* pulcherrimum habet, in quo inſtituti *S. Baſilii* monachi, ſub proprio *Hegumeno*, in ſchiſmate ab eccleſia *Romana* vivunt, habentque poſſeſſiones amplas: parte ab alia *Miedireczum* oppidum munitiſſimum, in quo Franciſcanis Conventualibus, ulti-

mus de familia *Joannes* Dux *Ostrogius*, Castellanus Cracoviensis, sumptu (ut ita dicam) regio, templum & monasterium exstruxit. In urbe autem ipsa, neptis illius nuper Ignatianæ Societatis Clericis, Collegium pro erudienda juventute, & templum magnificentissimum erexit, in quo mariti sui ossa *Caroli Chodkievicii*, viri bellica virtute incomparabilis, cum lachrymis reposuit.

Jam verò BELZENSIS satrapia, *Leopoliensi* districtui, & *terræ Chelmensi* vicina, in meditullio quasi *Rubræ Russiæ* posita, urbem ipsam inter paludes sitam (ubi sodales Dominicani templum antiquissimum possident) & ab ea cognominatos *duos Senatores* habet, *Palatinum* & *Castellanem Bulzensem*; dividiturque facilè in *quatuor territoria*, *Belzense*, *Buscense*, *Grodlense*, & *Grabovecense*, in quibus tot oppida & pagi, sed hæc prædicta *quatuor*, ut suorum territoriorũ capita sunt, ita & præcipua aliis censentur esse, arcesque sibi munitas adjunctas habent.

Ultimum locum *Terra Chelmensis* tenet, inter *Lublinensem satrapiam* & *Lituaniæ* confinia posita, *Volhyniam* versus ortum respicit; Urbsque ipsa *Chelma duos* Episcopos habet, unum *Catholicum*, cujus Cathedra non ita pridem *Crasnostaviam* translata est: & alterum *Russum*, qui ibidem manet, & templum suum Cathedrale tenet. Igitur in *duo territoria* divisa, *Chelmense* videlicet, & *Crasnostavense*; *duos* quoque *Senatores* habet, *Episcopum*, & *Castellanum Chelmensem*. Oppidaque præcipua *Chelma* ipsa, *Rozana*, *Ulodavia*, *Crasnostavia*, ad *Veprum* fluvium sita, ubi & Cathedra Episcopi, & arx palatiumve recentioris architecturæ sunt. Hic Divæ memoriæ Archidux *Maximilianus*, cum ad Regnum *Poloniæ* paucorum temeritate vocatus, cum exercitu hostiliter ve-

niret,

niret, à *Joanne Zamoſcio* profligatus, captusquè aſſervabatur ſub cuſtodia.

Qui quidem prædictus *Zamoſcius* in vicinia penè ſtatim, urbem *Zamoſcium* in rure ſuo hæreditario, munitiſſimam fundavit, & mœnibus, foſſis, vallo atquè propugnaculis ex arte præſentis Geometriæ communivit; inquè ea templum Canonicorum (quorum Decanus infulatus eſt) pro ſumma in DEum pietate, magnificentiſſimè erectū, omnibus requiſitis ſufficientiſſime locupletavit. Et ut erat maximus ingeniorum liberalium educator, artiumque omnium & elegantiarum pater, evocatis *Cracovia* viris doctiſſimis Academiam inſtituit; & non *Zamoſcium* modo ſuum, ſed totam etiam *Ruſſiam* Muſarum ſplendore illuſtravit. Addidit Collegium ſacerdotum & Seminarium Clericorum *Catharina Oſtrogia, Thomæ Zamoſcii* Regni Cancellarii Uxor, auctusque numerus Profeſſorum & Canonicorum egregiê.

Circumcirca ſunt non contemnenda quoquè oppida, ut, *Scebreſinum*, *Turobinum*, *Tamogrodia*, *Tomaſovia*, *Cteſovia*, aliaq; complura; ſed omnia ferè ad ditionem, *Zamoſcii* ſpectantia, ubi & hortos cultiſſimos, & piſcinas reſtagnantes, & diverſorum animalium vivaria, & ferrarias officinas paſſim videre licet.

Similiter quoque & in *Uchanie*, ubi illuſtris olim vir *Nicolaus Danielovicz* Regni Theſaurarius, templum magnificentiſſimum exſtruxit, & cum precioſiſſimis aliis donariis, tum argentea ſuppellectili inſigniter ditavit. Palatium etiam hic viſitur ſuperbum, & horti amœniſſimi; quod commune eſt omnibus magnatibus *Sarmatiæ*.

Hic addendam duximus *ſatrapiam Czerniechovienſem*, ultra

ultra *Boryſthenem* poſitam, quam *Vladiſlaus IV. Moſchis* ademtam, Regno *Poloniæ* adjunxerat, atque præter civitatum *Præfectos*, *duos* in ea *Senatores*, *Palatinum* videlicet, & *Caſtellanum* conſtituerat, eisque loca in *Senatu* Regni aſſignaverat; *Catholici* ritus compluribus in locis templis excitatis, fundatoque, pro erudienda juventute, Collegio Clericorum *Societ. JESU Novogrodiæ*. Sed jam ad *Albam Ruſſiam* procedamus, quia *Czerniechovienſis* provincia, proprie in *Ruſſia Nigra* poſita cenſenda eſt.

RUSSIA ALBA.

QUæ Magno Ducatui *Lituaniæ* adjacet ſubjacetque, *Ruſſia* vulgo dicitur *Alba*; partim quod incolæ eum colorem præferant; partim quòd nivibus campi coeperti diutius quam alibi durent, & inſpectantibus omnia alba repræſentent, ut etiam in naturam animalium color iſte tranſeat; Siquidem ibi & lupos & urſos, lepores, vulpes aliaquè tam domeſtica, quam ſylveſtria animalia paſſim alba videre eſt, quæ nihilominus in aliis locis nata alium colorem habere ſolent. Regio eſt omnium rerum quæ ad victum ſpectant feraciſſima, ſiliginis, hordei, avenæ, tritici, ciceris, canabis, lini, mellis, lupuli, ceræ, pecoris, piſcium, avium, & ferarum hæque ſunt divitiæ ipſorum, quas partim *Duna* fluvio, in *Livoniam* ad emporium *Rigenſe* transmittunt, partim *Nemeno*, per *Litvaniam*, *Regiomontem* in *Pruſſiam*. Dividitur autem hæc nobiliſſima provincia, in *ſex* maximos *Palatinatus*, ſeu *ſatrapias*, quarum prima populoſior cœteris eſt NOVOGRODENSIS; quæ in *duos diſtrictus* dividitur, in *Novogrodenſem & Slonimenſem*; uterque plurima oppida continet & benè

bene populata, sed præcipua hæc sunt: *Novogrodkum*, ubi alternatis vicibus cum oppido *Minsco*, *Parlamentum* totius Magni Ducatus *Lituaniæ* celebratur, & Ignatianorum residentia habetur, præter alia monasteria *Græci & Catholici* ritus. *Slonimum*, *Rozana*, *Sclecia*, *Mysza*, *Lachovicia*, à felicis olim memoriæ viro *Carolo Chodkievicio*, Generali exercituum *Lituaniæ*, palatio pulcherrimo, & propugnaculis, ex recenti dimensione factis, firmissimè communita. Similiter *Nesuizia*, Ducum *Radivillorum* nidus, ubi excellentissimus ille, & cum omni antiquitate comparandus vir, *Nicolaus Christophorus Radivillus peregrinus* cognominatus, (quod habitu peregrini *terram sanctam* adierit) complura monasteria sumptuosissima, Xenodochia, Seminaria, Collegiumque *Societatis Jesu* Clericorum, & Bursas studentium, planè regali animo & sumptu erexit, inque cœteris possessionibus suis, templis passim refectis, aut à fundamentis excitatis, palatium Ducale loco munitissimo moderna architectura exstruxit: Similiter prætorium urbis, & arcem *Myrh* dictam, quarto ab urbe lapide, cum prædiis, villis, hortis, pomarijs, piscinis, & vijs quaqua versum per aliquot milliaria, ad regulam rectissimè dispositis, fossas à parte utraque & arbores fructiferas apposuit, inque media *Sarmatia Italiam* nobis exhibuit. Novem inde milliaribus distat *Sluckum*, urbs omnium quæcunque in *Polonia* sunt maxima, sed tota ferè lignea, templo Catholicorum excepto, & palatio Ducis. Hæc olim, & jam Patrum nostrûm memoria, Principem absolutum, sed Regi *Poloniæ* feudatarium, cum amplissimis possessionibus habebat, sed stirpe non ita pridem deficiente, cessit cum omnibus adjacentijs suis, in familiam Ducum *Radivillorum*.

In *Slonimensi* verò districtu *Rozana*, *Sapiebarum* nidus,

cum ædificijs magnificentiſſimis, tum viarum rectiſſima diſpoſitione percelebris eſt, monaſteriumque Baſilianorum Catholicæ Eccleſiæ unitorum, *Divæ Virginis Mariæ* imagine miraculoſa, per totum Regnum *Zirovicijs* claret.

Secunda ſatrapia eſt MSCISLAVIENSIS, *Pripetio* fluvio à meridie, & *Boryſtheni* ab ortu quaſi triangulari forma adjacens, ſylvis tota inumbrata & aquis immerſa; dividiturque in *duos* diſtrictus ampliſſimos, *Mſciſlavienſem & Modzirenſem*: & more cœterarum ſatrapiarum *Lituaniæ* atque *Ruſſiæ, duos Senatores* habet, *Palatinum & Caſtellanum Mſciſlavienſem*. Oppida autem præcipua, *Cleckum*, *Qurucklum*, *Homliam*, *Cricżoviam*, arcibus pulcherrimis & benè munitis exornata, tum *Oſtrskum*, *Mſciſlaviam* ipſam & *Modziriam* in medijs paludibus ſitam. Ager tamen ubiq; vel innata fœcunditate, vel accuratiore hominum cultu benigne ſementem reddit; pecorumque omnis generis & armentorum abunde habet; ſed maximè volucrum & ferarum ſylveſtrium.

Tertius Palatinatus eſt VITEBSCENSIS, ſicut & ille ſuperior, ad *Boryſthenem* verſus Eurum poſitus, qui itidem in *duos* diſtrictus bonos dividitur, *Vitebscenſem & Braslavienſem*; præterque has duas civitates, aut verius unam *Braslavienſem* (nam *Vitebſcum* ipſum, ob occiſum Beatum virum *Joſaphat*, Archiepiſcopum *Ruthenici* ritus Polocenſem, quod eos ad unitatem Eccleſiæ Romanæ induceret, amiſit jura civitatis, & eſt redactum in pagum, ſola arce regia cum juriſdictione relicta) & oppida ignobiliora, habet *Mohilaviam* urbem ampliſſimam, mercatoribusque plenam, emporio *Moſcovitarum* claram; præcipuæ ſiquidem precioſioresque pelles, quæ ex *Moſcovia* veniunt, per eorum

man-

manus tam in *Polonia* quam in *Germania* distrahuntur. *Vitebscum* ipsum Collegium *Societatis Jesu* habet, ex fundatione *Alexandri Gosievvski* Palatini Smolescensis, reliquaque hujus provinciæ oppida & civitates, diversorum religiosorum domicilia, conventus, & monasteria. Tum palatia nobilium, & arces benè munitas, ipsasque populationes fossis & propugnaculis cinctas.

MINSCENSIS satrapia quartum locum obtinet, præterque suum districtum, habet etiam *Borisoviense* territorium, omnium frugum copia dives. *Minscum* arcem benè munitam inter aquas habet; aliudque propugnaculum inferius non contemnendum. Est hoc enim *Russis* in more, ut quasvis principaliores civitates suas duplici munitione firment, communissimè inferiori & superiori arce. Unde & *Barisovia* quoque ad fluvium *Berezinam* sita, duplex propugnaculum habet, sicut & *Minscum*; quod tamen cives politiores continet, ob concursum nobilitatis, *Tribunali* seu *Parlamento* totius *Lituaniæ* ibi durante. Sic enim consuetudine obtentum est, ut uno anno *Parlamentum Vilnæ* resideat, altero *Mincii* aut *Novogrocii*, vicibus alternatis celebretur. *Toloczinum* quoque hic, *Smolniany*, *Coidanovia* & *Turkum*, haud incelebris oppida habentur. Reliqua ferè omnia ignobiliora, Monasterijs tamen & palatijs Magnatum referta.

Quintum locum occupat POLOCENSIS satrapia, *Polotzumque* ipsum, ad *Dunam* fluvium positum, urbem mercatoribus plenam habet, & duplici propugnaculo seu arcibus firma, Archiepiscopi *Russici* sedem in se continet: in qua nostris temporibus *Beatus Josaphat* collocatus, ab impijs Schismaticis *Vitebscii* interfectus, ad meliorem vitam transiit. Corpus ejus huc translatum, maximis mira-

culis claret. Habent etiam in hac urbe *Societatis Jesu* Clerici, utiles in vinea Domini operarij, Collegium studiosorum, à *Stephano* Rege erectum. Nec longe admodum *Vsujatum*; civitas egregia cum arce *Starzicia Uelisia*, caput *unius* districtus ad eandem satrapiam spectantis, & *duæ* incomparabilis olim *Herois Caroli Chodkievicii* munitissimæ civitates, *Sclovia* atque *Bychovia*, in quibus non modo propugnacula ex arte recentiori, sed & templa, monasteriaque ab illo, nova architectura sunt erecta. Tum monasterium Carmelitarum Discalceatorum *Glebocii*, & Franciscanorũ Convent. Ozguæ; præter Abbatias Ord. S. *Basilij*.

Ultima eaque maxima satrapia est SMOLENSCENSIS, Ducatum *Severiensem*, Terram *Czerniehoviensem* (utraque autem hæc *septuaginta* arces continent) & Districtum *Orsanensem* in se complectens. *Smolenscum*, ad *Borysthenis* ripam in loco editiore positum, muro *sex* cubitos lato, *quinquagintaque* duabus turribus firmum, speculam & propugnaculum in medio urbis, in monte excelsiore habet: Continetque circiter *quatuor millia* domuum, præter aulas nobilium & templa Religiosorum, tam *Russorum* quam *Catholicorum*: Inter quæ unum est Ignatianorum, cum Collegio pro studiosa juventute, & sedes Episcopi *Russici*, qui in spiritualibus subjacet Archiepiscopo Polocensi, tanquam suffraganeus, & uterque agnoscit pro capite Romanum Pontificem. *Catholicum* verò Episcopum nuper fundavit *Vladislaus* IV. una cum Collegio Canonicorum, profligatis inde numerosissimis exercitibus *Moscovitarum*; Idque ex destinatione patris sui *Sigismundi* III. qui Conventum Ord. Præd. fundaverat. Sunt & *Græci* ritus Monasteria sexus utriusque, & FF. Min. de Observant: prout & *Doroba-*

roba-

rohobuſi atque *Starobubi*, alijsque in locis, *Dombrouna* quoque oppidum non contemnendum: Sicut & *Orsza* ad *Boryſthenem* ſita (in qua itidem *Societatis JESV* Clerici Gymnaſium publicum habent) quæ ſemper fuit in ditione Regis *Poloniæ*: *Smolenſcum* autem cum toto Ducatu *Severienſi*, ante annos circiter centum, interceperat *Moſchus*, ſed *Sigiſm. III.* Rex noſter modernus, Anno 1611. bello recuperavit, & inſuper Terram *Czernichovienſem*, *Rumnenſem*, & *Sierpiejovienſem* ab hoſte extorſit, & *Smolenſcenſi* ſatrapiæ adjunxit.

PRUSSIA.

PRuſſia quamvis eodem cum *Polonis* regno contineatur, peculiare tamen conſilium publicum, peculiares leges, peculiaria judicia, comitia, ærarium, ac belli gerendi rationem diverſam antiquitus habet. Eſtque ampliſſima regio, plerisque ſinuoſis flexibus ubiq; amœna, & opportunis portibus maris *Balthici* maxime commoda. In latitudinem 50. in longitudinem vero circiter ſexaginta milliarib⁹ extenditur. Et ab occaſu *Pomeraniam*, ab Auſtro *Maſoviam*, *Lituaniam* cum *Samogitia* ab ortu, à ſeptentrione demum mare *Balthicum* ſeu *Sarmaticum* habet; atque urbium illuſtrium, oppidorum, arciumque frequentia, opimis incolarum divitiis, opibusque ac terræ ipſius ubertate, ſupra modum claret. Metallorum quidem ferax non eſt, ſed pecoris omnigeni inæſtimabili copia, piſcationibus, venationibusque & ſylvis fructuoſiſſi-

sissimis, atque aëris demũ temperie, cum amœnitate conjuncta, prædita est. Merces quas è *Polonia*, *Russia*, & *Lituania* accipit, maximo suo commodo trans mare mittit; & vicissim in *Poloniam* importat, quicquid *Europa* universa, & *India* dives gignit, omnia fere per commutationem à transmarinis mercatoribus accipiens. Hinc vulgo simul & nobilitati res ibi lautior, quam in reliquis partibus Regni, vestitusquè & habitatio cultior; quod totum prisca frugalitas, non modo conservat, sed etiam indies auget.

Habet autem *Prussia* præcipua flumina *duodecim*, *Vistulam*, quæ *Silesiam*, *Poloniam*, *Masoviam* & *Prussiam* præterlabitur, *Nemenum*, ex *Alba Russia*, per *Lituaniam* & partem *Samogitiæ* decurrentem, *Derevanciam*, *Elbingam*, *Veseram*, *Passariam*, *Allam*, *Prægelum*, *Ossam*, *Drebnicam*, *Licam* & *Laviam*. Præterea lacus plurimos, piscibus omnis generis exundantes; in his nominatissimus est *Habus*, ad quindecim milliaria in longitudinem, in latitudinem vero duo milliaria plus minus habens: augusta valdè insula *Neringa* à mari disjungitur; ubi succinum sive electrum (*ambram* etiam externi vocant, quam fluctibus appulsam, ad littora homines nudi obviam euntes, parvis retibus excipiunt & extrahunt; mollem primum, sed mox in aere durescentem, quæ torno deinde ac scalpro variè conformatur) sicut & in omnibus *Prussiæ* littoribus colligitur. Est & alius lacus aliquanto amplior isto, cognomento *Curoniensis*, sed in *Prussia Ducali*: reliqui omnes fere minores.

Duplex autem est *Prussia*, *Regia* & *Ducalis*: sic dictæ, quod hæc *Ducem Marchionem Brandeburgensem*, Regi *Poloniæ* vectigalem, pro Domino agnoscat; illa, directè Regno *Poloniæ* incorporata, neminem pro principe superiore, nisi Regem ipsum veneretur. Et *Ducalis* sanè minoribus oppidis

pidis freqüens est admodum, & quidem nec incultis, nec immunitis, quæ ultra *sexaginta* numerantur: habetqùe metropolim *Regium montē*, urbem emporio claram, tribusqùe oppidis & arce magnifica insignem; longitudinis gradu 43. lat. 54. In qua, Academiam quoque *Albertus*, ex *Magistro Ordinis Teutonici* primus *Dux* factus, Anno 1544. erexit: sed quia Hæreticis professoribus regendam commisit, ideo hucusqùe incognita habetur, nec efflorescit ingeniis. Cives ibi etiam variis Sectis infecti, templa *Lutheri* ad huc temporibus Catholicis erepta, suis prædicatoribus gubernanda dederunt. Quare serenissimus Rex *Sigism. III.* cum à *Duce* illo Anno 1621. Homagium *Varsoviæ* reciperet, legem imposuit, ut Catholicis liberum religionis exercitium maneret, *Duxque* ipse templum illis à fundamentis erigeret, & omnibus requisitis ornaret, Clerumq; insuper sufficientissime ditaret. Quod primo statim anno factum est ut in possessionem venit; alias enim Ducatu ipso privari debebat, sicut etiam, si subditis suis provocationes ad Regem, in causis majoribus prohibuisset.

Regia autem *Prussia*, *tribus* satrapiis distincta est, *Culmensi*, *Marieburgensi* & *Varmiensi*. *Michaloviense* autem territorium est in satrapia *Culmensi*, quæ ad meridiem spectat. *Varmiensis* ad Aquilonem, subjecta Episcopo suo, & sacro Ecclesiæ ejus collegio, Regis *Poloni* majestatem agnoscentibus. Media est *Marieburgensis*, quæ sola ferè plana & declivis est. Reliqua *Prussia* pleraqùe omnis collibus molliter, & ad fertilitatem amœnitatemqùe, commodê distincta est.

CULMA igitur primæ satrapiæ caput, ad *Vistulæ* ripam sita, pro sua amplitudine infrequens civitas est, & Episco-

ſcopo paret, qui inde nomen habet; quamvis Cathedra ejus ſit in oppido *Culmenſi*, uno milliari inde diſtante. Templa tamen pulcherrima, precioſisque veſtibus ſacris ornata habet, inter quæ minimum eſt illud Monialium, ſed omnium tam quoad poſſeſſiones, quam ad vaſa ſacra ditiſſimum. Ubi inter veſtimenta alia uſui ſacrorū dicata, habent quoque caſulam, totam diamantibus maximis precioſiſſimisquè exornatam, circumductam autem circumcirca catena aurea, pulcherrimis gemmis diſtincta. Hujus ſatrapiæ oppida præcipua ſunt: *Brodnicia*, *Grudentum*, *Radinum*, *Golubia*, *Rogozna*, *Brathianum*, *Covalia*, *Copriunicza*, *Lubavia* Epiſopi Culmenſis, quæ omnia fere mœnibus cincta ſunt, & arces validas, beneque exædificatas habent. Sed primarium locum obtinet *Torunia* urbs in ripa *Viſtulæ* ſita, longitudinis gradu 41. latitud. 52. nulli ex urbibus *Germaniæ* pulchritudine, munitione & divitiis cedens. Plurima hic templa *Catholica*, & *Societatis JESU* Clericorum gymnaſium non infrequens; ſed mercatores communiſſimè & magiſtratus hæretici ſunt, habentquè Gymnaſium ſuum, in quo humaniora diligentisſimè tractant; in ſacris autem ordinariè Controverſias Cardinalis *Bellarmini* prælegunt. Habent & Bibliothecam inſtructisſimam, in qua duæ *Ciceronis* Epiſtolæ in tabulis cereis ſcriptæ aſſervantur. Prætorium quoque in hac urbe eſt elegantisſimum, in medio foro ſitum, quale nullibi videbis; ingresſis enim ſtuporem injiciunt pavimenta, parietes, laquearia, trabes, ut nihil ad perfectionem architecturæ requiratur.

Secundæ ſatrapiæ caput eſt MARIEBURGUM, cum ipſum per ſe mœnibus turribusque permunitum, tum arce amplisſima (in qua præcipui ex hoſtibus captivi

com-

communisſimè aſſervantur) & munitiſſima nobile, ſitum ad *Nogatum* brachium *Viſtulæ*, ſexto ab urbe *Gedano* milliari: propterque adjacentis *Zulavæ* ubertatem, pagorumque in ea frequentiam & cultum, copioſum ſatis & frequens. Eſt autem *Zulava* inſula in paluſtri olim reſtagnantis *Viſtulæ* ſolo, operibus & præalti ac firmi aggeris objectu effecta, quæ magno hominum labore, & non ſine periculo, ab inundatione fluminis defenſatur. Eſt duplex, major & minor. Major vocatur hæc, quæ *Marieburgo* adjacet. Minor autem ea, quæ ad *Gedanum eſt*, inter alterum ejusdem *Viſtulæ* brachium, & eſt quidem tota in poſſeſſione & libero uſu civium *Gedanenſium*, ſed antiquitus major ejus pars Eccleſiæ Parochiali debebatur. Oppida hujus ſatrapiæ ſunt primaria, *Stuma*, *Gnievum*, *Novum*, *Stargardia*, *Orneta*, ſed precipuè *Elbinga*, benè permunita & copioſa, ſplendidisque civium opibus, & mercatorum divitum frequentia clara, in qua præter urbis *Conſulem*, *Angli* quoque ſuum *magiſtratum* habebant. Fundaverat hic *Albertus* primus *Dux Pruſſiæ* Academiam Anno M. D. XLII. ſed quia *Lutheri* diſcipulis gubernandam commiſerat, ideo ignobilis hactenus fuit.

Tertia ſatrapia eſt VARMIENSIS Epiſcopatus, ſeu principatꝰ ſingularis, habens nobilitatem ab omni regiorū magiſtratuū jurisdictione exemptā, qui jure municipali eodē, quo & cœteri *Pruſſi* utuntur. Primaria urbs eſt *Heilsberga* domicilium Epiſcopi, (Cathedra enim ſupra *Fraumbergam* eſt) munitionibus & propugnaculis benè firma. Deinde *Brunsberga* ad *Paſſariam* ſita, adeò frequens copioſa & permunita, ut inter primarias urbes *Pruſſiæ* numerari queat. Collegium *Jeſuitarum* habet à *Hoſio* Cardinali fundatum,

tum. His urbibus non multum cedunt, *Guteſtadia*, *Alleſteinum*, *Resla*, *Vormita*, *Melſacum*, *Vatemberga*, *Sebergum* & aliæ civitates, Capitulo directe ſubjacentes. *Senatus* itaque *Pruſſiæ*, quos *Conſiliarios* terrarum *Pruſſiæ* vocant, conſtat *duobus* Epiſcopis, *Varmienſi* (qui princeps & moderatur reliquorum eſt) & *Culmenſi*; Palatinis *tribus*, *Culmenſi*, *Marieburgenſi*, & *Pomeranico* (*Pomerania* ſiquidem ijsdem quibus & *Pruſſia* legibus utitur, & quaſi pro una provincia cum *Pruſſis* computatur, ſolo titulo *Pomeraniæ* excepto) *Caſtellanis tribus*, *Culmenſi*, *Elbingenſi*, & *Gedanenſi* (& hi ſupra nominati *octo Senatores*, ad ſenatum quoque Reipubl. pertinent) & totidem *Subcamerariis*, *Culmenſi*, *Marieburgenſi*, & *Pomeranico*; *tribusque* demum primarijs civitatibus, quarum non mediocris eſt potentia, *Torunenſi*, *Elbingenſi*, & *Gedanenſi*. Præter hos autem magiſtratus, habent *Pruſſi Theſaurarium*, *Præfectos* arcium, *Gladiferos*, *Judices* & *Scabinos*; verum ij non pertinent ad conſilium. *Palatini* autem, qui jurisdictionem exercent, majorem hic in *Pruſſia* auctoritatem habent, quam in coetera *Polonia*.

POMERANIA.

P*Omeraniæ* nomine ganeraliter id totum vocatur, quicquid à *Viſtula* incipiens, usque in *Cimbricam*, littori maris *Balthici* adjacet, quod poſtquam in *Germanicæ* gentis ditionem ceſſit, cuilibet parti, inter fluvios majores in mare decurrentes ſitæ, peculiare nomen, vel ab even-

eventu, vel à loci natura, pro libitu impoſuerunt. Propriè autem nunc *Pomeraniæ* dicitur ille tractus, qui inter *Oderam* & *Viſtulam* fluvios extenditur ad littus *Balthicum*; cujus partem citeriorē Rex *Poloniæ* poſſidet; ulterior proprium principem habet, ad *Imperium Germanicum* ſpectantem. Qui tamen nomine olim *Lemburgi* & *Bithoviæ*, Regis *Poloni* beneficiarius fuerat, juraveratque ritu ſolenni in verba ejus, quemadmodum & *Dux Pruſſiæ* (ſed nunc jam ad coronam *Poloniæ* reddijt, & provinciæ *Pruſſiæ* adſcripta eſt, ſub jurisdictione Palatini *Pomeraniæ*.) *Regia Pomerania*, quæ ijsdem moribus & legibus cum *Pruſſia* eſt, nec niſi titulo ſolo ab illa differt, & fluvio *Viſtula* disjungitur, *Gedanum* urbs metropolis eſt, longitudinis gradu 41. lat. 54. maris *Balthici* emporiū celeberrimum, copia & varietate mercimoniorum, partim maritimorū, ex toto occidente & ſeptentrione, partim terreſtriū, ex diverſis mundi partibus, & fluviatilium, maximè *Viſtulæ* præterlabentis opportunitate abundans; adeo ut ædificiorum tam privatorum, quam publicorum pulchritudine, incolarum & externorum multitudine, civium divitijs, propugnaculorum firmitate, machinarumque & inſtrumentorum bellicorū numero, cum præcipuis *Europæ* urbib' certare poſſit. Quæ cum hæretica tota ſit, *Officialem* tamen ſeu *Vicarium* Epiſcopi patitur, & coram illo omnes hæretici variarum ſectarum cauſas diſceptant, præſertim in materia matrimonij. Quamvis enim hæc ſatrapia proprium Epiſcopum non habeat; in ſpiritualibus tamen tota ſubeſt Epiſcopo Uladislavienſi ſeu *Cujaviæ*, qui ſe etiam Epiſcopum *Pomeraniæ* ſcribit, & in ea non contemnendas poſſeſſiones habet; etiam in ſuburbanis *Gedanenſibus*, ubi templum & collegium pro erudienda juventute Ignatiani habent; Dominicani autem, Carmelitæ & Moniales in urbe

be ipſa, ſicut & Vicarius Epiſcopi. Gymnaſium hic *Lutheranorum* celebre eſt, itemque horologium urbis affabrè elaboratum, & palatium publicum vulgo *Gelda* dictum.

In ipſo quoque maris portu, propugnaculum muniſſimum exſtructum, *Pharum* vocant, & firmo præſidio cuſtoditum, ubi interdum *quingentas* una die cum mercibus naves appulſas videbis, quæ à præſidiarijs excutiuntur, & portorium perſolvunt. Conabatur huc *Suecus* bello durante irrumpere, ſed à regijs fortiter exceptus, naves aliquot & Admiralem amiſit, qui cum ſua prætoria igni exuſtus fuit; reliquæ fugatæ & ſubmerſæ, captæ verò *ſeptem*. Abundat autem magnopere hæc provincia, piſcibus, frugibus, fructibus & ſylvis; dividiturque in *ſeptem* territoria, & totidem judices habet, in *Sluchovienſe, Tuchollienſe, Suecenſe, Derſavienſe, Zucovienſe, Pudenſe,* & *Mirachovienſe*; Quibus etiam *Craina* & *Caſſubia*, tractus terræ non contemnendi, adjunguntur: in quorum illo priore, Abbatia Coronovienſis præpinguis eſt; in iſto præfecturæ aliquot regiæ.

Puckum præcipuum oppidum ſatrapiæ, cum arce muniтiſſima ad mare ſita, quam interceperat *Suecus*, uti locum ſibi ad invadendam totam provinciam valde opportunum, ſed virtute noſtrorum expulſus, multis militibus ſuis amiſſis. Nec multum illi cedit *Sluchovia, Stargardia, Neimburgum, Meva, Schoinicia, Derſavia*, quæ arces ſibi adjunctas habent; reliqua non item; niſi quod *Amſterinum*, bello hoc famam aliquam inter cœtera ſibi paria videtur acquiſiviſſe, quod in eo duas *Sueci* legiones, *Koniecpolſcius* Polonici exercitus Generalis, integras ceperit, armiſque & ſignis ſpoliatos dimiſerit omnes, præter ductores ipſos.

Habet Abbatias quoque hæc provincia prædivites, affabreque facta monasteria, *Olivæ*, *Peplinia*, Cistercensium: *Zarnovecia* ad littus maris, & *Zukoviæ*, monialium, & quod unicum tantum hujus Ordinis in tota *Prussia* est, prope *Dantiscum*, Carthusianorum.

MASOVIA.

IN Meditullio quasi regni *Poloniæ* sita est *Masovia*, *quatuor* satrapijs distincta, *Plocensi* nimirum Palatinatu, *Podlachico*, & eo, qui peculiariter *Masoviæ* nomen retinet, atque Terra *Dobrinensi*.

DOBRINENSIS occidentalis est, inter *Cuiaviam* & *Prussiam* posita; inque tria *territoria* dividitur, nempe in *Dobrinense*, *Ripinense*, & *Libnense*, sylvas fructuosas complures habet, & lacubus piscosis in primis abundat: præterque hæc *tria* oppida, quæ suorum territorium diximus esse capita, nullum aliud celebrius habet, nisi illud quod vulgo *Skempe* vocatur, in quo Minoritæ imaginem *Beatissimæ Virginis* miraculosam asservant, fitque eo magnus populorum concursus, & circumjacenti vicinia devotionis ergo. *Gurzno* etiam oppidum Episcopi Plocensis, (qui in toto illo tractu jurisdictionem suam exercet) est alicuj[9] momenti, multosque pagos subjectos sibi habet. *Senatores* Terræ *Dobrinensis* sunt *Castellani tres*, *Dobrinensis*, *Ripinensis*, & *Slonnensis*.

Hinc versus ortum procedendo, inter *Vistulam* & *Prussiam* jacet, *Palatinatus Plocensis*, qui in *quatuor territoria* dividi-

viditur, *Plocenſe*, *Zaucrenſe*, *Mlavenſe* & *Stenenſe*. Habetque *Senatores quinque*, *Epiſcopum*, *Palatinum* & *Caſtellanum*, *Plocenſes*: deinde *Racianzenſem* & *Siepercenſem*, *Caſtellanos*. Oppida ferè omnia ignobilia ſunt, præter *Sieperciam* (ubi imago miraculoſa *Beatiſſimæ Virginis* habetur, fitque hominum concurſus magnus) & *Ploſcum* ipſum, baſilica nobile & Epiſcopo, ſitum in ripa eminentiore *Viſtulæ*, unde proſpectus in partes omnes amœniſſimus; quem eo jucundiorem faciunt naves, aſſiduè huc illuc tranſeuntes, & pomaria per circuitum urbis diſpoſita, fructus ſapidiſſimos proferentia. Templa hic plurima, & benè ditata, præcipuè Monialium *S. Mariæ Magdalenæ* in Suburbano, & Benedictinorum Abbatia in arce, ubi Baſilica quoque ipſa haud inelegantis ſtructuræ, dives argento & clenodijs, inter quæ viſitur etiam caput *S. Sigiſmundi* Regis, à Sereniſſimo Rege *Sigiſmundo III.* loco illi, (quod nimirum Baſilica ipſa ſit ſub titulo *S. Sigiſmundi* erecta) non ita pridem donatum, thecæ auri Obryzi incluſum, & planè regali munificentia, gemmis & lapidibus precioſis exornatum. Capitulum hic ferè æquales reditus cum Epiſcopo habet; nam Præpoſitus ipſe integrum territorium poſſidet, eſtque ſupremus Dominus nobilitatis illius, quæ ibi manet. Sicut & Epiſcopus, *Pultovienſis* territorij ſupremus eſt Princeps, nec ab illo datur provocatio ad Regem: Sed ita nobiles ſunt illius ſubditi, ſicut & Epiſcopi Varmienſis; aut Cracovienſis, in Ducatu *Severienſi*. *Jeſuitæ* hic Collegium erudiendæ juventutis habent; ſed eſt & gymnaſium caſtrenſe, ſub cura venerabilis Capituli, qui eo magiſtros ex Academia *Crac.* evocant.

Urbs ipſa civili populo abundat, qui partim agros & hortos pomiferarum arborum colit, partim mercaturæ

ſtudet,

ſtudet, ad quam gnaviter exercendam loci opportunitas, ipſeq; inprimis *Viſtula* onerariarum navium capaciſſimus incolas invitat. Sulmonum hic & ſilurorum copioſior fit ex piſcatione proventus, Menſe Martio præſertim: Sed & *Trocta* hic ab egregia pulparum pinguedine maximè commendatur.

Sequitur *Maſovia* ipſa, quæ *Epiſcopum* nullum, *Palatinum* autem *Generalē* habet, atquè *Caſtellanos ſeptem*, *Cyrnenſem*, *Varſovienſem*, *Vilnenſem*, *Viſegradenſem*, *Zacrocimenſem*, *Ciechanovienſem*, & *Livenſem*. In ſpiritualibus autem, partim ſubeſt Epiſcopo Poſnanienſi, partim Plocenſi, partim Luceorienſi. Et quia ampla provincia eſt, ideò in *duodecim territoria* dividitur, in *Cyrnenſe*, *Viſnenſe*, *Zembrovienſe*, *Varſovienſe*, *Nurenſe*, *Viſſegrodienſe*, *Zacrocimenſe*, *Ciechanovienſe*, *Lomzenſe*, *Rozanenſe*, *Macovienſe* & *Livenſe*. Præterque prædicta oppida, quæ ſuorum territoriorū capita ſunt, habet complura alia notabiliora multo, ut *Pultoviam*, Epiſcopi Plocenſis reſidentiam latericiis domibus, & arce in ſcopulo pulchre exſtructa, hortisque ac pomariis amæniſſimis nobilem, quaſi in inſula *Narvæ* navigabilis fluvii ſitam, in qua & *Societatis JESU* Clerici inſigne ſtudium habent, & Collegium Canonicorum templum magnificum benequè proviſum. *Czermienſcum* vero ad *Viſtulam* ſitum, habet Abbatiam Canonicorum Regularium ditiſſimam. Tandem *Minſcum*, *Varcam*, *Vengroviam*, *Garvoliniamquè* optima cereviſia oppida celeberrima: ſimiliter *Staniſlavoviā*, *Broeum*, *Viſcoviam*, *Seroiczam*, *Lomzam* Collegio Ignatianorum inſignem; atque demum *Varſoviam* ipſam centrum Regni Poloniæ, atque ob id Comitiorum locum privilegiatum, ut ex omnibus provinciis æqualis ſit commeantibus diſtātia. Eſt enim ſita longitudinis gradu 43. latit. 52. quadra-

ginta

ginta milliarb' à *Cracovia* & *Poſnania*. Habetque palatium amplum quadratum, recenter à sereniſſimo Rege *Sigismundo III.* ſumptuoſiſſimè exſtructum, cum antea tota ferè fabrica lignea fuerit; itemque extra urbem aliud, *Viasdoviæ*, *Viſtulam* proſpectans, inter hortos amœniſſimos. Templa quoque magnifica habet, inter quæ primarium *S. Joannis Baptiſtæ*, Canonicorum ſecularium, picturis & veſtibus ſacris precioſis, pro regia majeſtate exornatum. In Suburbio *Cracovienſi* dicto, verſus *Viasdoviam*, eſt trophæum victoriæ de *Moſchis*, capella nimirum, pulchre juſſu Regio frabicata, in qua repoſitus quieſcit *Jo. Demetrius Suiſcius*, Magnus Dux *Moſchorum*, & tot populorum *Aſiaticorum* Imperator, qui captivus vitam in carcere *Goſtiniæ* finiverat, unâ cum fratribus duobus.

Sunt & in Suburbiis complura procerum palatia, ſolerti artificum *Italorum* ingenio exſtructa, ſed quæ inter Regia villa à *Vladislao IV.* nuper exſtructa, interiori elegantia eminet. Tum coloſſus ille, quem Divo *Sigismundo III.* Patri ſuo recenter erexit. Habet *Maſovia* tota *quinque & quadraginta millia* equeſtrium familiarum, quarum ſi quælibet unum ſaltêm virum, equo armisquè decenter munitũ præberet, quantus in patriæ defenſionem exercitus illico fuiſſet? Et ſunt plurimi, ut cujusquè cenſus eſt, qui poſſunt integras etiam turmas armare; præter pedites, quos duplo majori numero, urbana ruſticaquè plebs præbere poſſet. Sola ſiquidem *Praſnienſis* regio *ſeptem millia* equeſtrium familiarum perhibetur continere; è quibus nulla tam egens eſt, quin equitem unum in publico tumultu armet. Quos inter vetuſtiſſima *Romanorum Valeria* familia, corvum pro gentilicijs inſignibus geſtat, & tam fœcunda ſobole eſt, ut ad *duo millia* familiarum propè accedat. Gens

pug-

pugnacissima, & quæ à perdita audacia, mortis contemtrix habetur.

Ultima provinciæ *Masovitica* satrapia PODLACHIA, in spiritualibus tota Episcopo Luceoriensi subjecta, *duos* tantum *Senatores* habens, *Palatinum & Castellanum Podlachia.* Dividiturque in *tres* quasi *districtus*, *Drogiczynensem*, *Mielnicensem*, atque *Bielscensem*; quæ etiam tria oppida sunt principaliora, reliqua non item, præter *Holovacze*, *Surasiam*, *Visokie & Knisinum*. *Ticocinum* quoque oppidum non est postremo censendum, ob elegantiam Palatij, inter paludes loco munito exædificati, architectura recentiore, studio & munificentia illustrissimi viri *Christophori Viesiolovii*, Magni Ducatus *Lituania* Curiæ Marschalci, qui etiam quarto inde milliari, *Bialostocum* castellum pulcherrimum possidet, ubi templum, ad elegantiam modernam cum omni sacro apparatu exstructum conspicitur. Et paulò indè longius, *Supraslum Russorum* in sylvis ditissimum monasterium, in quo *S. Basilii* professi, sub obedientia Ecclesiæ *Romana* habitant: fitque eo maximus hominum concursus, miraculis indies inclarescentibus.

SAMOGITIA.

SAtrapiam ea nullam habet, sed *Præfecturas* permultas: summusque ejus *Toparcha*, vulgo *Capitaneus* locum in Senatu Regni, cum *Episcopo & Castellano*, habet cum præter ipsum, nullius urbis aut regionis *præfecto*, locum

habere in *Senatu* liceat, nisi fuerit aliqua alia dignitate majore ornatus: puta *Cancellarij*, *Marschalci*, *Palatini*, aut *Castellani*. Regio hæc satis ampla & fertilis est, sed sylvis tota inumbrata: à septentrione *Livoniæ* contermina, marique *Balthico*: ab Occidente *Prussiam Ducalem* in vicinia habet: à meridie & ab ortu *Lituariæ* adjacet. Civitates tam Regias, quam nobilium complures habet, sed penitus omnes ligneas; præter *Cowuam*, ad *Crononis* seu *Nemini* littus sitam, collegio *Societatis Jesu*, & Monasteriorum celebritate illustris; in qua *Germani* mercatores, superiori ætate lateribus & lapidibus elegantius ædificare cœperunt: nunc reliqui incolæ quoque eodem studio tenentur, illosque superare contendunt. Sed turba in humilibus casis habitat, quæ ut plurimum ad lacus, rivos, & flumina sitæ sunt, stramentis aut asserculis intectæ: præter prædia domosque nobilium, quæ ampliores sunt & cultiores. Terram non ferro sed ligno proscindunt, quæ tamen non est arenosa, sed tenax & fertilis satis. Equos adeo parvos habent, ut vix credibile sit ad tantos labores eos posse sufficere, quibus foris in bello ad trahenda onera, domique in colendis agris utuntur. Episcopum habent *Romanæ* obedientiæ, qui, uti diximus, cum suo *Castellano & Capitaneo* ad *Senatum* Regni pertinet, & Cathedram suam atque residentiam *Mednicia* tenet. In vicinia verò ejus est Præpositus infulatus Ordinis *S. Augustini*, cruce rubea signatorum, quos non ita pridem, quidam è prosapia Ducum *Gedruciorum*, in rure suo hæreditario, adscriptis amplissimis possessionibus fundavit; quod nimirum in ea religione olim avum suum paternum, *Beatum Michaëlem* haberet: qui *Cracoviæ* in Conventu *S. Marci* multis, cum viveret virtutibus claruit, & non sine sanctitatis opinione in

eodem

eodem cœnobio, ubi strenuum religionis pugilem se præbuit, è vivis sublatus quiescit. Ad cujus tumulum etiamnum quoque varia miracula patrantur, DEo sanctorum suorum gloriam in dies augente. Est & Collegium *Societatis Jesu* Clericorum, pro studiosa juventute à magno illo Heroe *Carolo Chodkievicio*, *Crosis* erectum. Qui cum ardentissimus veræ pietatis cultor esset, etiam *Cretingæ*, ubi sepeliri optabat, FF. *S. Francisci* de Observantia magnificentissimum monasterium, ad littus maris exstruxit, & divite suppellectili, in vasis tam argenteis, quam etiam aureis, liberalissimè dotavit. Sunt & alia plurima religiosorum virorum frequentia insignia, uti est *Calvariæ* conventus Dominicanorum, *Virzbolovia*, *Lincoviæ*, *Gitovianis*, *Rosiensis*, *Vornis*, *Telsiis* atque alibi.

LIVONIA

ULtimo Regno *Poloniæ* accessit *Livonia* seu *Lieflandia*, regio amplissima, siliginisque & frumenti perdives, pecoribus ac jumentis domesticis omnis generis maximè abundans (quæ omnia deinde fluvijs *Duna* & *Nerva* ad portus maris, atque inde in *Hollandiam*, *Scotiam* & *Angliam* transmittit) lacubus fluviisque piscosis, & sylvis ad venationem idoneis referta; in quibus habet ursos, alces, vulpes, lynces, marturos, castores, & omnis generis animalia, quæ ex *Moscovia* veniunt; Siquidem eam ab oriente contiguam sibi habet, & *Nerva* tantum fluvio ab illa sepa-

separatur. A septentrione cum *Suecia* regno & *Finlandia* Ducatu, per maris *Balthici* sinum viciniam gerit: ab occidente nonnihil *Prussia* adhæret. A meridie verò *Samogitia* & *Lituania* jungitur. Extenditurque in longitudinem nonaginta milliaribus Germanicis, in latitudinem verò quinquaginta. Et dividitur in *octo territoria*, *Leitlandiam* videlicet, *Vikelandiam*, *Curlandiam*, *Semigaliam*, *Estlandiam*, *Virlandiam*, *Hariam*, *Gervandiamque*: quæ singula nunc bellis per tot annos sævientibus cum *Sueco*, atrocissimè vastata sunt, & à diversis principibus possidentur, hoc est à *Mosco*, *Sueco*, *Dano*, & Rege *Poloniæ*, qui præcipuas ibi arces & civitates possidet; habetque in ea *septem Senatores* ad Consilium regni generale pertinentes, puta *Palatinum*, *Castellanum*, & *Episcopum Vendensem*, *Palatinum & Castellanum Parnaviensem*, & *Palatinum* atque *Castellanum Derpatensem*, ac præterea vasallum nō contemnendum, Ducem *Curlandiæ & Semigaliæ*. *Riga* totius provinciæ metropolis, quam fluvius *Duina* amplissimus, una cum arce alluit: urbs ipsa muro firmissimo, propugnaculisque & turribus densis undique munita; item, vallo inexcusso, tribus ordinibus tormentorum apto, fossisque duabus ex utraque parte circumducta, & stipitibus acutis circumsepta: Instrumentisque insuper bellicis, ac tormentis æneis, & commeatu copioso, tum militibus stipendiarijs, pacis & belli tempore benè provisa. Magnum in ea est & celeberrimum emporium; & quamvis duobus milliaribus distet à mari, naves tamen omnigenæ, facillimè de mari sub ipsa urbis mœnia deveniunt & redeunt. Ubi verò fluvius mari illabitur, est arx *Dunamunda* inexpugnabilis, natura oportunitateque loci, duobus à *Riga* milliaribus. In ea omnes naves ex ultramarinis regionibus venientes, merces suas indicare,

telo-

teloniaque persolvere coguntur; iterumque excutiuntur in *Blokaus*, munitone sita medio loco inter *Rigam & Dunamundam*. Hæc igitur tam dives atque potens urbs, diversas hæresium Sectas in se continens, molestè ferebat valdè, quod pijssimus Rex *Societatis Jesu* Clericos illis dedisset, & Collegium pro instituenda juventute in urbe fieri jussisset. Similiter quoque *Pernaviæ*, *Derpati*, *& Vendæ*. Quare metuentes sibi, ne cura horum patrum, hæresis ipsorum exstirparetur, tempore quo nos cum *Turca* bello gravissimo in *Valachia* occupati fuimus, concitatis circumvicinis urbibus ad rebellionem, *Suecum* ad se cum exercitu evocarunt, & ut fautorem ac promotorem suæ religionis portis apertis admiserunt; unde nobis postea bellum cum ipso difficillimum, non in *Livonia* modò, verum etiam in *Prussia*, simili scelere hæreticis urbibus eum ad se evocantibus per annos aliquot duravit. Quod postea inducijs diremptum fuit, & *Riga* ipsa cum alijs nonnullis maritimis locis, in *Sueci* potestatem mansit. Sunt etiam plurimæ aliæ in hac provincia Urbes & arces optimè munitæ, & ex laterculis omnes penè factæ: inter quas censetur quoque *Kircholmia*, ad *Duinam* fluvium duobus milliaribus à *Riga* versus orientem sita; ad quam felicis olim & piæ memoriæ, Dux exercituum *Lituaniæ*, *Carolus Chodkievicius*, cum *tribus* suorum militum *millibus*, aggressus Marte aperto *Carolum Sudermanum* patrem *Gustavi*, sic eum acie vicerat, ut *novem millia* cæsorum essent, *quatuor* autem *millia* captivorum.

Penes eundem *Duinam* superius procedendo, est arx *Kokenhausum*, & paulò longius *Volmaria* civitas, & castrum; utraq; similiter clade *Suecorum* ingenti nobilitata: ad illam

enim *septem millia* una die transmarinorum militum cœsa fuêre: ad istam ultra *duodecim millia* occisa, vix duodecim horis elapsis. Sequitur *Derpatum* insignis urbs, & arx in colle munitissima, *Moscoviæ* contermina, cujus præfecturam, quod hostis esset in vicinia ipse prædictus *Chodkievicius* gessit, qui & totius *Livoniæ* Gubernator fuit. Quamvis alius fuerit provinciæ *Derpatensis Palatinus*, subditorum defensioni à Rege institutus: sicut & *Vendæ* atque *Parnaviæ*. Et *Venda* sanè urbs insignis est, & arcem firmissimam habet; ubi Rex *Stephanus*, *Livonia* à *Mosco* recuperata, *Episcopum Catholicum* instituerat, quod tota provincia varias hæreses amplexa, nullum *sacerdotem Catholicum* haberet. Erat ibi & Collegium *Societatis Jesu*, sed pulsi ab hoste in *Lituaniam* redierunt omnes; Episcopus autem in *Minori Polonia* Abbatiam Cisterciensium præpinguem Suloviensem, sustentandi sui honoris causa, à Rege obtinuit. *Parnavia* demum urbs est egregia ad mare posita, quæ & arcem insignem atque benè munitam habet, ac propterea *Palatinum* gubernandæ regionis habet; quam similiter *Chodkievicius* vi recuperaverat à *Sueco*, cœso in ea firmissimo præsidio; Sed eam iterum nunc *Sueci* habent. Reliquæ populationes & urbes possidentur à diversis Principibus: ut *Nerva* cum portu maris & duabus arcibus firmissimis à *Moscho*; Urbs *Revalia* cum portu à *Sueco*: insula *Osilia* à *Dano*; reliquum quod *Lituaniæ* conterminum est, à Rege *Poloniæ*.

Et hæc de provincijs coronæ *Poloniæ* subjectis, deque situ & natura earum: nunc breviter videamus & examinemus *Polonorum* ingenia, opes, vires, leges, atque alia quibus regnum suum firmant, & tantopere libertatem suam tuentur.

INGENIA
POLONORUM.

INgenia *Polonorum* sunt aperta & candida, utquè *Johannes Boterus* in suis *Relationibus* inquit, falli quam fallere magis apta, minimeque proterva aut pertinacia, sed tractabilia & placida: unde inprimis exemplis commoventur. Sunt autem *principibus* & *magistratibus* suis satis morigeri æque omnium provinciarum populi, & ad comitatem, civilitatem, benignitatem, & hospitalitatem prompti, ita, ut ignotos & externos non modo libenter suscipiant hospitio, sed etiam invitent, & omni officio prosequantur: Et non solum ad convictum atque familiaritatem quorumlibet faciles, verum etiam ad mores & imitationem eorum, cum quibus vivunt, externorum præsertim, flexibiles. Teneram, ætatulam litteris addiscendis impendunt, ut *vernacula* & *Latina* lingua legere & scribere sciant; unde ne in medio quidem *Latio* tam multos reperias, cum quibus latinè loqui possis, & ubi tam in *Cancellaria* Principis, quam in curiis *Parlamentorum*, inferiorumque omnium judicum subselliis causas decisas, & munimenta lingua Latina descripta videas. Adultiores, si plebeii sunt, agrorum cultivationi, opificio, aut mercaturæ se se addicunt: nobiles verò, militiæ, sacerdotio, & ministeriis opulentiorum. Utrique autem libenter peregrinantur, & earum gentium linguas ad quas perveniunt, cupidè & facilè discunt. Sunt enim docilia hominum ingenia, & valent quocunque intenduntur: sed tamen alienis inventis perdiscendis ea magis accommodant, quam ut novi aliquid ipsi excogitent,

& ex

& excellere magnopere ulla re ſtudeânt. Nihilominus non defuere nobis inſignes *Mathematici*, *Aſtrologi*, *Dialectici*, *Oratores*, *Poëtæ*, & *Philoſophi*; tum *Medici*, *Juriſconſulti* atque *Theologi*, qui & Rempub & Eccleſiam, ingenio ſuo atque ſcriptis illuſtrarunt. Ac ſuperſunt etiamnum clara patriæ ſuæ lumina, quorum monumenta quanquam nondum in lucem prodierunt, laude tamen quam merentur non carebunt.

In opificiis attamen noſtrates minus elaborant, ſed externis plerisque opificibus antiquitus uſi ſunt, & utuntur etiam nunc non paucis.

Rem porro familiarem diligentius curare, non ita pridem occœpimus, idque ab extraneis, paſſim quæſtus cauſa ad nos concurrentibus, concitati: unde velut invidia quadam, parandis divitiis & avaritiæ totos jam nos ita dedimus, ut quod olim *Senatoris* filiæ *centum* marcarum dos fuerat, nunc ſimplicis alicujus nobilis filiæ (quinimo & mercatoris jam) *centum millium* florenorum dos eſſe ſolet.

Et non modo præſtantiores genere, exoticis pannis & pellibus utuntur, verum etiam inferiores & plebeii ſerico, purpura, & auro veſtiuntur; paſſimque jam equos argento exornari, in vaſis argenteis comedere, argento altaria etiam in villis et pagis onerare, argentoque, auro, margaritis et gemmis veſtiri mos inolevit: nec reſtat aliud niſi ut aurum & argentum comedamus; Cum majores noſtri ſatis haberent, ſi ex agris & prædiis ſuis honeſtè cum familia viverent, non luxum externorum aut ſplendorem conſectarentur: Unde litium nunc origo & civium asſiduæ diſcordiæ. Nec rei militaris tanta cura, quanta ſuperioribus

bus ſeculis exſtitit, cum quisque privatum commodum ſectetur, & cupiditate ductus lucrum non gloriam aut famam bonam quærat. Exſtitere tamen ſemper, & etiam noſtra hac ætate, multi virtute bellica præſtantes viri (de quibus ſigillatim, prout & de viris eruditis, ſcripſimus) ut *Moſchoviticis*, *Livonicis*, *Tartaricis*, *Turcicisque* expeditionibus, atque hoc ultimo bello *Pruſſico*, videre licuit. Nec emarcuit vulgo in *Polonis* vigor ille animorum, laudisque bellicæ ſtudium, ſi modo virtuti ſua præmia non deeſſent.

VICTUS ET VESTITUS.

VIctus genti noſtræ dapſilior ferè omnibus aliis Europæis, atque ita in menſis ditiorum exquiſitus, ut potiſſimam proventuum ſuorum partem Magnates, in aromæta & vina inſumant. Antiquitus ſiliginei panis, & cereviſiæ ex hordeo aut tritico factæ, promiſcuus erat omnibus uſus, & quaſi quotidianus; nunc jam non elegantiores tantum, ſed vulgus etiam ipſum, pane triticeo, atque vino in convivijs utitur; præſertim in urbibus majoribus, & qui viciniores ſunt *Hungariæ*. Et plebs quidem vicana, ſuccidia, vervecina, bubula, vitulina, lardo, lactariis, piſciculis, oleribusque potiſſimum menſam inſtruere ſolent. quarum rerum fora in pagis quoque, apud templa & parœcias feſtis diebus inſtituuntur. At urbanis & nobilitati multo delicatior victus, menſæque eorum cum altilibus omnigenis, tum feris animalibus, avibusq; & piſcibus lautis usque ad luxum interdum onerantur: a-

romatumque diversorum, saccari, vini, confectionum, & aliorum exoticorum condimentorum, aut bellariorum maximus quotidie usus. *Russis* tamen & *Lituanis*, apud quos permagna est apum & mellis copia, mulsum itidem, prout & cerevisia, cum lupulo aqua decoctum, infrequenti usu est, *medonem* vulgo vocant.

Vestium verò genus, neque unum est, neque certum, aut suum cuique ordini, conditioni, ætati & generi hominum; sed prout cuiquè diviti, aut pauperi placet. Exoticis tamen delectantur ut plurimum nobiles; milites autem potissimum inventores habituum fiunt. Sic quum bellum nobis cum *Moscho* fuisset, illorum more latas oblongasq; togas, pellibus preciosis, mardurinis, Pantherinis aut zobellinis suffultas, prægrandesque pileos gestavimus. Postea verò quam cum *Turcis* in *Valachia* rem gessimus, equorũ ornatus, sagos militares, nonnullasque oblongas, curtas, & astrictas vestes ab illis, atquè eorum sociis *Tartaris* desumpsimus. Mox bello in *Prussiam* contra *Suecum* translato, laxiores caligas, coriaceas oblongas ocreas, pallia, atquè alia vestium genera, *Germanico* habitui similia, nobis fecimus. Atque sic spatio decennii unius, ter aut quater habitum vestium nostrarum correximus, aut verius corrupimus permutando: cum statim licentiã militarem sequuntur qui domi mansere, juniores præsertim, ne dignoscantur, aut certè vilipendantur ab illis, qui alicui expeditioni interfuerunt. Idem sanè faciunt & fœminæ, atquè omnes Europæarum matronarum habitus sibi usurpant, & ad suum patrium accommodant, prout cuiquè, tam diviti, quam pauperi, libet. Communissimè tamen omnes pannis extraneis, puta *Germanicis*, *Flandricis*, *Gallicis*, *Anglicis*, *Hispanicis*, atque *Italicis* utimur; maxima autem pars se-

ricis.

ricis diversorum colorum, & panno aureo. Nec obstat precium quod è longinquo ista veniant, cum reperiantur nonnulli, qui interdum *sexaginta* vestibus quam preciosissimis pro sua persona comparatis, etiam famulos suos similibus induant, & potissimam partem bonorum suorum in id ipsum impendant, ut splendidè cum suo comitatu vestiantur, tam foemiuæ, quam viri. Ad exornandos siquidem gladios suos, pileos atque equos, non minus preciosis gemmis utuntur & auro, quam & filiæ aut uxores ipsorum; quæ clenodijs, torquibus, monilibus, annulis, alioque mundo muliebri nimium delectantur. Et vidimus nonnullas sæpiùs, nec valde divites tamen, totam suam vestem gemmis & lapidibus pretiosis, usque ad talos exornavisse; lex tamen sumptuaria, nescio quo pessimo fato nostro, in comitijs Reipub. non præscribitur cum passim videamus, nimio isto luxu maximas quasvis familias, ad summam deinde egestatem pervenire, cum ingenti opprobrio & dehonestamento majorum suorum. Et non in vestibus modò hunc nimium luxum, & prodigalitatem quodammodo habemus, sed in ædibus quoque & fabricis ligneis, quæ nihil sunt, nisi rogus apte compositus ad comburendum; in suppellectili varia, in convivijs & commessationibus; passimque jam laquearia nunc, & in privatis domibus auro teguntur: parietesque ædium non proceres modo, aut principes viri, sed mercatores jam & urbica plebs, pretiosissimis aulæis ac tapetibus vestiunt: Nec in urbibus modo, sed etiam in villis lautius habitare student, *Italorum* ferè opificum opera & industria. Jam autem iter facientes, fæminæ quidem carpentis, rhedis, cisijs, aut curribus junctis *sex* equis vehuntur: mares verò vel ijsdem, vel equis potius. Pedestrem incedere per

viam, longiorem præsertim, minus honorificum vulgo habetur. Prodeuntem in publicum nobilem virum juxta ac fœminam assectis maribus, fœminam verò etiam puellis pedissequis stipari moris est. Et in eum usum alit quisque domi suæ famulitium pro modo facultatum, quos simili colore vestium, non sine sumptu & luxu vestiri usitatum est. Plebeiis minor est hac in parte cura fastus, atque pomposæ ambitionis, exceptis urbanis fœminis, quæ & ipsæ benè cultæ, & una aut altera pedissequa comitatæ incedere student.

NOBILITATIS

PRÆROGATIVA.

POpulus *Polonus* in equestrem ordinem sive nobilitatem, atque plebem distinguitur primò; deinde in Ecclesiasticum & secularem statum. Nobilitas ad regimen atque defensionem patriæ segregata, plebs ad agriculturam, mercaturam, & opificia; ex utrisque autem ad colendum DEum sacerdotes fiunt. Nobiles antiquitus vocabantur milites, nunc communissime dicuntur Equites, ab equestri militia, cui sunt obnoxii. Habentq; multas & magnas prærogativas, quæ partim *Regum* & principū munificentia firmatæ sunt, partim morib9 & institutis invaluere. Censenturq; ii tantū nobiles esse, quorū majores virtutis ergo in eum ordinē allecti, gentilitio signo donati sunt: aut qui nunc ipsi hoc meruere virtute sua, & publico Ordinū Regni consensu, militiæ à principe sunt adscripti. Præ-

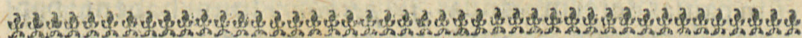
stabi-

ſtabilius tamen habetur, nobilem natum eſſe, quam factum. Naſci autem patre ſimul & matre nobilibus oportet, legitimo conjunctis matrimonio; quia nothi nobilibus quamvis & illuſtribus orti, non cenſentur in familiis, neque nobilitatis prærogativis fruuntur. Porro amittitur nobilitas his duobus modis, Principis decreto nimirum, ob admiſſum dedecus, & atrox aliquod facinus, & ſordidi quæſtus cupiditate; ſi quis videlicet deſertis militiæ & agriculturæ ſtudiis, mercaturam amplectatur, aut cauponationem artemve aliquam mechanicam exerceat. Eſt autem pari dignatione omnis Polonica nobilitas: nec ullum patritiorum, Comitumque, aut Ducum diſcrimen; omnes jure æquali & libertate gaudent: omnes una ſimul *Regem* ſibi eligunt, leges in Comitiis per ſuos *Tribunos* ſanciunt, bella vicinis indicunt, fœdera cum illis ſtatuunt, tributa imponunt, cudendæ pecuniæ modum præſcribunt, & omnem penitus Reipub. adminiſtrationem in manibus ipſi habent. *Rex* tantum cum *Senatu* judiciis & deliberationibus præſidet, & quæ illi concluſerint moderatur, & ſua authoritate pondus addit, nomenque tabulis & titulum Regium præſcribit. Item, honores & beneficia diſtribuit, magiſtratus creat, & bonos præmijs pro libitu, malos verò pœnis, nonniſi cum ſcitu omnium Ordinum regni afficit; ne fortè, ſi ipſe vitæ & necis jura teneret, ad tyrannidem prolaberetur. Unde neminem è nobilitate captivare poteſt, etiam in crimine perduellionis, niſi jure convictum: nec captum capite plecti, niſi ſententijs *Senatorum* rogatis; qui itidem ſunt ex nobilitate delecti, & paribus prærogativis cum illis vivunt. Quare multos ex humili loco ac tenui fortuna videbis, nō modo ad mediocres, verū etiam ad ſummos nonnunquā honores, ampliſſimas-

que facultates&opes, *Regum* beneficentia, ob virtutem provectos, paucos autẽ ob ſcelerum atrocitatẽ ab illis punitos; quod à nobilitate maxima ſemper honeſtatis ratio habeatur, etſi in ſumma paupertate. Fraudem facere, promiſſum fallere, pejerare, mentiri, probroſum & infame eſt: & ſi quid ejuſcemodi in probri loco cuiquam objiciatur, præſertim ab ejuſdem ordinis viro, non tam legibus & magiſtratuum judicio, quam ferro manuque vindicatur. Cum autem *Rex* cauſas & actiones nobilium, per appellationes ad judicium ſuum devolutas, expedire ob occupationes, quæ illi ſemper maximæ, non uſquequaque potuiſſet, conſultum illi eſſe volentes juſtitiæ & rebus ſuis, eam judiciorum formam, non ita pridem adinvenerunt, quæ alibi *Parlamentorum* eſt, apud nos *Tribunal* appellatur: quo ſingulis annis, ex ſingulis provincijs, omnium conſenſu viri è nobilitate præcipua eliguntur, & ad loca jam perpetuò deſtinata mittuntur, ut cauſarum differentias ſecundum leges & ſtatuta decidant. Quod cum ſit ultimæ inſtantiæ, provocatio ab eo non datur, niſi ex paritate ſententiarum cauſa aliqua remittatur ad Comitia, *Regi* & *Sanatui* diſcutienda atque determinanda; Cum extra Comitia, *Rex* fiſci tantum cauſas cognoſcere poteſt, aut differentias inter tenutarios in bonis ſuis regalibus: tum quoque civitatum, oppidorumque Regni controverſias, quæ jure *Saxonico* utuntur. Quod ſi *Rex* quandoque ab officio ſuo deflecteret, & vel in judicijs, vel in aliis rebus ac modis, publicas libertates ſuorum opprimere aſpiraret, authoritate *Senatoria*, qui ad hoc attentandum juramento ſunt obligati, & per vices in Regia manere tenentur, facile prohibetur: ſæpiuſque illi acerrimè ſententias dicunt, cum de Re-

pub. de-

pub. deliberant, & *Regem* imprudentius regnantem objurgant, atque ſic uno conſenſu ſanctiſſima majorum inſtituta & communis patriæ chariſſimas leges, ad extremum vitæ defendunt.

LEGES ET STATUTA.

LEges olim Poloni ſcriptas nullas habuëre, ſed ab origine imperij, usque ad *Cazimiri Magni* tempora, jus omne in Principis arbitrio erat. Licetque ante ejus tempora, & Chriſtiani jam per longam ætatem fuiſſent, & literarum ſcientias optimè callerent, ut paſſim in *Senatu*, & *magiſtratibus* tam ſecularibus quam ſpiritualibus reperiuntur, Doctores legum & artium magiſtri, prout in veteribus monumentis cuiq; videre licet: Nusquam tamen lex aliqua aut ſtatutum Principis ſcripto promulgabatur, ſed moribus tantum & conſuetudinibus antiquis regnum adminiſtrabatur: lites verò & cauſæ privatorum, arbitrio bonorum virorum determinabantur, qui Principis juſſu, provinciarum judices erant. *Cazimirus* itaque *Tertius*, ob prudentem regni adminiſtrationē, *Magnus* cognominatus, primus ipſe & nobilibus leges certas ſcriptas dedit: & urbicæ plebi, jura à vicinis *Saxonibus* accipere ex facili permiſit, quod aſſiduis ſupplicationibus *Germanorum*, qui paſſim tum in *Poloniam* habitatum lucri cauſa veniebant ſollicitaretur, ut ſimilem patriæ ſuæ urbium adminiſtrationem haberent, & inter *Sarmatas* jurium ignaros, *Conſulum & Advocatorum* honore, advenæ eminerent. Atque hinc mos inva-

invaluit, ut omnes *Poloniæ* civitates, in hodiernum jure *Saxonico* (quod vulgo *Magdeburgense* vocatur, quia ex illa metropoli tum *Saxoniæ* urbe fuit allatum) tum *plebiscitis* quælibet propriis, & *Constitutionibus Regiis* utantur. Nobiles autem, tam ad regimen politicum, quam ad privatorum causas determinandas, *jus peculiare* suum habent: partim à *Regibus* superioribus, qui post *Cazimirum Magnum* usque ad ætatem *Sigismundi Augusti* inclusivè regnarunt, vigore legis traditum; quod volumine singulari à viris doctis complexum, *Statutum Regni* vocatur: partim quod recentioribus & nostris jam temporibus, ipsimet sibi in Comitiis publicis, approbantibus tamen *Regibus* cum *Senatu*, conscripserunt, & vocantur *Constitutiones*. Quæ pro rei & temporis exigentia, sœpius immutantur, abrogantur, aut reassumuntur, omnes ex æquo provincias regni obligando, licet nonnullæ jura sua pragmatica habeant; præsertim *Lituania & Volhynia*, quæ in decisionibus causarum propria statuta sua observant; tum *Prussia* quoquè, *Ducalis* juxta ac *Regia*, quæ omnis fermè *iure municipali* utitur, quod vulgo *Culmense* vocatur; tribus civitatibus exceptis, *Elbinga*, *Brunsberga & Fraumburgo*, quæ *jus Lubecense* amplexæ sunt.

REGIMEN
POLITICUM.

Poloniæ regimen est compositum de *tribus* primis & simplicibus Rerumpub. formis, quæ vel *unius*, vel *paucorum* imperio, vel *multorum* omnium ve quadam æqua-

æquabilitate juris continetur. Habemus siquidem *Regem*, non successione, sed electione creatum, qui est absolutus executor legum in Comitiis factarum. Habemus *Senatum*, è præcipua nobilitate selectum & ad custodiam earundem legum deputatum. Habemus *Municipales Nuncios* liberis uniuscujusque provinciæ suffragiis electos, & ad statuendas in Comitiis leges, velut *Tribunos* aliquos designatos, qui & *Regis* potentiam, & *Senatus* nimiam authoritatem restringunt.

Et sic unanimi omnium studio, certis sanè ijsque angustis finibus, regia potestas, in sacrum & equestrem ordinem, & utrique subjectos homines, atque bona, circumscripta est. Ac in sacerdotes quidem, jam inde ab initio susceptæ religionis Christianæ, *Rex* nihil prorsus juris habet. De equitis verò capite & fama, non nisi in comitijs cum *Senatu* judicat: certis aliquot causis excepsis. *Senatu* verò & *Tribunib.* inconsultis, neque bellum cuiquam facit, uti supra diximus, neque fœdus publicè cum quoquam icit, neque tributa vectigalia ac telonia nova instituit, neque leges novas scribit, aut monetam signat, neque alienat quicquam de bonis regni, neque transcribit quemquam in ordinem equestrem, neq; rem ullam majorem ad Rempub. pertinentem statuit aut facit. Benè autem ipse *Episcopos* & *Abbates* nominat, *Palatinos*, & *Castellanos*, *Marschalcos*, *Cancellarios*, *Thesaurarios*, *Ducesque* militiæ creat, reditus coronæ dispensat, & præfecturas distribuit, Comitia indicit, magistratusque omnes & judicès eligit. Denique universos Reipub. honores, solus prout illi placet & lubet confert: habetque in manu omnes modos remunerandi, beneficioque afficiendi quoscunque voluerit.

Porrò *Senatores* qui *Regi* adhibiti sunt, ut & consilia actionesque ejus ad salutem Reipubl. & judicia ad justitiæ & æquitatis trutinam dirigerent, numerantur ex omnibus provincijs collecti, tam spirituales, quam seculares, *centum quinquaginta*. Namque *tres* noviter addidit *Vladislaus IV.* puta *Episcopum Smolenscensem, Palatinum & Castell. Czernecch*, suntque ordinis *quadruplicis, Episcopi, Palatini, Castellani, & Officiales majores*, qui omnes jurati ad hoc *Collegium* & ad *Consilium* admittuntur. Et perpetuum est hoc munus quoad vivit quisque, certis annexum honoribus & *magistratibus*, partim *Ecclesiasticis*, partim *profanis*: abrogari verò nemini potest, nisi per maximam vel mediam capitis diminutionem, hoc est libertatis civitatisve sive nobilitatis & bonæ famæ amissionem: aut siquis alium magistratum honoremve adeptus sit majorem, quem cum priori tenere jure non possit. Sunt autem *Archiepiscopi duo, Gnesnensis & Leopoliensis. Episcopi quindecim: Cracoviensis, Cujaviensis, Vilnensis, Posnaniensis, Plocensis, Varmiensis, Præmisliensis, Samogitiæ, Culmensis, Chelmensis, Kioviensis, Luceoriensis, Camenecensis, Vendensis* atq; *Smolenscensis* noviter fundatus, Qui omnes, quo ordine nunc à nobis enumerati sunt, eũ perpetuo servant in *Senatu*, dicendaq; sententia, & in publicis celebritatibus. *Palatini triginta quatuor; Cracoviensis, Posnaniensis, Vilnensis, Sendomiriensis, Calissiensis, Trocensis, Siradiensis, Lanciciensis, Brestensis, Kioviensis, Inouladislaviensis, Russiæ, Volhyniæ, Podoliæ, Smolenscensis, Lublinensis, Polocensis, Belzensis, Novogrodensis, Plocensis, Vitebscensis, Massoviæ, Podlachiæ, Ravensis, Brescieusis, Culmensis, Mscislaviensis, Marieburgensis, Braslaviensis, Pomeraniæ, Miscensis, Vendensis, Derpatensis, Parnaviensis, Czerniecchoviensis*, noviter à *Vladislao IV.* institutus, *Capitaneus Samogitiæ*, qui solus

ex

ex omnibus omnium provinciarum & districtuum præfectis, Senatum ingreditur. Castellani, tam majores quam minores, numero octuaginta septem: Cracoviensis (qui omnes Palatinos antecedit, primumque locum post Episcopos, inter seculares Consiliarios capit) Vilnensis, Trocensis, Posnaniensis, Sendomiriensis, Calissiensis, Voinicensis, Gnesnensis, Stradiensis, Lencicienſis, Samogitiæ, Brestensis, Kioviensis, Inouladislaviensis, Leopolıensis, Volhyniæ, Camenecensis, Smolenscensis, Lublinensis, Polocensis, Belzensis, Novogrodensis, Plocensis, Vitebscensis, Cernensis, Podlachiæ, Ravensis, Bresciensis, Culmensis, Msculaviensis, Elbingensis, Braslaviensis, Gedanensis, Minscensis, atque Czerniechoviensis. Et hi dicuntur majores, quia cum cœteris Senatoribus, tam Ecclesiasticis quam secularibus, ad omnia etiam secretissima consilia admittuntur. Minores verò non item, & sunt isti: Sandecensis, Medirecensis, Vislicensis, Biecensis, Rogosnensis, Radomiensis, Zavichostensis, Lendensis, Stremensis, Zarnoviensis, Malogostensis, Vielunensis, Præmısliensis, Haliciensis, Sanocensis, Chelmensis, Dobrinensis, Polanecensis, Præmetensis, Crivinensis, Czechoviensis, Naclensis, Rospiriensis, Biechoviensis, Bidgostiensis, Bræsniensis, Crusuicensis, Osvecimensis, Camenensis, Spicimiriensis, Inoulodensis, Covaliensis, Santocensis, Sochaczoviensis, Varsoviensis, Gostinensis, Visnensis, Raciosensis, Sieprcensis, Visogrodensis, Ripinensis, Zacrocimensis, Ciechanoviensis, Livensis, Slonscensis, Lubaczoviensis, Conariensis, terræ Siradiensis, Vendensis, Derpatensis Covariensis, & Pernaviensis, terræ Lenciciensis, Conariensis, terræ Cujaviensis. Hos sequuntur deinde Officiales Regni Majores decem: Marschalcus Regni Poloniæ supremus, & Marschalcus Regni Curiæ; Marschalcus Magni Ducatus Lithuaniæ Supremus, & Marschalcus Curiæ Magni Duc. Lith. Cancellarius Regni Poloniæ, & Vice-Cancellarius: Can-

 cel-

cellarius Magni Duc. *Lit.* & *ViceCancellarius.* *Thesaurarius* denique Regni *Poloniæ*, & *Thesaurarius* Magni Ducatus *Lituaniæ*.

Palatini dicuntur, veterum Romanorum more, *Duces satrapiarum*; unde munus quoque eorum apud nos idem est, esse ductores copiarum districtuum suorum, in expeditionibus bellicis. *Castellani* verò à *Castellis* sive oppidis, quæ singuli singula habent attributa, sic appellantur: & sunt quasi *legati* Palatinorum, Ductoresque & *præsides* nobilitatis sub suo quisque Palatino; sunt autem in *Palatinatu* uno aliquando plures *Castellani*.

Officiales demum regni, ab *officiis* & functionibus quibusdam publicis, quibus funguntur, ad universam Rempub. pertinentibus, hanc sumunt communem appellationem. Sed sunt & alij *officiales* extra ordinem *Senatorium* positi, trifariamque divisi: alij qui totius *Regni*, aut Magni Ducatus *Lituaniæ officiales* dicuntur, ut Exercituum *Generales*, *Referendarii*, *Pocillatores*, *Dapiferi*, *Vexilliferi* cœteriq; similes: alij *aulæ Regiæ officiales*, ut *Camerarius supremus*, *Præfecti* & *Vicepræfecti Stabuli*, *Culinæ*, *Curruum*, *Venatores*, *Secretarij*: & alij denique *districtuum*, seu provinciarum *Officiales*, ut *urbium præfecti*, *Judices*, *Gladiferi*, *Quæstores*, *Tribuni*, alijque plures quos *terrestres Officiales* nuncupamus, qui certas suas functiones habent, in sua quisque satrapia seu tractu, vel ut vulgo loquuntur, terra: quarum quælibet olim, discerpto in multos dominatus regno, suum Ducem habuit.

Omnes autem isti tales, solius *Regis* arbitrio creantur, & è sola nobilitate, qui deinde ad *Senatorias* dignitates assumuntur; quorum etiam opera *Rex*, prout illi visum fuerit, utitur

atitur in legationibus, in commissionibus, in finibus regundis, in contributionum publicarum exactionibus, in militia, & id genus munijs publicis.

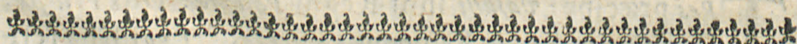
Atque ita potentissimus quamvis Rex *Poloniæ* sit, & supremus omnium coronæ subjectarum provinciarum Dominus, tamen secundum legem & *Senatus* præscripta vivere tenetur: Regnumque ipsum amplissimum, licet regio imperio gubernatur, nobilium nihilominus vigilantia & libertate, tam *regia* majestas, quam *Senatus* authoritas quodammodo temperatur, intraque æquitatis terminos omnes ordines regni, cum ipso Rege continentur. Et cum omnibus eadem sit perpetua & constans tuendæ publicæ libertatis, & propagandi imperij voluntas, nihilominus regiam majestatem sic cuncti reverentur, amant, & honorant, ut injussu illius nihil penitus in Repub. faciant, pro eius autem incolumitate & gloria, vitam ac possessiones privatas omnes effundere sint parati.

VASALLI.

TRes præcipui *vasalli* sunt Regni *Poloniæ*: Dux *Prussiæ*, Dux *Curlandiæ*, & Princeps *Valachiæ*. *Duo* illi hæretici sunt, *tertius* iste Scismaticus. Qui omnes etiamsi Regem, tanquam regni feudatarij superiorem agnoscant, & honoraria, pensionesque debitas, in signum subjectionis, statis temporibus præsentent; non sunt tamen viva membra regni, ut cœteri incolæ *Poloniæ*; non veniunt

d *Comitia* Regni, ut Principis *Conſiliarii*: non habent *ſuffragia* in electione Regis: nec partem in *gubernatione* regni: nec pro dominis naturalibus habentur, ſed pro extraneis, ſicut verè ſunt, quia deficiente in illis prole maſcula (*Valachia* excepta) principatus illi ad Coronam directè, tanquam membra ad ſuum corpus adjungentur, (uti nuperrimè adjuncta eſt illa pars Pomeraniæ, ratione cujus Duces *Stetinenſes* Homagium Regibus *Poloniæ* præſtabant.) Unde ſubditi ipſorum, nunc etiam in cauſis gravioribus, ad Regem tanquam ad ſupremum Dominum & judicem recurrunt, nec poſſunt tyrannide opprimi à ſuis Principibus. Non item jam *Moldaviæ* ſeu *Valachiæ* populi, quia Princeps ipſorum *Turcam* potiùs ſupremum Dominum recognoſcunt, non, ut ante, *Polonum*; cujus modo majeſtatem tantum venerantur, et velut potenti vicino, ſtatis temporibus honoraria mittunt. Olim tributum directè perſolvebant, & à *Rege* inveſtiti jurabant in verba ejus: nunc à *Turca* abſolutè Principatus inſignia, & corporis cuſtodiam habent. Quamvis fœdere æquo inter *Polonos & Turcas*, etiam ante bellum *Chotimenſe* in pacem mutuam ſancito, diſertis verbis caveretur, ne provinciam illam cuiquam *Turcarum* Imperator unquam, præter *Poloniæ* Regis voluntatem committeret; utquè is, qui eam obtineret, Regi quoque *Poloniæ* fidelis eſſet.

RELIGIO

CHriſtianam religionem *Polona* gens, abjecto ſemel impio dœmonum cultu, *ſeptingentis* circiter jam annis con-

constanter retinet, religioseque colit, hæreticarum novationum insolens & impatiens, avorum nostrorum ætate, quando *Hussus & Viclefus* virus suum in *Boëmia* diffundebant. Sed postquam *Lutherus*, cum aliis suæ farinæ hominibus, patrum nostrûm memoria, per totam *Germaniam* zizania disseminavisset, quæ nobis vicina est, & commercia ferê quotidiana nobiscum habet; prætextu seu verius abusu libertatis, nescio quæ non pestes *Poloniam* invaserant, infecerantquè mentes hominum nostrorum, ut per annos complures diversi diversa de religione sentirent, & quisquè se judicem & interpretem scripturarum putaret. Sed nunc iterum DEo bono favente, in toto Regno *Poloniæ* religio Catholica præcipua est; nec in *Senatum* admitti, aut ad minora subsellia vocari quisquam potest, nisi Romanæ professionis. Et majores nostri, tantæ pietatis statim à recepta fide fuerunt, ut Ecclesiarum Antistites in *Senatu* locum, eumque primum habere voluerint, ut omnibus cōsiliis adhibiti præsentes, diligenter pro suo munere animadverterent, ne quid in legibus, aut moribꝰ populi contra Ecclesiæ sancita peccaretur. Eandemque ob causam etiamnum *Tribunaliciis* judiciis seu *parlamentis*, minoris Ordinis mystas, è singulis Cathedralium Capitulorum Collegiis, piissimi Reges interesse jusserunt, sanctioribusque curis Regni & scripturis, prisco more, vel maxime tum, cum pertinacissimi hæretici, Antistites è *Senatu* ejicere conarentur, cum maxima potestate præfecerunt, ita ut & *Cancellarii & ProCancellarii* munus, alternatis vicibus penes *Episcopos* maneret. *Majorquè Secretarius* Regni semper ex *Ecclesiasticis* esset; frustra reclamantibus adversariis fidei, qui sub extremam ætatem *Sigismundi Augusti* Regis sapientissimi, & potissimum interregnorum tempore, nimium

um invaluerant: Cœterum diligenti vigilantia ſanctiſſimorum Præſulum, ſapientiumque Regum ſtudio (maximê verò pietate Divi *Sigismundi III.*) vix non omnes jam eradicati fuerunt. Verum *Græcanici* ritus homines, in *Russia & Lituania*, paſſim legibus antiquis tolerantur, ſicut & *Armeni*; partim Pontifici Romano per obedientiam ſubjecti, partim non; qui Epiſcopos ſuos, & complures Abbates habent; & ritibus atque inſtitutis Eccleſiaſticis magis, quam dogmatibus religionis à nobis diſſentiunt. Sunt quoquè & *Hebræi* paſſim in toto regno, & *Scythæ Mahometani* in *Lituania & Volhynia*, qui ſuos quoquè ritus & ſuperſtitiones habent; ſed qui neminem à fide Catholica avocant, aut malo ſuo exemplo inficiunt, ut aſſolent Hæretici. Fides igitur Catholica in toto Regno præcipua habetur, magnusque ut par eſt, omnibus ſacerdotibus honor habetur, ſolo ſacerdotii nomine: & omnes Romanum Pontificem, ut ſummæ ſedis Epiſcopum, ut omnium Epiſcoporum patrem, ut univerſalis Eccleſiæ caput, ut Apoſtolicum reverenter agnoſcunt.

OPES.

NEque magnæ, neque contemnendæ ſunt opes *Polonorum*, ſed tales ut omnes bellorum expeditiones hactenus ſuiſmet reditibus peregerint, ſumptusque quosvis maximos in coronationes, nuptias, aut ſepulturas Regum ſuorum, ære proprio exſolverint, nullius

llius vicini populi auxilio egentes. Et quamvis nonnulli Reges nostri ob nimiam prodigalitatem suam, foederatorũ aut cognatorũ Principum pecuniis, ad privatas suas necessitates aliquando usi fuerint; nusquam tamen, vel in maximis necessitatibꝰ, Respub. extraneorum emendicabat opem, aut mutuabatur aurum, etiam tum, cum nondum ipsa pecuniam signaret. Olim enim proprium non habebant nummum *Poloni*, sed externis, & maximè *Boëmicis* usi sunt aliquam diu, quod metalla minus nota essent nobis. Primus *Cazimirus Magnus* æs & argentum signari jussit, postea tandem sero *Alexander* Rex, *Sigismundusque Senior* aureos nummos cuderent: quorum imitatione Rex Serenissimus modo & argentum, ad exemplum *Germanorum*, & aurum bonitate & pondere *Vngaricorum* signari jubet. Sed utriusque pretium sextuplo ferè crevit, quam fuit avorum nostrorum memoria, ut signari cœperat: partim propter luxum & crebriorem auri usum, exportationemque ad exteros: partim propter deteriorem reliquam monetam, cum ponderis diminutione, tum æris admixtione. Permagnus est autem nunc apud nos usus externæ monetæ, sed aureæ atque argenteæ tantum, quæ pro mercibus undelibet importatur: quanquam commutatione mercium permulta peraguntur. Exportantur autem è *Polonia* siligo, triticum hordeum, avena, milium, papaver, pultes diversæ, atque legumina, lana, linum, canabes, lupulus, coria, sebum, alutæ, mel, cera, succinum, pix, cinis, mali, asseres, cœteraque materies fabricandis navibus, & ornandis domibus apta. Item sal, cerevisia, vitriolum, nitrum, lazurum, coccus, æs, plumbum, ferrum, cuprum, orichalcum, carbones terrei, vasa vitrea, equi, boves, verveces, porci, lardum, aliaque innumera, quibus vicini & etiam

transmarini populi à nobis indigent. Et à quibus viciſſim ad nos importantur panni ſericei, aurei, lanei, lineique ſubtiliores, aulæa, tapetes, & alia parietum, equorum, & hominum ornamenta, quorum opificia minus exquiſita ſunt apud nos, licet non deſit materia, & aliis gentibus ſuppeditetur. Importantur etiam margaritæ, gemmæ, pelles precioſæ, huſiones ſeu mariani, haleces, & alia ſalſamenta, & vento vel ſole durati piſces marini. Ad hæc argentum, aurum, ſtannum, & chalybs, cum facta, tum infecta: vina demum & aromata, & varia eduliorum condimenta atque cupediæ, ſine quibus benè poſſet ſtare patria noſtra, ſi ad veterum *Lacedæmoniorum* rigorem ordinata eſſet. Cum itaque plures merces noſtras mittamus extra regnum, quam indigeamus externis, eiſque non tam ad neceſſitatem, quam ad luxum ſpectantibus, conſequens eſt, ut non penitus inopes dicamur, reſpectu aliorum Europæorum, qui & mercimoniis, & opificibus diverſis, & metallorum abundantia, & œconomiæ demũ diligenti adminiſtratione, multò nos antecedunt.

MILITIA.

Quia ſuis rebus contenti, nuſquam bella offenſiva vicinis populis *Poloni* inferimus, niſi fortè prius laceſſiti ab illis: idque potius ad ulciſcendum injurias, recuperandumque ablata quam ut invadamus poſſeſſiones eorum & dominemur illis. Ideo & militiam

quo-

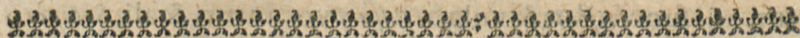
quoq; noſtram, defenſioni verius patriæ aptam habemus, quam expugnationi urbium alienarum, fortiſſimorumq; propugnaculorum, qualibus vicini noſtri confinia ſua à nobis muniunt; proindeq; exercitus noſtri majori ex parte equitatu conſtant, qui è præcipua nobilitate eſt, ut in campos apertos excurrant, procedantque obviam venienti hoſti, prius quam ille fines noſtros attigerit. Pedites autem paucos habemus, eosque è plebe omnes, non ita ad pugnam, quam ad labores caſtrenſes evocatos, ut nimirum foſſas dum opus fodiant, vallum excitent, pontes conſtruant, vias ſternant, tormenta & impedimenta bellica conducant, atque demum caſtra ipſa cuſtodiant. Quodſi verò oppugnationem loci alicujus meditamur, tum è *Germania* aut *Ungaria* mercenarios nobis pedites adducimus, qui ſunt exercitatiores noſtris. Equitibus autem ſemper contenti ſumus noſtris; qui, ſi generali edicto ex omnibus provinciis, ad propugnandam patriam evocati ſunt, extra fines regni, ultra quinque milliaria procedere non debent; Si autem procedere neceſſe ſit, tum ſtatim in Comitiis quæ ſemper bellum præcedere debent, militem ſtipendiarium decernimus: Qui quidem cum è præcipua nobilitate cōſcribatur, ita in pugnis ſolet eſſe animoſus, ut in maximis etiam periculis ſeſe non deſerat, neque animum deſpondeat: & ut audaces fortuna juvare conſuevit, validiſſimos hoſtium exercitus, exigua ſuorum manu in campis adoriatur, & ſæpiſſime vincat. Sic ſub *Divo Sigismundo I.* (ut hic vetuſtiora omittam) *Leſniovices mille quingentis* haſtatis, *quadraginta millia Moſchorum* aggreſſus, in fugam omnes vertit, & *novem* circiter *millia* ex illis occidit. Sic *Boratinius* ſimiliter *duobus millibus* equitum, *tredecim millia Moſchorum* adortus, miraculoſam ex illis victoriam reportavit, ſeptē

millia occidit, & tormenta bellica omnia ademit. *Camenecius sex millibus* suorum, *viginti quinque millia Tartarorum* in acie prostravit. *Tarnovius quatuor millibus viginti duo millia Turcarum* atq; *Valachorũ* cecidit, & *quinquaginta duo* tormenta bellica accepit. Sub *Augusto* autem Rege *Sigismundi F. Radivillus septem millibus* ad *Vlam*, *triginta Moschorum millia* delevit, & arcem ipsam die eadem expugnavit. Et *Sapieha quinque millibus Vendam* defendit; & *viginti quatuor Moschorum* atque *Livonum millia* una acie prostravit. Sub *Stephano* deinde Rege, *Zborovius* non integris *duobus millibus*, totum rebellium *Dantiscanorum* exercitũ, ex transmarinis populis conscriptũ, una die delevit, & præter captivos, ultra *octo millia* cæsorum in acie numeravit. Denique sub auspiciis *Divi Sigismundi III. Zamoscius* non totis *sex millibus*, Archiducem *Maximilianum*, circiter *octodecim millia* in castris habentem, non tantum devicit, sed & ad deditionem coëgit. *Cazigerejum Scytham*, cum *septuaginta millibus* in *Poloniam* tendentem, in campis *Cecoræ*, *tribus millibus* suorum, ita retudit, ut multis *millibus* in acie amissis, statim in *Tauricam* suam rediret. *Chodkievicius* verò, *tribus millibus Suecum* in *Livonia* adortus, *novem* de ejus exercitu ad *Kircholmiam* occidit, *quatuor millia* captivorum habuit. Similiter *tribus millibus* equitum *Zolkievius*, *octuaginta Moschorum millia* inopinatò ad *Clusinum* aggressus, omnes statim in fugam vertit, & *tres Germanorum legiones* in eodem hostili exercitu captas cum Duce suo, *Comite de Pontibus*, ad Regem, *Smolenscum* duxit. *Koniecpolscius* quoque nuperrime in *Prussia*, *quinque* equitum cohortibus, *novem millia Gustavum* ad *Stumã* habentem, audacter aggressus, cœsis ultra *mille*, in fugam eum turpissimam vertit, & omnia tormenta bellica illius accepit. Et ad *Amerstinum* in *Pomerania*, *duas* ejus *legiones* nactus, manibus non consertis, adde-

ad deditionem ſtatim coëgit, cum non ex integro *duo millia* equitum ſecum haberet, peditem omninò nullum.

Sic noſtri ſemper hoſtis quamvis validiſſimi impavidi; quem campeſtri prælio, licet exiguis copiis impares alacriter adoriuntur. Et ſunt *equites* ipſi quaſi in *quadruplici differentia*; pedites in *duplici*. Ex *equitibus*, alii ſunt *gravioris armaturæ*, & alii *levioris*; & qui *gravioris armaturæ* dicuntur, alii ſunt *haſtati* & vulgo *Huſſari* vocantur, & alij *Sclopetis* tantum armati, & vocantur *Harcabuſſeri*: utrique autem iſti, ferreis thoracibus atquè galeis ſunt veſtiti. *Levioris* deinde *armaturæ* alii ſclopetis oblongis, alii autem pharetris & lanceis brevioribus ſunt armati; & utriquè loricis induti, atquè communi nomine *Coſachi* appellati. *Pedites* verò, alii vocantur *Haiduci*, qui ſunt è *Polonia*, aut *Hungaria* conſcripti: alii *Coſachi Zaporoſenſes*, qui è partibus *Ruſſiæ* vicinis *Scythiæ*, ultro nomina dant militiæ, & ducem ſuum proprium diſciplinamque caſtrenſem habent. Omnes autem iſti, frameis incurvis ſeu acinacibus, & ſclopetis oblongis in prælio utuntur: niſi quod illi priores uniformi veſtium colore à Rege donantur: iſti, rudi panno tecti, equos ſinguli ferè atque currus habent, quibus deinde caſtra ſua muniunt, & in præliis loco aggeris aut ſepimentorum, contra potentiam hoſtis utuntur (Sed hæc ſufficienter in Equite *Polono* ad *Urbanum VIII.* Pont. Max. perſcripſimus) proque occaſione & neceſſitate, partim in equis, partim pedes pugnant: partim denique naviculis ſuis conſcenſis maria pervolant, & *Turcæ* ditiones infeſtant. Ut igitur omnis ferè *equitatus* noſter (præter *ſervos*) è *nobilitate* eſt, ſic totus peditatus è *plebe*, præter *cohortium ductores*: & *præfectos Haiducorum*. Nam *Coſachorum Zaporoſenſium*, uti *centuriones*, & *Chiliarchæ*, ſic & *Dux* ipſe, quem è medio ſui

eligunt, *plebejus* eſt; modo artis bellicæ peritus ſit & fortunatus, alias deponitur ſtatim, & alter illi ſurrogatur. Quē ſequentes, terra & mari *Scythas Tauricanos*, atquè *Turcas* aſſiduè bello laceſſunt, & maximas de illis ſæpiſſimè victorias referunt, adeò ut jam aliquoties *Conſtantinopoli* noſtra ætate trepidatum fuerit.

VIRES.

P*Oloniæ* vires & numero & natura ſunt tales, ut pauca Europæ regna eas æquent, nullum verò ſuperet: & ſi ordo, qui eſt anima rerum, melior apud nos eſſet, procul dubio apud nos, cunctos occidentis populos ſuperaremus. Cum enim ad potentiam & firmitatem cujusque ſtatus, requiratur numeroſitas virorum bellicoſorum, abundantia commeatuum, pecuniarum magnitudo, armorum ſufficientia, & frequentia munitionum; nullum prorſus ex prædictis conditionibus, debite & convenienter habemus, quamvis ſingulas, præ aliis gentibus, excellentiori quodam modo poſſideamus.

Et quantum ad viros bello aptos, & militiæ peritos: certum eſt Regem *Poloniæ*, poſſe *ducenta equitum millia* habere absque ullis ſtipendiis, & oneribus publici ærarii: quorum quilibet ſumptu proprio, vel eo nomine quod nobilis ſit, militare tam diu tenetur, donèc vel bellum finiatur, vel à Rege in hyberna omnes dimittantur. In tanta igitur nobilium multitudine, quæ præter armorum tractionem, aliam profeſſionē non habet, quid mirum ſi *duces* bellorū

ali un-

aliunde non quæramus? & optimos imperatores internos habeamus? Habituri multo plures & excellentiores, si virtus unumquemque, non divitiæ aut vetustas familiæ, ad dignitates & officia Reipub. promoveret: sed quia pauperem esse, vitio seculi probrosum est, ideo pauci in magistratibus præstantes, pauci militia clari; Illaque ingens nobilium equitum multitudo, quam diximus, ob malum Reipub. regimen, nullatenus simul convenire contra hostem potest; nam aliter nudarentur provinciæ, contermine potentibus vicinis, quas utique custodire oportet, cum militem in urbibus præsidiarium nullibi omnino habeamus, qui impetum supervenientis hostis aliquomodo reprimere posset, præter paucas cohortes in *Russia*, quæ excubant à *Scythis*. Jam autem hostes undique potentes & parum fideles habemus, *Turcam*, *Scytham*, *Moschum*, *Suecum*, & *Germanicam* nationem: quæ licet variis fœderibus, & toties iteratis affinitatibus nobiscum juncta sit, semper tamen Principes eorum inhiant Patriæ nostræ, & in omnē occasionem sunt intenti.

Benè tamen potest, relictis ad custodiam provinciarum alijs, *centum equitum millia* in castris Rex *Poloniæ* habere: ut & *Vladislaum* olim *Jagellonem*, contra *Prussicos Crucigeros*, ad *Grunevaldum* habuisse legimus, cum nondum coronæ *Poloniæ*, *Prussia*, *Pomerania*, *Curlandia*, *Livonia*, atque *Samogitia*, populosissimæ provinciæ, junctæ fuissent. Contra eosdem *Teutones*, filius eius *Casimirus*, præter *Russos* & *Lituanos*, ex sola tantum *Polonia*, *sexaginta equitum millia* ad *Choiniciam* duxerat. Hujus deinde filius *Joannes Albertus*, *octuaginta nobilium millia*, ex *polonia* & *Russia* solum, contra *Stephanum Valachiæ* Principem collegerat, Frater verò illius *Sigismundus I.* ex provincijs Magni Ducatus *Lituaniæ*, *quinquaginta duo*

millia

millia contra *Moschum* ad *Orsam* conscripserat, cum *Livonia* nondum nostri juris fuisset, & *Curlandia*, quæ nunc ad Ducatum *Lituaniæ* pertinent. Itemque *centum millia* ad *Leopolim* habuerat, cum in *Valachiam* moverit, nulla satrapia *Lituaniæ* in commilitium evocata, præter aulicos, & voluntarios, qui ultro Regem suum comitabantur. Similiter ejus filius *Sigismundus Augustus*, paucis è *Russia* stipendiarijs, cum Duce *Nicolao Meletio* evocatis, quum in *Livoniam* contra *Teutones Marianos*, *Lutheri* hæresim tum amplexos, expeditionem sumpsisset, *centum* & *viginti millia* armatorum, è sola *Lituania*, eique adnexis satrapiis habuit. Jam autem nostra ætate, *octuaginta millia* armatorum bello civili ad *Sendomiriam* censebantur, cum nihilominus potior pars regni quiesceret, nec sumerent arma contra Regem provinciæ, nisi proceres quidam; è quorum ordine pars major, aut certè sanior Regi ipsi adhærebat. Et bello nuper cum *Turca* durante, cum *Divus Sigismundus III.* generalem nobilitatis expeditionem edixisset, vix *tres* aut *quatuor* satrapiæ ad *Leopolim* convenerant, & jam numerus ad *quinquaginta millia* (cum comitatu regio, qui pedites *Germanos* complures secum mercenarios duxerat) ascendebat: quid si omnes regni provinciæ, uti fuerat imperatum, convenissent?

Sed in ista multitudine duo desiderantur, quæ in bellis gerendis maxime sunt nociva; Celeritas nimirum, & obedientia; quia & tarde nobiles sub signa conveniunt, Comitiis primo tot hebdomadas celebratis, sine quibus bellum edici non potest: & difficulter ab œconomia sua, uxoribus, atque liberis divelluntur, usque tertium edictum expeditionis bellicæ, prava consuetudine exspectantes. Cũquejã ad locũ designatũ cõvenerint, tũ se unitos & armatos animad-

madvertentes,aut contra *Regem* aut contra *Senatum* tumultuantur. Vel etiam interdum Reges ipsi tardius in expeditionem procedunt, & mora tempus elabi ultrò patiuntur; ne vel à nobilitate ob malum regimen exagitentur; vel prætensioni illorum, cum diminutione suorum redituum, aliquid tribuant. Unde incommoda ista Respub. prospiciens, stipendiario milite ordinariè bella peragere consuevit; generalem autem nobilitatis expeditionem, in ultimum tantum casum reservavit; ut, si vel tributa non sufficerent, vel hostis ita potens esset, ut ei resistere conscripto milite Generalis belli nequiret, tum ad generalem omnium nobilium expeditionem, tanquam ad ultimum remedium confugiendum putarent. Prout nuper præterito bello *Turcico* faciendum censuerunt; cum barbarus *sexcentorum* ferè *millium* exercitum in nos duceret, *Generalis* militiæ cum *septuaginta millibus* stipendiariorum, extra limites regni in *Valachiam* præmissus fuerat, ut eum obvius exciperet: Rex autem in confiniis quasi, ad *Leopolim* nobilitatem convocabat, quibuscum suppetiatū, præmisso exercitui cum filio, ire debuerat. Et si tum celerius, uti decretum erat in Comitijs, supervenisset, profectò maiores longè progressus belli fecisset, majoremque sibi ac suis gloriam apud posteros paravisset.

Quo autem in ejusmodi expeditiones paratior nobilitas fieret, statutum est jam dudum publico Comitiorum decreto, ut *prima* post *paschatis* festum *Dominica*, in singulis satrapiis lustratio in armis fieret, & quisq; *Palatinus* suorum provincialium nomina in tabulas referret. Quod tamen, æquè ut & alia instituta patriæ, aut penitus negligitur, aut certe neglectim peragitur, pœna in delinquentes valdè levi assignata.

Sic *pedestris* quoque militia *Augusti* Regis inventor tam ex *urbana*, quàm è *pagana plebe* delecta, ferè jam evanuit, & vix aliquot *centena* tantum numerantur, eaque nullius frugi, qui *quindecim millia* superare debuerant. Reliqui omnes, avaritia præfectorum, censum exsolvere jussi, & rusticanis laboribus adscripti, cingulum militarem deposuerunt. Stipendiis nihilominus conscriptos, egregiè sese in bellis gessisse vidimus; & famem, sitim, æstum, frigus, laboresque castrenses, multo fortiori animo pertulisse observavimus, quam aut *Hungari*, aut *Germani*, qui aërem nostrum pati non possunt, & vel diffugiunt, vel moriuntur. Quodsi Ordines regni vellent seriò curam rei bellicæ inire, possent absque omni dubio *ducenta* & amplius, præstantissimorum *peditum millia*, è pagis & oppidis deligere, quib⁹ vel maximo hosti patriæ possent facillime resistere. Experimentum habemus in *Cosachis Zaporosensibus*, qui omnes *rustici* sunt, ê pagis atque oppidis nostris collecti, & nulla literatura præditi; nihilominus tamen in castris suis veterum *Romanorum* disciplinam habent, fortitudineque bellica, & rei militaris peritia, nulli in mundo nationi cedunt. Quibus si è toto regno delecta juventus adjungeretur, & sub *præfectis* atque *Chiliarchis* nobilibus, in arte militari exerceretur, nullus penitus in orbe Christiano Monarcha, pares Regi *Poloniæ* vires in suo regno haberet.

De commeatu vero non est dubitandum, quin tantam in bellis multitudinem Rex *Poloniæ* alere possit, cum sit cuique manifestum, Regnum *Poloniæ* posse alia *duo* similia regna, prout ipsum est, non modo frugibus, sed & carnibus, & allio companatico sustentare. Nihilominus nos

Poloni, in qualibet expeditione bellica fame laboramus, atque sæpissimè res jam ad finem perductas, propter commeatuum penuriam, turpiter deserimus. Quod totum procedit ex socordia *præfectorum* belli, aut potius Reipublicæ *Ordinum*, qui dum aliquorsum bellum edicunt, nusquam in partibus illis de commeatu provident; sed quod cuique militi sors offert, id rapit in transitu, & postea sese cum equis & famulis in castris sustentat. Fame verò oborta, aut morbis passim omnes intereunt, aut nolunt obedire *Ducibus suis*, & dilabuntur. Quodsi verò Respub. primum ibi de commeatu provideret, quo exercitum mittere vellet; & commeatus ille, ob abundantiam rerum omnium, parvo certe constaret, & expeditionem propositam facile ad finem optatum deduceret.

Jam autem quoad pecuniam, parata illa in ærario nusquam reperitur, sed tum demum cum bellum per Comitia edicitur, provincialibus imponitur, vectigaliaque diversa bello finiendo sufficientia statuuntur. Sed & hæc ipsa, vel tarde conferuntur, vel non ex integro in ærarium inferuntur, potior pars privatorum cupiditati cedit. Quæ si paulò ordinatius colligerentur, atque etiam tum, cum bellum nobis nullum est, moderate imponerentur, & asservarentur in promptuariis; profectò & exercitus nostros celerius in hostes educeremus, & militem ipsum obsequentiorem in bellis haberemus; qui dum avaritia *gubernantium* stipendia sibi retineri vident, facile in perniciem patriæ conjurant, quod jam sæpissimè sumus experti. Hoc tamen vel maxime Regem *Poloniæ* in bellis juvat, quod *Proceres Regni*, & quique *nobiles ditiores*, soleant integras *equitum cohortes & alas*, sumptu suo proprio in castra adducere;

vel solius patriæ amore. Pauperiores verò plures una collecti, *ducem* sibi virum aliquem strenuum eligunt,& ultro sine stipendiis,belli *imperatorem* sequuntur,obid ipsum *voluntarii* appellati. Quod ipsum & *Cesachi Zaporosenses* faciunt, interdum ad *quadraginta millia* pugnatorum collecti.

Quoad arma autem: Hæc quisque sibi privatus curat è *Germania*,aut aliqua alia gente vicina portari; quia Rex aut Respub. nullum *armamentarium publicum* habet. Sunt tamen aliquot in locis *repositoria tormentorum majorum*,nuperrime à Serenissimo Rege *Vladislao IV.* instituta. Sed plura multo & ordinatiora *civitates* habent itemque *nobiles* nonnulli & *Proceres Regni*. Qui, cum bellum edicitur, & ipsi amore patriæ in bellum eunt, & *tormenta* secum *majora*,adhibitis omnibus necessariis conducunt. Rex autem quum nullas munitiones magnas habeat, quas armis providere deberet, quocunque expeditionem sumit, habet facile armorum sufficientiam, aut à *civitatibus ditioribus*, aut è suis *armamentariis*, quæ sparsim pluribus in locis parva ab antiquo sunt ditata. Cumque & *Polonia* ipsa non sit metallorum indiga, & *Germania*, quæ illis maximè abundat, statim in vicinia sit posita, non difficulter paratur, quod belli exigentia postulat, magistris artis fusoriæ, in regno existentibus.

Quantum denique ad *munitiones & fortalicia*: candidè fatendum est, illa omninò in *Polonia* nulla existere, præter aliquot castella privatorum; idque sparsim per provincias & regnum, ut est *Zamoscium*, *Lancutum*, *Zbarasium*, *Nesuizia*, *Lachovicia*, *Medirecia*, *Dubna*, aliæque minutiores populationes.

Cœ-

Cœterùm tamen facilè potuiſſent excitari plures, ſi Reſpub. in id operam ſuam intendiſſet, ſiquidem & lapidis & calcis, & ferramentorum atque lignorum copia ubique maxima, in *Polonia* reperitur. Quum autem non ſimus cupidi aliena invadendi, noſtra facilè vel pectoribus noſtris tueri poſſumus; prout & hactenus tutati ſumus, aperto potius Marte cum hoſte decertando, quam vel propugnaculis ſeſe includendo. Sic *Germanos* ſœpius patriam noſtram invadere conantes, pectoribus noſtris repulimus. Sic *Turcam* cum tota ſua potentia venientem rejecimus. *Moſchum* non tantum retudimus, ſed totum etiam ejus imperium multoties pervaſtavimus. *Scythas* frequentius *Ruſſiam* incurrentes, notabilier caſtigavimus. *Valachiam*, *Moldaviam*, & *Beſſarabiam* etiam privati multoties depopulati ſunt, & Principes illis pro ſuo arbitrio impoſuerunt.

Reſtat ſolummodo *Suecus*, quem & olim & nuper acie quidem ſemper devicimus, ejicere provinciâ omnino non potuimus; partim quod ſocordia quadam, ad expugnandas munitas urbes non ſimus apti: partim quod hæreticis illi paſſim faventibus domeſticos proditores evitare nequeamus: partim quod provincijs illis ſacratorum virorum poſſeſſioni ſemel dicatis, non ſit proſperum penitus, profanos homines iterum frui: partim etiam, quod exardeſcente vitio ſœculi, hominum cupiditate, minus publicis rebus modo ſimus intenti, quiſque noſtrum privato commodo ſtudet; ex quo procerum aſſiduæ diſcordiæ, nobilium inobedientia, aulæ ſuſpiciones, Principis contemptus, rerum neglectus paſſim. Partim deniquè quod Numinis iræ difficile nos ſit contravenire; quæ ob tot ſcelera

publica in Patria noſtra impunita, hoc, quem minimi ſemper faciebamus, hoſte nos punit, & quaſi publica hac caſtigatione ad reſipiſcentiam benigne impellit. Sed O muro Domini, quo usque non requieſces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & ſile! Cogita ſuper nos cogitationes pacis, & non afflictionis; ut des nobis finem & patientiam: & in vocabimus te, & vivemus.

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM

Prior numerus, & qui post *punctum* sequitur, *paginam* denotat: *Posterior*, & qui post *comma* sequitur, *lineam* paginæ indicat.

ABbas Monachorum Benedictinorum *Tinecii*, quinq; civitatum & centum villarum dominus. 21, 20. Cisterciensium *Sulovia*. 26, 18. S. Crucis *Slupecia*. 27, 8. Præmonstratensium *Sandecia*. 23, 10. Abbates à Rege nominantur. 81, 24.

Abbatia *Andreovia* prædives. 24, 4. S. Basilii, in Satrapia *Polocensi*. 52, 11. Benedictinorum, in jugo *calvi montis*. 26, 27. In arce *Plosci*. 62, 12. 13. *Seciechoviensis*, ad ripam *Vistulæ* in districtu *Stenzicensi*. 26, 27. Canonicorum regularium *Czerniensi*. 63, 24. Cisterciensium *Pocriunicia*. 27, 23. *Sciricium*. 22, 26. *Suloviensis*, Episcopo *Livoniæ*, sustentandi honoris causa, à Rege data. 70, 15. *Vonchocia*. 25, 23. 24. *Coronoviensis*, in *Craina* præpinguis. 60, 18. Prope *Cracoviam*. 22, 13. Præmonstratensium *Hebdoviensis*, in regione *Cracoviæ*. 22, 20. *Vitroviensis*, in proximo *Petricoviæ*. 8, 29. Abbatiæ S. Basilij, *Berezæ* vicinæ. 34, 11. *Pomeraniæ* prædivites. 61, 1.

Academia *Cracoviensis*, & ejus encomium. 5, 6. 15, 15. 16, 3. 33. 30. 36, 26. 62, 28. *Elbingæ* ignobilis. 57, 21. *Olikæ* illustris. 45, 17. *Regiomontana* obscura. 55, 5, 8. *Zamoscij* illustrata. 47, 12, &c.

Adalbertus Archiepiscopus olim *Gnesnensis*. 6, 19.

Advocati in *Polonia* quomodo orti. 29, 15.

AEdes ligneæ sunt rogus compositus ad comburendum. 75, 21.

AEdificia lignea oppidorum Satrapiæ *Posnaniensis*. 7, 4.

Reva.

Rava. 9, 13. magnifica arcis *Cracoviæ*. 14, 8. *Rozanæ*. 50, 1.

AEdilis cura magni Procuratoris *Cracoviæ* est. 17, 30.

AErarium *Poloniæ* paratam pecuniam ad bella non habet. 99, 14, 15.

Aërem *Polonicum* non tolerant *Germani* & *Hungari* in bellis *Polonorum*. 98, 10, 11.

AErifodinæ famosæ *Kielciis*. 26, 11.

AEs reperitur in *Poloniâ*, 3, 19. apud *Kielcios*. 24, 19. ad *Novotargum*. 18, 10. Exportatur è *Polonia*. 89, 29.

Agricultura *Samogitiæ* ligno fit. 66, 17.

Alabastrum *Podolia* habet. 41, 14.

Albertus ex magistro *Ordinis Teuton*. dux factus. 55, 5, 6. primus dux *Prußiæ*. 57, 18, 19. Academiam *Elbingæ* fundavit. 57, 19.

Alces *Grodnæ*. 33, 16. In sylvis *Livoniæ*. 67, 22.

Alexander Rex *Poloniæ*. 89, 11.

Alienare de bonis Regni inconsulto Senatu Regni nequidquam potest Rex *poloniæ*. 81, 21.

Alla fluv. 54, 14.

Allesteinum. 58, 1, 2.

Altare argenteum *Cracoviæ*. 14, 16. *Vilnæ*. 31, 15.

Aluta exportatur è *Polonia*. 89, 26.

Ambra idem quod succinum. 54, 19.

Amerstinum vel Amsterinum. 60, 26. 92, 30.

Amstelrodamo merces portantur *Jaroslaviam*. 38, 20.

Amygdala crescunt in *Polonia*. 3, 15. *Crac*. 18, 21.

Anachoretarum sanctitas. 37, 22.

Andreovia abbatia & oppidum. 24, 3.

Angli magistratum suum habent *Elbingæ*. 57, 17. ad nundinas *Lublinenses* veniunt. 29, 22.

Anglia merces accipit è *Livonia*. 67, 20, 21.

Animalia alba in *Russia alba*. 48, 16.

Anna Regis *Stephani* uxor. 14, 17.

Antho-

Anthonius Anapachaniæ *Cracov.* quiescit. 16, 30, 31.

Apes in *Russia & Lituania* plurimæ. 35, 18. 74, 4.

Apri in *Polonia* plurimi. 3, 21.

Aquæductus in palatio *Podhorcensi* egregii. 45, 13. artificiosi in hortis *Visniciæ*, 22, 31.

Aquæ tepidæ & salubres *Scloviæ*. 37, 29.

Aquila alba insigne *Poloniæ*. 5, 28. 50, 7.

Arbores frugiferæ *Nesvisiæ*. 49, 22.

Archiepiscopus *Gnesnensis* & ejus descriptio. 5, 20, 30. ejus curia. 6, 14. Ejus ministri. 6, 11. *Leopoliensis*. 36, 8, 9. *Russicus Kioviæ* Pontifici Romano subest. 43, 4, 6. Archiepiscopi *Poloniæ* duo. 82, 16. Archiepiscoporum *Poloniæ* ordo perpetuus. 82, 20, 21.

Archimandrita *Kioviæ*. 43, 10.

Archipresbyter infulatus B. M. V. *Cracoviæ*. 15, 12.

Argentifodinæ in *Polonia* *Chencinia*. 26, 13. *Ilcussia*. 20, 22, 23. *Slancoviæ*. 20, 20.

Argentum reperitur in *Polonia*. 3, 19. apud *Chenciniam*. 24, 19. apud *Ilcussiam*. 18, 8, 9. importatur in *Poloniam*. 90, 9.

Arma conficiuntur *Vilnæ*. 32, 18. Sibi quisq; *Polonorum* in bello comparat. 100, 4. Nobilium *Russiæ* quæ? 35, 20, 6. armorum sufficientia Regi est. 100, 14, 15.

Armamentarium publicum *Polonia* nõ habet. 100, 6. armamentaria Regis ditata. 100, 16, 17.

Armeni libenter sunt in *Poloniâ* lucri causâ. 41, 21. merces varias advehunt in *Poloniam*. 21, 22. Magistratum seu Seniores nationis *Cameneciæ* habent. 41, 25.

Armenta plurima in Satrapia *Mscislaviensi*. 50, 17.

Aromata in victu adhibent *Poloni* nobiles. 74, 1. in aromata opes suas insumunt. 73, 14. importantur in *Poloniam*. 90, 10.

Arriani *Racoviæ*. 27, 12. decreto

creto Comitiorum damnati, & ejecti. 27,16. 32,15.

Arx *Bobrcensis*. 21,23. *Brescie* in scopulo sita, 34,3. *Byki* Baronum pulchra *Camenecia*. 41,16. *Cazimiria* manifica, 14, 7. *Chencinia* in monte sita. 26, 14. *Chroberscum* pulchra, 24,6. *Cracovia* Regia. 17, 26. *Crasnostavia* recentioris architecturæ, 46, 28. *Cremenencia* in saxo eminenti, 45, 20. *Cruswicia* lateritia. 12, 6. *Dombrovicia* non inelegans. 30, 3. *Goluchovia* Comitũ à *Lesno*, 8, 4. *Janovecia* in editiori ripa, 26, 28, 29. *Ilza* augusta. 25,19, 21. *Kokenhausũ*, 69, 28. *Landiscoronensis* in rupe excelsa. 21, 28. *Loviciĳ* Archiepiscopalis in mediis paludibus, 9, 28. *Mtnscensis* inter aquas sita. 51, 19. *Monastercisca*. 41, 4. *Myrh*. 49, 18. *Novopolia* elegantissima, 20, 1. *Ociecium*. 21, 5. *Odolanovia* in paludibus sita, 7, 31. 8, 1. *Ogrodenecia* in scopulo, 20, 10. *Olstinia* in scopulo, 19, 26. *Panioucce* recenti architectura, 41, 29. 42, 1. *Piescova scala* inter sylvas. 21, 4. *Plosci*. 62, 15. *Pocucia* in paludibus, 40, 31. *Potoci* 41, 1. *Pramislia* in scopulo, 38, 2. *Pultovia* in scopulo. 63, 17, 18. *Radzejovia* palatini *Lencicienfis*, 10, 15. *Rava* murata. 9, 13. *Regiomonti* magnifica, 55, 4. *Resovia* elegans, 39, 1. *Riga*. 68, 18. *Russis* superior & inferior usitata, 51, 13. *Rytujanensis* Comitum *Tenciniorum*, 27, 24. *Sanoci* in saxo. 39, 23. *Sendomiria* Regia, 25, 5. *Solecia* recenti architecturâ. 25, 15, 16. *Starzicia Velisia*, 52, 4. *Strii* in paludibus. 40, 31. *Sydlovia*, 27, 21. *Tarnovia* in monte eminenti, 23, 22. *Tencinum* pulchra in monte eminenti, 20, 30. 21, 1. ad *Tyram* sita. 40, 9. *Vilciscensis*. 26, 30. *Vilna* inferior & superior, 3, 18. *Vitebsci* Regia, 50, 26. *Vniejovia* affabrê facta, 10, 30. *Volinia*. 44, 22. *Zavalovia* non inelegans, 41, 7. *Zolkvia* pulchra, 37, 25.

Arx munita *Bierze*. 32, 23. *Buczavia*, 41, 5. *Corczyni*. 28, 5. *Derpati*, 70, 3, 4. *Dunamunda*, 68, 29. *Jaroslavia*. 38, 25. *Lubouia*,

Ecuscie, 13, 15. *Mariaburgum*. 57, 1. *Minscum*, 51, 9, 10. *Olika*. 45, 15. *Parnavia*. 70, 17, 18. *Pucki*. 60, 20, 21. *Severia*. 20, 12. *Trocensis* civitatis. 33, 5. *Vendæ*, 70, 9. *Visniciæ*. 22, 27, 28. Arces munitæ satrapiæ *Belzensis*. 46, 16, 17. Palatinatus *Braslaviensis*. 42, 17. *Criczoviæ*. 50, 12, 13. *Livoniæ*. 69, 19. *Nervæ*. 70, 23. *Podoliæ*. 42, 11. Satrapiæ *Vitebscensis*. 51, 6. *Voliniæ*. 45, 8, 9. Arces præcipuæ palatinatus *Braslaviensis*. 42, 17. *Brescianensis*. 33, 27. districtus *Cracoviensis*, 13, 20. 21. 1. Satrapiæ. *Culmensis*. 56, 12. *Leopoli*. 36, 15. *Livoniæ* Rex *Poloniæ* habet. 68, 12. *Polotzi*. 51, 26. *Pomeraniæ* civitatum. 60, 25. Satrapiæ *Posnaniensis*. 7, 5. *Prussiæ*. 53, 22. Palatinatus *Sendomiriensis* Nobilium. 28, 26. Satrapiæ *Smolenscensis*. 52, 14. *Stenziccensis*. 28, 26. *Vilnæ*. 32, 2.

Asia. 42, 29.

Asseres exportantur è *Polonia*. 89, 26.

Astrologi insignes in *Polonia*. 72, 7.

Athenæ *Graciæ* oculus. 15, 17.

Athenæum *Lubranscianum*. 5, 14.

Avaritia *Polonorum*. 72, 15.

Avena crescit in *Russia alba*. 48, 19, 20. Exportatur è *Polonia*. 89, 24.

Augustiniani *Cracoviæ*. 16, 10. vide *Monasterium*. Augustiniani *cruce rubra* fundati. 66, 25, 27.

Augustus Rex *F. Sigismundi I*. 92, 5.

Avis Regia. 5, 24. aves *Polonia* plurimæ. 3, 19. Cibus nobilium. 73, 24, 25. Nivales. 10, 1. *Russiæ albæ*. 48, 21.

Aula Episcopalis *Ilzæ*. 25, 21. Episcopi *Posnaniæ*. 5, 1. Nobilium in Satrapia *Smolenscensi*. 52, 19, 20. Regia *Rudnici*, 32, 19.

Aulæa importantur in *Poloniam*. 90, 3. Communia sunt etiam plebi *Polonicæ*. 75, 25.

Aurum quoq; reperitur in *Polonia*. 3, 19. apud *kielcios*, 24, 19. ad *Novotargum*. 18, 10. importatur in *Poloniã*. 90, 9.

Alexander & Sigismundus senior primi signarunt in *Polonia*. 89, 11.
Autor *Polonorum*. 2, 11. 5, 23. 21, 3.

B

Baculus præfertur Regibus *Poloniæ* & Archiepiscopo *Gnesnensi*. 6, 15, 16.
Balicii. 21, 7.
Balneum *Pinczoviæ* celebre. 24, 8.
Balthicum mare. 2, 19. 53, 21. 58, 23. 59, 3. 66, 5. Ejus sinus. 68, 2.
Baranovia. 28, 29.
Barbarorum incursiones in *Poloniam*. 41, 10, 11.
Barisovia duplex propugnaculum habet. 51 14.
Barum à Regina *Bona* fundatum. 42, 4.
Basiléa. 45, 22.
Basilica S. Stanislai. *Crac*.
S. Sigismundi *Plosci*. 62, 6, 13, 17. *Vilnæ* Jesuitarum. 31, 20.
S. *Basilii* Mon. vid. *Monachi Abbatia, Evangeliū pænitentia*.
Baudisius captus. 9, 21.
Bellaria quotidiè in victu *Polonis* sunt. 74, 2.
Bellarminus prælegitur *Toruniæ*. 56, 20.
Bellica instrumenta plurima *Gedani*. 59, 21.
Bellicosi *Poloni*. 73, 4, 8. maxime Satrapiæ *Kioviensis*. 44, 5.
Bellum Rex *Poloniæ* inconsulto Senatu Regni facere non potest. 81, 17. in bellum nobiles *Poloniæ* tarde conveniunt. 96, 26. tarde & ipsi Reges eunt. 97, 2, 3. Bellum nobiles indicunt. 77, 15. offensivum *Polonia* non gerit nisi lacessita. 90, 21. Ordinariê stipendiario milite fit. 97, 7. Bellum *Polonis* fuit *Chotimense*. 86, 20. *Livonicum*. 9, 20. 73, 6. *Moscoviticum*. 32, 8. 37, 6. *Prussicum*. 9, 23. 73, 7. *Suecicum*. 68, 9. Ejus origo. 69, 13, 14. *Tartaricum*. 73, 6. contra *Teutones Marianos*. 96, 9. *Turcicū*. 69, 9. 73, 6. 97, 14.
Belzensis palatinat⁹. 36, 6.
Belzēse territoriū. 46, 13, 14.
Benedictini. vid. in *Abbas*, *Abbatia*, *Monasterium*.

Bar-

Beresina vel Berezina fluv. 3, 29, 30. 51, 14.
Bereza. 34, 11.
Bernardini Philosophiam & Theologiã tractant *Leopoli*. 36, 23. Sacra faciunt peregrinantibus *Socaliæ*. 45, 1.
Bessarabia, 35, 24. eam sæpe populati sunt privati *Poloni*. 101, 9, 10.
Biala. 10, 13. 33, 28.
Bialoboki munita. 38, 11.
Bialocerqua. 44, 1.
Bialostocũ castellum. 65, 14.
Bibliotheca *Toruniæ* instructissima. 56, 22.
Biecensis districtus. 13, 10.
Biecia. 23. 17.
Bielzensis district⁹. 65, 6, 7.
Bierze. 32, 22, 23.
Biesophia. 27, 28.
Bisontes in *Polonia* sunt. 3, 23.
Bithovia. 59, 6.
Blokaus. 69, 2.
Bobrcensis arx. 21, 23.
Bobrek. 11, 23.
Bobrounicense territorium. 11, 27.
Bochnia. 18, 11. 12, 22, 23.
Bodzantinum, vel *Bozentinum*. 24, 22. 25, 30.
*B*oëmia hæresi contaminata. 87, 3.
*B*ogus fluv. 42, 19.
*B*ohus fluv. 3, 29.
*B*ohuslavia. 43, 31.
*B*oleslavecia. 9, 4.
*B*ombardæ bellicæ æneæ conficiuntur *Vilnæ*. 32, 16.
*B*ona Regina. 42, 5.
Bartholomæus *B*ontkovius sepultus est *Cracoviæ*. 17, 2.
*B*oratinius *Moscos* vicit parva manu. 91, 29.
*B*orek. 8, 7.
*B*orisoviense territorium. 51, 9.
*B*orysthenes fluv. 3, 30. 35, 9. 40. 27. 48, 1. 50, 6, 20. 52, 15. 53, 2. medium palatinatum *Kioviensem* secat. 42, 27. Ejus insulæ. 44, 6.
*Joannes B*oterus. 71, 2.
*B*oves exportantur è *Poloniâ*. 98, 30. venduntur *Jaroslaviæ*. 38, 21. & *Sniatini*. 40, 15.
*B*randeburgensis Marchio

dux *Prussiæ*. 54, 28. Regi *Poloniæ* homagium ratione *Prussiæ* præstat *Varsoviæ*. 55, 12. Eidem vectigalis est. 54, 28.
Braslavia nobilitatis & judiciorum *Russiæ rubræ* deputatus locus. 42, 19, 20.
Braslaviensis civitas *Russiæ albæ*. 50, 23. districtus seu palatinatus *Russiæ albæ*. 50, 21, 22. *Russiæ Rubræ*. 36, 6. 42, 15.
Brathianum. 56, 11.
Bremenses *Dantiscum* vehunt segetes. 11, 24.
Brescianensis palatinatus. 80, 14. 33, 23.
Brescie. 34, 2.
Breste munitum. 11, 20.
Brestensis palatinatus. 4, 19. 11, 13. Brestense territorium. 11, 10, 11. 12, 3.
Brezanum. 41, 8.
Brezinense territorium. 10, 20.
Brocum. 63, 26, 27.
Brodi. 45, 9.
Brodnicia. 56, 10.
Brozovia. 39, 24.
Brunsberga permunita. 57, 28. 80, 21.
Bubula victus *Polonicæ* plebis. 73, 20. vid. in *Carn.*
Buczavia. 41, 5.
Bug & Bugus. 3, 29. 34, 3. 45, 2.
Burggrabii. 18, 1.
Bursa jagelloniana. 15, 24. jurisperitorum. 15, 22. Noscoviana. 15, 25. Olesniciana *Cracoviæ*. 15, 25. Studentium *Nesviziæ*. 49, 14.
Buscense territorium. 46, 14.
Bychovia recentiori architectura facta. 52, 7.
Bydgostense territorium. 11, 27.
Bydgostia murata. 12, 11.
Byki arx. 8, 28.

C

Calices aurei *Leopoli*. 37, 11.
Calissium munitum. 7, 20. 8, 11.
Calvaria. 67, 21. mons *Calvariæ*. 21, 30. 22, 6.
Calvinistarum Synagoga *Vilnâ* ejecta. 32, 11, 15.
Calvus mons. 2, 29. 13, 4. 27, 4, 5. altissimus in *Polonia*. 26, 1.
Camaldulenses PP. 27, 28, 29. vid.

29. vid. in *Eremitorium*.

Camenecia. 33, 26. 41, 16.

Cameneccius *Tartaros* vicit parvâ manu. 92, 1, 2.

Camerarius supremus, 84, 19.

Campana ingens *Cracoviæ*, 31, 16, 17. *Vilnæ*. 31, 16.

Campi *Cicoræ*. 91, 17, 18. *Tartarorum*. 35, 5.

Cancellarius Archiepiscopi *Gnesnensis*. 6, 12, 13. Ejus officium, 6, 13. Ecclesiæ Metropolitanæ *Gnesnensis*, 6, 4. M. D. *Lituaniæ*. 83, 31. 84, 1. Regni *Poloniæ*, 83, 31. Cancellarij dignitas, 66, 2. Cancellarij ex Episcopis sunt in *Polonia*. 87, 27, 28. Cancellarios Rex creat. 81, 25.

Canczuga, 38, 17.

Caniovia. 43, 31.

Cannabis *Russiæ albæ est*, 48, 20. Exportatur ex *Polonia*, 89, 25.

Canonicus perpetuus *Cracoviensis*, 21, 21. Canonici *Cracoviæ*. 16, 23, 24. *Crepiciis*, 18, 26, 27. *Zamosci* aucti, 47, 16. Eorum domus *Uladislaviæ*. 11, 15.

Cantiones perpetuæ *Cracoviæ* fiunt. 14, 29. 15, 13, 14.

S. *Johannes* Cantius *Crac.* quiescit. 16, 27, 28.

Capella *Cracoviæ* Annunciatæ Virginis, 14, 18. *Varsoviæ*. 64, 10. *Vilnæ* marmorea, 31, 15.

Capitaneus *Samagotiæ*, 65, 23. 66, 22. Ejus prærogativa. 82, 31. 83, 1. in Senatu regni locum habet. 65, 24.

Capitulares cathedrales tribunaliciis judiciis *Poloniæ* intersunt. 87, 22.

Capitulum *Plocense*, 62, 28. *Plosci*. 62, 19. *Volyniæ*. 44, 22.

Canonicorum *Cracov.* 15, 5. & seq. *Præmisliæ*. 38, 5. Cathedrale *Gnesnense*. 5, 7. in capitalis cathedralibus tantum nobiles sunt. 6, 6.

Capreæ *Poloniæ* plurimæ 3, 23. & in vivario *Crepiciis*. 19, 1.

Captivi honoratiores servantur *Ravæ*. 9, 18, 19. item *Marieburgi*. 56, 30. 57, 1.

Carbones terrei reperiuntur apud *Tencinum*. 18, 14. exportantur è *Polonia*. 89, 30.

Carcer cleri licentiosi *Lipove-*

pevocia. 20, 14.

Carmelitæ *Gedani*. 59, 31. *Leopoli*. 36, 23 discalceati *Crac*. 16, 11, 12. *vid*. *Monasteriū*.

Caro bubula *Ilcusiæ* optima. 20, 27. vid. *Bubula*.

Carolus *Sudermannus* vict' à *CaroloChodkievicio*. 69, 25.

Carpathii montes. 2, 19. 4, 4, 7, 39, 30.

Carthusia in residentia *Gidlensi*. 19, 22.

Carthusiani vid. *Abbatia*. *Monasterium*.

CasæSamogitarũ ad flumina sitæ 66, 13.

Cassubia. 60, 16.

Castaneæ crescunt in *Polonia*. 3, 14, 15. *Crac*. 18. 21.

Castellum *Bialostoci*. 65. 14, 15. *Crepicis*. 18, 30. *Potok*. 20, 1. *Volia*. 21, 9. castella. 7, 5, 38, 9. districtus *Cracoviensis*. 13, 9. *Lituaniæ*. 30, 10. Satrapiæ *Posnaniensis*. 7, 5. ad *Tyram*. 41, 5. circa *Zolckviam*. 37, 27. Nobilium circa *Cracov*. 20 29. munitiora in districtu *Præmisliensi*. 38, 9, 10

Castellanus *Belzensis*. 46, 12, 13. *Biecensis*. 17, 23. *Biechoviensis*. 8, 14. *Braslaviensis*. 42, 23. *Brestensis*. 11, 9. *Brezinensis*. 10, 22. *Bydgostensis*. 12, 2. *Calissiensis* 8, 13. *Camenecensis*. 42 14. *Camenensis*. 81, 14. *Cechaviensis* 24, 18. *Chelmensis*. 46, 25. *Ciechanoviensis*. 63, 9, 10. *Conariensis*. 8, 20. 10, 23. 12, 2. *Covaliensis*. 11, 10. *Cracoviæ*. 17, 20. *Crivinensis*. 7, 13. *Crusvicensis*. 11, 9, 10. *Culmensis*. 38, 10. *Cyrnensis*. 63, 8. *Czerniechoviensis*. 48, 3, 4. *Derpatensis*. 68, 18. *Dobrinensis*. 61, 22. *Elbingensis*. 58. 10. *Gedanensis*. 58, 10. *Gnesnensis*. 8, 13, 14. *Gostinensis*. 9, 12. *Haliciensis*. 36, 11. *Inovlodensis*. 10, 23 *Juniuladislaviensis*. 12, 2. *Kioviæ*. 43, 8. *Landensis*. 8, 14. *Lenciciensis*. 10. 22. *Leopoliensis*. 36, 10. *Livensis*. 63, 10. *Lublinensis*. 29, 12. *Malogostensis*. 24, 17, 18. 26, 16. *Medirecensis*. 7, 12. *Mscislaviensis*. 50, 10. *Naciensis*. 8, 14. *Osvecimensis*. 17, 23. *Parnaviensis*. 86. 14, 15. *Plocensis*. 62, 2. *Podlachiæ*. 65, 5, 6. *Polanecensis*. 24, 18. *Posnaniensis*. 7 12. *Præmentensis*. 7, 12, 13. *Præmisliensis*. 10, 36.

36, 10. *Raciensis*, 62, 3. *Radomiensis*. 24, 17. *Ravensis*, 9, 11. *Ripinensis*. 61, 22. *Rogosnensis*, 7, 12. *Rosspirensis*. 8, 19, 20. *Samogitiæ*. 65, 24. *Sandecensis*. 17, 23. *Sanocensis*. 36, 11. *Santocensis*. 7, 13. *Sendomiriensis*. 24, 16. *Siepercensis*. 62, 3. *Siradiensis*. 8, 19. *Slonnensis*. 61, 22. *Sochaciovienfis*. 9, 11. *Spicimiriensis*. 8, 20. *Stemensis*. 7, 12. *Trocensis*. 32, 25, 26. 33, 1, 2. *Varsoviensis*. 63, 8, 9. *Vendensis*. 68, 13, 14. *Vielunensis*. 9, 2. *Vilnensis*. 30, 27. 63, 9. *Visegradensis*. 63, 9. *Vislicienfis*. 16, 17. *Voinicensis*. 17, 22. *Volyniæ*. 44, 21. *Zacrocimensis*. 63, 9. *Zarnoviensis*. 24, 17. *Zavichostensis*. 24, 17. Castellani. 66, 3. unde dicti. 84, 7. quot in *Polonia* & quotuplices sint. 83, 3, 4. Castellani minores in *Lituania* non creantur. 32, 30. Castellanos Rex creat. 81, 24.

Castores dantur in *Poloniâ*. 3, 24. *Crepiciis* invivario. 19, 1. in sylvis *Livoniæ*. 67, 23.

Castrum *Dreviciæ*. 26, 20. *Volmariæ*. 69, 29.

Casula preciosa *Culmæ*. 56, 7. *Leopoli*. 37, 9. Casulæ *Cracoviæ*. 14, 24.

Cathedra Episcopi *Chelmensis* *Crasnostaviam* translata. 46, 21, 27. Episcopi *Culmensis* *Culmæ*. 56, 1. Episcopi *Luceoriensis* *Volyniæ*. 44, 21, 22. Episcopi *Samogitiæ* *Medniciæ*. 66, 23. Episcopi *Varmiensis* supra *Fraumbergam* munita. 57, 26, 27.

Catholici tantum admittuntur in Senatus in *Polonia*. 87, 14, 15. liberum exercitiũ religionis habent *Regiomonti*. 5, 13.

Cazigerejum fugat parva manu *Zamoscius*. 92, 16, 17.

Cazimiria. 14, 6, 29, 5.

Cazimirus magnus. 39, 5. 79, 7. idem tertius & magnus dictus. 79, 18. 80, 7. nummum in ære & argento prim⁹ cudit in *Polonia*. 89, 10. Ejus exercitus. 95, 26.

S. Cazimirus à *Leone* xmo in catalogum *Sanctorum* relatus. 31, 11, 12. *Vilnæ* sepultus. 31, 9, 10.

Celeritas desideratur in multitudine *Polonorum* ad bella.

bella. 96, 25.

Cera in districtu *Pinscensi* plurima. 34, 19. exportatur ex *Polonia*. 89, 26.

Cerasa dantur in *Polonia*. 3, 9. in suburbanis *Sendomiriæ* & *Zavichosti*. 24, 25.

Cerevisia bona *Czenstochiæ*. 19, 8. in districtu *Masoviæ*. 63, 26. exportatur ex *Polonia*. 89, 28. potus olim communis *Polonorum*. 73, 15.

Cervi dantur in *Polonia*. 3, 21. in vivario *Crepiciis*. 19, 2.

Chalybs reperitur in *Poloniâ* apud *Podoleneciam*. 18, 15. ad *Venehociam*. 24, 21. importatur in *Poloniam*. 90, 9.

Chelma. 46, 26.

Chencinia. 24, 20. 26, 12.

Chmielnicum. 42, 18, 19.

Chocia. 8, 1.

Carolus Chodkievici⁹ collegium erexit *Crosis*. 67, 6. *Lachoviciā* munivit. 49, 6. præfectus & gubernator *Livoniæ*. 70, 4, 5. *Parnaviam* recuperavit à *Sueco*. 70, 19. *Carolum Sudermannum* vicit. 69, 23, 24. *Suecum* vicit parva manu. 92, 19, 20, 21. *Miedireczi* in collegio *Ignatianorum* sepultus est. 46, 6.

Choinicia. 95, 27.

Chotinia. 42, 2, 3.

Christophoria elegantissima. 29, 1.

CHRISTUS *Hierosolymis* salutem operatus est. 22, 3.

Cicer *Russiæ Albæ*. 48, 20.

Ciceronis Epistolæ in tabulis cereis *Toruniæ*. 56, 22, 23.

Cicoræ Campi. 92, 17, 18.

Cimbrica. 58, 22.

Cinis exportatur ex *Polonia*. 89, 27.

Circassia. 43, 31.

Cistercienses vid in *Abbas Abbatia*, *Monasterium*.

Cives divites *Crosnæ*. 39, 16, 17. *Elbingæ*. 57, 16. *Gedani*. 59, 19. *Ileusiæ* luxuriosi sed devoti & politi. 20, 23. *Minsci* politi. 51, 16. *Plosci* civiles & mercatores. 62, 3, 30. *Præmisliæ* mercaturæ dediti. 38, 8. *Ravenses* mercaturæ dediti. 9, 27, 28. *Regiomonti* sectarii. 55, 9. *San-*

55, 9, *Sandeciæ* Mercurio dediti politi & industrij, 23, 11, 24, 31. ad *Tyram* subrustici, 40, 10.

Civitates *Prussiæ* Capitulo subjectæ, 58, 3, *Samogitiæ* ligneæ, 66, 8. Civitates tormenta bellica habent. 100, 9, 10. *Russiæ* civitatum duplex munitio est. 51, 11, 12. vid. plura in *Oppida* & *Urbs*.

Chroberscum arx. 24, 6.

Clades *Suecorum*. 69, 30. 70, 2. vid plura in *Suecus*.

Clarus mons. 19, 10.

Cleckum. 50, 11.

Clenodia Ecclesiæ *Leopoli*. 37, 9. *Plosci* in Suburbanis. 62, 14.

Clepardia. 14, 7.

Climuntovia. 28, 3, 4.

Clobucium. 19, 3.

Clussinia. 92, 23.

Cobrinia. 33, 27.

Coccus exportatur ex *Polonia*. 89, 29.

Cænobium S. Marci *Cracoviæ*. 67, 1.

Cohortes in bello alunt proceres. 99, 27. Cohortium ductores. 93, 29.

Coidanovia. 51, 20.

Collegium artium humaniorum *Cracoviæ*. 15, 27. *Crosnæ*. 39, 20. Canonicorum *Cruśviciæ*. 12, 6. *Posnaniæ*. 5, 1. *Pultoviæ*. 63, 22. *Scarbimiriæ*. 24. 5. *Sendomiriæ*. 25, 3. *Smolensci*. 52, 26. Dlugossianum *Cracov*. 15, 23. Dominicanorum *Gedani*. 59, 31. Ecclesiæ *Varmiensis*. 55, 25. Hierusalem *Cracoviæ*. 15, 25. Jesuitarum *Bari*. 42, 5, 6. *Brunsbergæ*. 57, 30. *Bydgostiæ*. 12, 11, 12. *Calisij*. 7, 23. *Cameneciæ*. 41, 27. *Counæ*. 66, 9. *Crosis*. 67, 4. *Fastovia Kioviam* translatum. 44, 3. *Lublini*. 29, 20. *Nesuiziæ*. 49, 13, 14. *Novogrodiæ*. 48, 6, 7. *Plosci*. 62, 26. *Polotzi*. 52, 2. *Posnaniæ*. 5, 12, 13 *Præmisliæ*. 38, 6. *Ravæ*. 13, 24. *Rigæ*. 69, 6. *Sendomiriæ*. 25, 3, 4. *Vendæ* fuit. 70, 13. *Vilnæ*. 31, 22, 27. *Vinniczæ*. 42, 21, 22. *Vitebsci*. 51, 2. *Voliniæ*. 44, 23. Ignatianorum in Suburbanis *Gedanensibus*. 59, 30. *Grodnæ*. 33, 20. *Jaroslaviæ*. 38, 22, 23. *Kioviæ*. 43, 23. *Leopoli*. 36, 21, 22. *Lomzæ*. 63, 27. *Mie-*

27. *Miedireczi*. 46, 4. *Pinsci*. 34, 25. *Smolensci*. 52, 21, 22. Jurisperitorum *Cracov*. 15, 19. Majus *Crac*. 15, 18. Pauperum *Crac*. 15, 23, 24. Philosophorum *Crac*. 15, 24. Sacerdotum *Zamosci*. 47, 14. Scholarum *Podolinecia*. 13, 16. Smiescovicianum *Crac*. 15, 27. Staringilianum *Crac*. 15, 26. Universitatis *Vilnæ*. 31, 25. Zisinianum *Crac*. 15, 26. Collegia *Cracoviæ*. 15, 18. Religiosorum *Sendomiriæ*. 25, 5.

Colles *Poloniæ*. 3, 2. 39, 13. *Prussiæ*. 55, 27.

Colomia. 40, 16.

Colores Processionum. 17, 9.

Colossus *D. Sigismundi*. 64, 18.

Colum. 7, 30.

Comes *Lubomirscius*. 22, 27, 28. de *Pontibus* captus. 92, 25, 26. *Rosrasevius*. 5, 11. Comites à *Lesno*. 8, 4, 5. *Rozrazovii*. 8, 6, 7. *Tarnovij*. 23, 26. *Tencinij*. 27, 24. a *Lecho* orti. 21, 3. Comitum & ducum & patritiorum nullum discrimen in *Polonia* est. 77, 12.

Comitas *Polonorum*. 71, 6, 7.

Comitatus Archiepiscopi *Gnesnensis*. 8, 22. *Radivillorum*. 26, 22. *Scepusiensis*. 13, 13. *Zivecensis*. 21, 26.

Comitia *Poloniæ*. 27, 15. Rex indicit 18, 26, 27. præcedunt semper bellum. 91, 20. Comitia Nobilitatis *Lenciciæ* habentur. 10, 27. Comitiorum locus privilegiatus *Varsovia*. 63, 29.

Commeatus *Poloniæ* maximus. 98, 25. De commeatu non provident *Poloni* in bello. 99, 4.

Adamus Conarius Gymnasium *Varsoviæ* exornat. 5, 10.

Concilium *Lateranense*. 5, 30.

Condimenta *Polonorum*. 74, 2. Importantur in *Poloniam*. 90, 10, 11.

Confectiones *Polonorum*. 74, 1.

Confinia *Lituaniæ*. 30, 13. 34, 29. 46, 19. *Polonorum* sunt. 20, 25. Confinia *Livoniæ*. 35, 3.

66, 4. 67, 24. *Satrapiæ Lublinensis*. 30, 13. *Muscoviæ*. 30, 24. *Poloniæ*. 2, 18. 4, 2. &c. *Poloniæ majoris*. 4, 10. *Poloniæ minoris*. 12, 23. *Russiæ*. 35, 3. 53, 18. *Russiæ albæ*. 43, 29. *Russiæ rubræ*. 35, 24. &c. *Samogitiæ*. 66, 4. *Tartarorum*. 42, 16. *Ungariæ*. 73, 19.

Confluenta *Vartæ*. 19, 23. *Vistulæ*. 11, 16. 21, 23.

Confraternitates *Cracoviæ*. 17, 7. S. Annæ. 17, 15. Compassionis Christi. 17, 12. Corporis Christi. 17, 13. Italorũ. 17, 13. Misericordiæ. 17, 11. S. Monicæ. 17, 16. Rosarij. 17, 10. Scapularis. 17, 11. S. Sophiæ. 17, 14.

Coninum. 7, 1.

Consiliarii *Prussiæ*. 58, 4.

Consilium Reip. & qui ad illud pertineant ex *Palatinatu Crac*. 17, 21, 22. ex *Satrapia Juniuladislaviensi*. 12, 1. è *Livonia*. 68, 13. ex *Podolia*. 42, 13. ex *Prussia*. 58, 17. ex *Sendomiria*. 24, 14, 15. vid. plura in *Senatus*.

Constantinopolis. 38, 20. à *Cosachis Zaporosensibus* trepidat. 94, 5, 6. Constantinopoli merces portantur *Jaroslaviam*. 38, 20.

Constantinovia. 45, 22.

Constitutiones. 80, 13. Cõstitutiones Regiæ. 80, 4.

Consul *Elbingæ*. 57, 17. consules quomodo in *Polonia* orti. 79, 25.

Contemtus Regis. 101, 23.

Conventus Dominicanorum *Calvariæ*. 67, 12, 13. Frãciscanorum *Ozguæ*. 52, 11. S. Marci. *Cracov*. 66, 30. Nobilitatis deputatus locus *Vinnicza*. 42, 20. Prædicatorum ordinarius *Smolenscii*. 52, 29. Religiosorum *Vitebsci*. 51, 5.

Copriunicza. 56, 11.

Corczynum. 28, 5, 13.

Coria exportantur è *Polonia*. 89, 25.

Corona regia asservatur *Cracoviæ*. 17, 26.

Corvus insigne gentiliciũ *Valeriæ* familiæ. 64, 30.

Cosachi. 43, 8. prædantur 44, 7, 8, 9. Cosachi Zaporosenses. 93, 15. disciplinã bellicã *Romanorũ* observant. 98, 19. omnes rustici sunt. 98, 16, 17. *Scythas*

17.*ScythasTauricanos & Turcas* infestant, 94, 3. Sine stipendiis militant, 100, 1, 2. Cosachorum zaporosensiũ centuriones plebei, 93, 30, 31. Eorum Dux plebejus. 93, 31. 94, 1. is infelix deponitur, 94, 2. Militia Cosachorum, 44, 7, 8. Eorum stipendia, 44, 13. &c.

Cosicia. 23, 29.

Cosminum, 7, 30.

Costenum. 6, 31.

Cotes *Vonchociæ* reperiuntur. 25, 26.

Cotonea in *Polonia* crescunt. 3, 15. *Cracoviæ* 18, 21.

Covalia. 56, 11.

Couna. 66, 8.

Cracovia. 13, 30. 20, 18, 27. 27, 7. 22, 13. 31, 6. 47, 11. 69, 1. Ejus præstantia. 14, 5.

Cracoviensis circulᵘˢ. 15, 11.

Cracoviensis districtus, 13, 9.

Craina 60, 16.

Crasicinum. 38, 13.

Crasnicia. 29, 27, 28.

Crasnostavia. 46, 21. 26, 27.

Cremenecensis districtus, 44, 20.

Cremenencia. 45, 20.

Crepicij. 18, 23.

Cretinga. 67, 7.

Criczovia minista. 50, 12.

Crliovia. 45, 8.

Crocus crescit in *Poloniâ*. 3, 15.

Cromerus. 10, 2.

Crono. fluv. 33, 13. 66, 8.

Crosna. 39, 13.

Crotosinum. 8, 6.

Cruciger i *Prussici*. 95, 22.

Crucis lignum in *Calvi montis* monasterio. 3, 1, 2. In monasterio Benedictinorũ *Calvimontis*. 13, 5. In abbatia ad *Calvum montem*. 26, 3. Cruces aureæ & preciosæ *Crac*. 14, 15, 22.

Crusvicia. 11, 28, 29. 12, 3.

Ctesovia. 47, 19, 20.

Cujavia. 4, 10, 20. 6, 10. 11, 3.

Culma infrequens civitas. 55, 30.

Cunonia & Cunovia. 24, 21. 25, 22.

Cupediæ *Polonorũm*. 90, 11.

Cuprifodinæ in *Polonia*. 26, 11.

Cuprum reperitur in *Polonia*.

lonia.3,19.apud*Tencinũ*.18,14.
Exportatur è *Polonia* 89,29.
Curia Archiepiscopi *Gnesnensis*. 6, 14.
Curlandia. 68, 7. 95, 24. nunc ad *Livoniam* pertinet. 96, 2, 3. Curlandiæ dux *Poloni* Vasallus. 68,16,17.
Curnicum. 7, 2.
Curoniensis lacus. 54, 15.
Curovia. 29, 27.
Cuspis venatoria pro armatura militari *Russis* est. 35, 21.
Custodes arcis *Crac*. 18, 1.
Czartcovia. 42, 6.
Czartoriscum. 45,8.
Czemiernici. 29, 29.
Czenstochia. 19,7.
Czernienscum. 63, 23.

D

Damæ dantur in vivario *Crepicijs*. 19,11.
Dambrova. 38, 12.
Danieli dantur in vivario *Crepicijs*. 29, 1.
Nicolaus Danielovicz *Vchanie* templum exstruxit. 47, 25.
Dancifcanos vincit *Zborovius*. 92, 9, 10.
Dantiscum. 34,20. Eo segetes *Brestenses* vehuntur. 11. 24.
Dapiferi. 84, 18.
Decanus infulatus *Zamosci*. 47,7.
Deliciæ *Italicæ* in Suburbanis *Cracoviensibus*. 18,23.
Dembovecia. 23, 19.
Demetrius Suiscius dux *Muscoviæ*. 10, 9. in carcere mortuus. 64,13. sepultus in *Crac*. Suburbij capella. 64,11. 12.
Derevancia fluv. 54, 13.
Dermanum. 45, 26.
Derpatum. 69, 7. 70, 3. 60, 25.
Diæcesis *Cracoviensis*. 20, 14, 15. Episcopi *Vilnensis*. 30. 26.
Dialectici *Poloniæ*. 72, 2.
Dibovia. 12, 15.
Dictamnus *Russiæ*. 35, 18.
Dinovia. 39, 25.
Discordiæ Procerum. 10,22.
Districtus *Biecensis*. 13, 10. *Bielcensis*. 65, 6, 7. *Braslaviensis*. 50, 21, 22. *Cracoviensis*. 13, 9. *Cremenecensis*. 44, 20. *Drogyczi-*

gyczi-

gicZynensis.65,6,7. *Haliciensis*. 39,27. *Leloviensis*. 13. 10. *Leopoliensis*. 32,24. 46. 8. *Lucceoriensis*. 44,20. *Mielnicensis*. 65,6,7. *Minscensis*. 51,9. *ModZirensis*. 50,9. *Novogrodensis*. 48, 27. *Orsanensis*. 25,15. *Pinscensis*. 34,15. *Præmisliensis*. 38,1. 40, 19,25. *Russiæ*. 39,11. *Sandecensis*. 13,10. *Slonimensis*. 48, 28. 49, 31. *StenZicensis*. 26, 25. *Trocensis*. 32,29. *Vinnicensis*. 42,23. *Vitebscensis*. 50,20. *Zitomiriensis*. 42, 24.

Divitiæ à *Polonis* parantur. 72,15,20,21.

Dobcicia. 22,25.

Dobra. 7,31.

Dobromilia. 38,16. 40,25.

Dobrovicia arx *Firleorum*. 30,3.

Dobrovoda. 46,5.

Doctorum Capituli Cathedralis in *Polonia* certus tantum numerus. 6,7.

Dolina. 40,31.

Dombrovicia. 30,3.

Dombrouna. 53,1.

Domicilia Religiosorum *Vitebsci*. 5,4,5.

Dominicani *Cracoviæ*. 14, 15,16, 15. 16,22. ad ædem S. Trinitatis *Crac*. eruditi. 16,14. *Leopoli*. 36,22. *Posnaniæ* Theologiam tractant. 5,17,18. vid. plura in *Monasterium Residentia, Templum*.

Domus in *Satrap Crac*. nobilium affabre factæ. 23,2. *Ilcusiæ* latericiæ. 20,26. *Ilzæ* latericiæ. 25, 18. *Pultoviæ* latericiæ. 63,18. *Veluniæ* latericiæ pulchræ. 9,6. *Vilnæ* civiũ pulchræ. 32,7.

Donajecius & Dunajecius. 3,28.

Donaria mittuntur ad monasterium in *Claro monte*. 19,14. Templi *Uchanie*. 47, 26,27.

Dorcæ *Poloniæ* plurimæ. 3, 22.

Dorohobusium. 52, 30. 53,1.

Dos filiæ mercatoris. 72, 18. filiæ nobilis. 72, 17. filiæ Senatoriæ. 72,16.

Drebnica. 54,14.

Drevantia fluv. 3, 29.

Drevicia. 26,19.

Drogiczynensis district⁹. 65,6,7.

Du-

Dubiecia, 38, 17.
Dubna. 45, 22. 100, 26.
Ducatus *Finlandiæ*, 68, 1. *Lituaniæ* 30, 17, 21. 35, 7. 48, 10. *Osvecimensis*, 13, 11. 21, 24. *Severiensis*. 13, 12. 15, 3. 20, 12, 16. 52, 13. 53, 5. 62, 26. *Zatoriensis*. 13, 12. 21, 25.
Dunaigrodum. 42, 8.
Dux *Curlandiæ*. 85, 20. *Ivanus*. 30, 22. *Moscoviæ*. 10, 9. 64, 12, 13. *Ostrogius*. 23, 26. *Prussiæ*. 85, 19. hic *Polono* vectigalis & ejus vasallus. 54. 28. 29. 59, 8. *Radivillus*. 45, 14. *Semigaliæ* vasallus *Poloni*. 68, 16, 17. *Zbaravius*. 25, 15. Ejus ditio. 20, 4. Duces *Kiovienses*. 40, 6. 43, 1. Eorum residentia. 42, 28. Duces *Radivilli*. 26, 21, 22. 33, 28. 49, 30. Eorū nidus. 49, 9. *Russiæ*. 42, 28. 29. 43, 1. *Stetinenses* homagium præstant *Polono* pro *Pomeraniâ*. 86, 7, 8. Duces militiæ exteros *Poloni* non habent. 94, 25. 95, 1. Eos Rex creat. 81, 25.
Ducla. 23, 19.
Joannes Duclensis miraculis clarus. 37, 19. sepultus *Leopoli*. 37, 19.
Duna vel Duina. 3, 28. 48, 22, 51, 25. 67, 19. 68, 18. 69, 21, 28.
Dünamunda arx. 68, 29. 69, 2, 3.

E

Ecclesia S. Annæ, *Cracoviæ*. 16, 29. S. Marci. *Crac*. 17, 3. *Tarnoviæ*. 23, 20. Collegiata *Brodi*. 45, 11. *Chociæ*. 8, 2. *Kielciis*. 26, 9. *Lasci* & ejus supellex aucta. 8, 24. *Lovicij*. 9, 30. *Lublini*. 29, 19. *Olikæ*. 45, 16. *Ossolini*. 28, 4. *Sandeciæ*. 23, 10, 11. Metropolitana *Gnesnensis*. 5, 3. Parochialis *Mariæburgi*. 57, 13. Ecclesiæ *Cracoviæ*. 15, 7, 8. Collegiatæ in *minori Polonia*. 29, 8.
Edicto generali citandi Equites. 91, 16. ante Edictum tertium non conveniunt in bellum nobiles *Poloni* 96, 29.
Elbinga. 54. 13. munita & splendida. 57, 15. 80, 21.
Electrum *Neringæ* colligitur. 54, 19.
Emporium *Crosnæ* Ungarorum. 39, 14. *Gedanum* maris *Balthici*. 59, 13. *Leopoli*. 36, 20.

Mohilaviæ Moscovitarum. 50, 29. *Posnaniæ* Germanorum. 4, 26. *Regiomonti*. 55, 3. *Rigæ*. 48, 22, 23. 68, 25. *Sniatini* Valachorum. 40, 14.

Episcopatus *Varmiensis*. 57, 22.

Episcopus *Armenus*. 41, 20. *Camenecensis* Catholicus. 41, 19, 20. 42, 14. *Chelmensis*. 46, 21, 25. *Cracoviensis*. 15, 3. 17, 20. 20, 15, 21. 25, 18, 29. 62, 25. *Cujaviensis*. 27, 9, 10. *Culmensis*. 36, 1. 55, 31. 56, 11, 12. 58, 6. *Kioviensis*. 36, 9. Catholici ritus. 43, 7. Græcanici ritus. 43, 5. *Luceoriensis*. 44, 21, 22. 63, 11, 12. 65, 4. *Masoviæ* Episcopus non est. 63, 7. *Pinscensis*. 34, 24. *Plocensis*. 61, 19. 62, 2. 63, 11. *Plosci*. 62, 6 qui *Pultoviensis territorij* princeps. 62, 23. Ejus reditus. 62, 20. *Pomeraniæ* proprius. 59, 25, 26. *Posnaniensis*. 7, 11. 63, 11. *Præmisliensis* Latinus & Græcanici rit^9^. 36, 9. 38, 2, 3. *Russorum* Græcanici rit^9^. 38, 3. 44, 24. in spiritualib^9^ subest Archiepiscopo *Polocensi*. 52, 23. Ejus cathedra *Crasnostaviæ*. 46, 22. *Samogitiæ* Romanus. 65, 24. 66, 21, 22. *Smolensci* Catholicus. 52, 25. *Varmiensis*. 55, 24. 58, 5. 62, 25. *Vendensis*. 68, 13, 14. *Vendæ* institutus Catholicus. 7, 10, 11. *Vilnensis*. 30, 22. *Uladislaviensis Cujaviæ* scribit se Episcopum *Pomeraniæ*. 59, 27. Episcopi *Poloniæ* sunt Cancellarij & procancellarij. 87, 27, 28. in Senatu regni sunt primi. 87, 16. Episcopi duo *Chelmæ*. 46, 20. Episcopi à Rege nominantur. 81, 24. quot in *Polonia*. 82, 17. Eorum ordo. 82, 20, 21.

Equestris Ordo. 17, 29. in Equestrẽ ordinẽ inconsulto Senatu Rex neminem transcribit. 81, 21, 22.

Equi venduntur ex *Polonia*. 89, 30. generosi ab *Armenis* adducti. 41, 23. Parvi *Samogitarũ*. 66, 18. Venales *Jaroslaviæ* sunt. 38, 22. Et *Sniatini*. 40, 15.

Equitatus *Poloniæ* ex Nobilitate est. 91, 5, 6. 93, 28. hosti obviam it antequam fines *Poloniæ* attingit. 91, 6, 7.

Equites generali edicto citandi. 9, 16. Ultra quinque

milliaria extra patriam non procedunt, 91, 17, 18. Equitũ divisio, 39, 5.

Eremitæ Augustiniani *Cracoviæ*. 16, 23. S. Pauli *Crac*. 16, 13.

Eremitoriũ PP. Camaldulensiũ in *monte Argentinco*. 21, 14. in Sylvis *Sydloviæ*. 27, 25. Carmelitarum discalceatorum apud *Seleciam*. 18, 13. Carthusianorum *Bereζæ*. 34, 11, 12. PP. Discalceatorum prope *Visniciam*. 22, 28, 29. S. Romualdi sectatorũ prope *Sydloviam*. 27, 25, 6.

Estlandia, 78, 7.

Evangeliũ prædicant Monachi S. Basilij per *Scythiam* remotiorem. 43, 22.

Europa, 42, 29. 43, 1. 54, 3.

Euxinum mare. 39, 31. 43, 27.

Excubiæ perpetuæ Nobilium in arce *Cracoviæ*. 18, 4, 5. Perpetuæ *Lubouliæ*. 13, 15. in *Podolia*. 9, 17.

Exemplis *Poloni* commoventur. 71, 4.

Exercitus *Joannis Alberti*. 95, 28, 29. *Poloniæ* equitatu constat. 91, 4, 5. *Polonorum* dilabitur fame. 99, 7, 8. qualem & quantum Rex *Poloniæ* habere queat in castris. 95, 20, 21. *Uladislai Jagellonis*. 95, 22. *Sigismundi*. vid. *Sigismundus Augustus*. 1, 111.

Exportari solita ex *Poloniâ*. 89, 23. Exportantur plura ex *Polonia* quam importantur. 90, 3.

F

Facultates Academiæ *Cracov*. suos regunt. 15, 31.

Fame laborant bella *Polonica*. 98, 30. 99, 1. fame exercitus *Polonorum* dilabitur. 99, 7, 8.

Familiæ *Masoviæ* Equestres maximæ. 64, 19, 20. *Prasnisensis* regionis maximæ. 64, 26.

Familiarem rem *Poloni* curant. 72, 12.

Fastovia. 44, 2.

Felstinum. 42, 18.

Feræ *Lituaniæ*. 34, 18. *Mscislaviensis satrapiæ*. 50, 17. *Poloniæ*. 3, 21. *Russiæ*. 35, 16. *albæ*

Russiæ, albæ. 48,16,21.

Ferina Vict⁹ *Polonorũ*. 73,25.

Ferrariæ Officinæ terræ *Chelmensis*. 47,22,23. in *Satrapia Trocensi*. 25,27.

Ferrifodinæ. 26,23.

Ferrum in *Polonia* reperitur. 3,19. apud *Olstiniã* 18,16. apud *Vonchociam*. 24. 21. Exportatur ex *Polonia*. 89,29.

Fertilitas regionis *Breste*. 11,22. *Calissij*. 7,28. *Junivladislaviæ*. 11, 4. *Satrapiæ Mscislaviensis*. 50,15. *Pinczoviæ*. 24, 9,10. *Poloniæ*. 7,28. *Prussiæ*. 55,28. *Russiæ albæ*. 48,18,19. *Samogitiæ*. 66,3.

Ficus crescunt in *Poloniâ* 3,15. *Crac*. 18, 21.

Finlandiæ ducatus. 68 1.

Henricus Firleus palatiũ in *Czemiernicis* exstruxit. 30,1. Ejus tiara Episcopalis. 6,26,28.

Firmamenta regni *Poloniæ*. 70, 28.

Flores dantur in *Poloniâ*. 3, 16. *Crac*. 18,22. *in Russia* 35,18.

Fluvii *Lituaniæ*. 30, 12. *Livoniæ* piscosi 67, 21. *Poloniæ* navigabiles. 3,30. præcipui *Poloniæ*. 3,27. *Prussiæ*. 54, 10. *Russiæ rubra*. 36,29.

Fœd⁹ Rex Poloniæ nõ icit inconsulto Senatu 81, 19. Fœdera statuunt Nobiles. 77,15.

Fontes *Radzejoviæ*. 10,15.

Forma Reip. *Polonicæ* qualis. 80,24.

Fortalitium *Brodi*. 45, 11. Fortalitia *Poloni* non habent. 100, 22, 23.

Forum *Vilnæ* 31,6. *Zaclicyni* pulchrũ. 28,20. Fora instituuntur diebus festis. 73,22,23.

Fossæ *Nesviziæ*. 49,21. arcium *Satrap*. *Vitebscensis*. 51, 7.

Fossilia *Bochniæ* plurima. 22,24. Palat. *Crac*. 18,8.

Franciscani *Cracoviæ*. 16, 10. *Leopoli*. 36,23. Conventuales *Crac*. 16, 11. de Observantia. *Crac*. 16, 11. Sacra faciunt *Socaliæ*. 45,1.

Fraumberga. 57,26. sive Fraumburgum. 80,21.

Fructus *Cracov*. 18,21. exotici in *Poloniâ*. 3,15. *Poloniæ*. 3, 5. & seq. Fructuum *Poloniæ* præstantia. 3,10. *Pomeraniæ* abundantia. 16,13. *Sendomiriæ & Zavichosti* præstãtia. 24,26.

Fruges *territorij Borisoviensis*. 51, 9. *palat. Brescianensis*. 33, 26.

33,26. *Lituaniæ*, 30, 9. *districtus Pinscensis*, 34, 19. *Poloniæ* universæ, 3, 5. *Pomeraniæ*, 60, 13. *Posnaniensis satrap.* 7, 28. *Russiæ*. 35, 16. *Scarbimiriæ*, 24, 5. Frugum copia *BresTe*. 11, 22.
Frumentum *Juniuladislaviensis* regionis, 11, 4. *Livoniæ*, 67, 17.
Fulstinia. 38, 16.

G

Garvolinia, 63, 25.
Gedanum. 57, 2, 10. 59, 12. In ejus Suburbanis Episcopus *Uladislav*, possessiones habet, 59, 29.
Michael Gedrucius *Cracoviæ* sepultus. 17, 4. 66, 29. Gedrucius dux Augustinianos *cruce rubea* fundavit, 66, 26, 27.
Gelda, 60, 3.
Gemmæ Ecclesiæ *Czenstochiæ* ingentes, 19, 16. *Leopli*, 37, 9. in *Poloniam* importantur. 90, 6.
Generalis *majoris Poloniæ*, 7, 17. Præfect⁹ *Cracov*, 17, 24, 25. Generales exercituū. 84, 17.
Germania. 34, 9, 22. 51, 1.
Germani. 29, 22. *Coumæ* ædificarunt, 66, 10. ad nundinas *Lublinum* veniunt. 29, 22. in *Polonia* habitant & jus *Saxonicum* sibi petunt, 79, 22. *Polonicum* aërem nō tolerant. 98, 10, 11. *Polonis* inhiant, 95, 16. à *Polonis* pelluntur. 101, 4. *Pomeraniam* nacti sunt, 58, 23, 24. à *Russis* capti, 39, 4. Germanorum legiones captæ. 92, 24.
Gervandia. 68, 8.
Gidlensis residentia, 19, 22.
Gitoviani, 67, 13, 14.
Gladiferi *Poloniæ*, 84, 22. *Prussiæ*, 58, 16.
Glebocium, 52, 10.
Gliniani. 37, 24.
Gnesdo Sclavonicè *nidus*. 55, 25.
Gnesna, 5, 20, 27. à nīdorum multitudine appellata.
Gnieucovia, 12, 14.
Gnievum, 57, 14.
Golubia. 56, 10.
Goluchovia arx, 8, 4.
Gombinum, 10, 8.
Goplus, 11, 6, 28. Gopli insula. 12, 7.
Alexander Gosievvski Collegium Jesuitarum *Vitebsci* fundavit, 51, 3.

Gostinia. 64, 13.
Gostinum. 10, 8.
Gotthi. 2, 23.
Grabovia. 7, 31.
Græcanici rit⁹ homines in *Russia & Lituania* tolerantur. 88, 4, 5.
Gregorius XIII. Collegium Studiosorum *Vilnæ* erexit. 31, 26.
Grodecia. 37, 25. 42, 7.
Grodna, 31, 13. hic *Stephanus* Rex libenter moratus est. 33, 15, 16.
S. Joan. Grothius *Crac.* quiescit. 16, 21.
Grudentum. 56, 10.
Gruneualdum. 95, 23.
Gurzno. 61, 18, 19.
Gustavus. 9, 21. Ejus pater. 6, 2. Gustavum parva manu fugavit *Koniecpolscius.* 92, 26, 27, 28, 29.
Gutestadia. 58, 1.
Gymnasium *Bialæ.* 33, 29. *Brodi.* 45, 11, 12. *Posnaniæ.* 5, 5. Academicum *Valisoviæ.* 5, 3. *Jedlinskio.* 25, 12, 13. Arrianorum *Rocoviæ*, 27, 13. Artium humaniorum *Leopoli.* 36, 25. Calvinistarum *Vilnæ.* 32, 12. Castrense *Plosci.* 62, 27. Hæreticorum *Toruniæ.* 56, 17. Jesuitarum *Orsza.* 53, 3. *Toruniæ.* 56, 17. Lutheranorum *Gedani.* 60, 1, 2.

H

Habitationes Cleri *Corczyni.* 28, 8. habitiones *Polonorum* magnificentiores sunt hodie. 23, 4.
Habus fluv. 54, 16.
Hæretici non sunt *Leopoli.* 36, 17. in *Rigâ* varij. 69, 4. Hæreticis infesta *Polonia.* 87, 1, 2. *Vilnæ* exstirpati. 32, 15.
Haiduci. 93, 9.
Haleces importantur in *Poloniam.* 90, 7.
Halicia. 40, 3.
Haliciensis Rex. 40, 4. districtus. 39, 27.
Simon Halicius *Cracoviæ* quiescit. 16, 31.
Harcabusseri. 93, 8.
Haria. 68, 8.
Hastæ *Russorū* arma. 35, 20.
Hebræi in *Polonia* sunt. 88, 10.
Hegumenus proprius est

Dermani Monachis S. Basilij *Russicis* 45. 27.
Heilsberga. 57, 25.
Herbæ *Polonicæ variæ*. 3, 16. 18, 22.
Hollandia. 67, 20.
Holovacce. 65, 9.
Homagiũ præstant pro *Pomerania* Duces *Stetinenses Polono*. 86, 7. 8.
Homlia. 50, 12.
Honores Reip. Rex confert. 81, 28, 29.
Hordeũ *Russiæ albæ*. 48, 19. exportatur ex *Polonia*. 89, 24.
Horologium *Gedani*. 60, 12.
Hortus Italicus *Crepiciis*. 19, 5. Comitum *Rozrazoviorum Crotosini*. 8, 6. *Lobzoviæ*. 21, 11. *Niepolomicensis*. 22, 18. *Pilciæ* Italicè cultus. 20, 8. *Rudnici*. 32, 20. *Soleciæ*. 25, 17. *Vonchociæ*. 25, 24, 25. Horti *Bozentini*. 25, 31. *Brescie*. 34, 5. in Suburbanis *Cracoviæ*. 18, 19. *Czemierniets*. 30, 2. *Lancuti*. 38, 30. *Lituaniæ*. 30, 9. *Nesvisiæ*. 49, 19, 20. *Plosci*. 62, 31. *Podhorcensis* palatij. 45, 13. *Pultoviæ*. 63, 19. *Radzejoviæ*. 10, 5. *Varsoviæ*. 64, 5. *Uchanie*. 47, 28. *Zamoscij*. 47, 21. *Zolkviæ*. 37, 26. Magnates *Sarmatiæ* omnes hortos habent. 47. 29.
Hosius Cardinalis Collegium Jesuitarum *Brunsbergæ* fundavit. 57, 30.
Hospitalitas *Polonorũ*. 71, 7.
Hostes *Poloniæ* potentes. 95, 14, 15.
Humaniora præleguntur *Toruniæ*. 56, 20.
Humanitatis professores *Vilnæ*. 32, 2.
Hungaria. 93. 14.
Hungari non tolerant aërem *Polonicum*. 98, 10, 11.
Husiatinum. 42, 4.
Husiones importantur in *Poloniam*. 90, 7.
Hussari. 93, 8.
Hussus. 87, 3.
S. Hyacinthus *Cracoviæ* quiescit. 16, 21.

I

Jaëlovecia. 42, 7.
Jagellonicæ prosapiæ Liberalitas circa sacra *Cracoviæ*. 14, 13.
Janovecia arx. 26, 28.
Janovia. 33, 27. 42, 6.

Jaros-

Jaroslavia. 38, 17. 39, 10.
Jarosovia. 42, 18.
Javorisvia. 37, 28.
Jedlinskio. 25, 12.
Jesuitæ in insula *Narvæ*. 63, 21. *Posnaniæ*, 5, 12. *Rigæ*. 69, 5. expulsi *Vendâ*. 70, 13. utiles in vinea Domini Operarij. 52, 1, 2. vid. *Radivillus*, & *Templum*.
Jesupolis. 42, 7.
Ignatiani adS. Petrū majorem *Cracoviæ*. 16, 12. vid. *Residentia*, *Schola*, *Templum*.
Ilcussia, 18, 9. 20, 22. 21, 6. *Ilcussiæ* domus latericiæ, 20, 26.
Ilza. 25, 17. *Ilzæ* domus latericiæ. 25, 28.
Imago B. V. miraculosa *Boreci*. 8, 7. à *Luca* picta *Czenstochiæ*. 19, 11, 12, 21. *Lezaisci*. 28, 24. *Siepercia*. 26, 5. in *Skompe*. 61, 16, 17. *Socaliæ*. 44, 28. in *Trocensi* civitate. 33, 8. *Zirovicijs*, 50, 3, 4.
Imperij Romani princeps *Poloni* Vasallus. 59, 6, 7.
Importari *Poloniæ* solita. 90, 2.
Incendium *Vilnæ*. 32, 7.
Incolæ *Podoliæ* milites sunt 42, 11, 12.
Incursiones *Tartarorum*. 38, 12.
Induciæ *Poloniæ* cum *Suecis*. 69, 16, 17.
Inexpugnabilis loc⁹ prope *Levcicium*. 10, 25.
Infestatio *Scythiæ*. 42, 9.
Ingenia *Polonorum*. 71, 7.
Inobedientia nobiliū. 101, 23.
Inovlodia. 26, 20.
Insigne regni *Poloniæ* aquila alba. 5, 28. Insigne gentilicium *Valeriæ* familiæ Corvus. 64, 30. Insignia sua *Leopoli* donavit *Sixtus* V. pont. 36, 18.
Insula fluvii *Bug*. 45, 2. lacus *Goplensis*. 12, 7. *Narvæ*. 63, 20. *Neringa*. 54, 18. *Severiæ*. 20, 13. *Zulava*. 57, 5. Insulæ *Borysthenis*. 44, 6.
Intemperies *Poloniæ*. 3, 7.
Interregni tempore prorex. 6, 1.
Josaphat occisus *Vitebsci*. 50, 24. sepultus *Polotzi*. 51, 28.

Isaias confessor quiescit *Cracoviæ*. 16, 22.

Italia. 34, 9.

Itali mercatores in Satrapia *Cracoviensi*. 23, 6. *Lublinum* ad nundinas veniunt. 29, 22.

Iter facientes *Poloni* ut incedant mares & fæminæ. 75, 29.

Ivanus dux Episcopus *Vilnensis*. 30, 22.

Judæi *Brescie* conveniunt promotionum caussa. 34, 10. ibidem Scholam habent. 34, 7, 11.

Judicare rex nobilem solus nequit. 77, 25.

Judices *Poloniæ*. 54, 22. *Prussiæ*. 58, 16. Judices Rex eligit. 81, 27.

Judicia communissime peraguntur *Cracoviæ*. 20, 18. Judicia Nobilium *Lenciciæ*. 10, 27. Spiritualia Archiepiscopi *Gnesnensis* exercet Cancellarius. 6, 13. Tribunalitia *Lublini* peraguntur. 29, 23. Judiciorum locus *Braslaviæ*. 42, 20.

Jumenta *Livoniæ*. 67, 18. *Poloniæ*. 3, 20.

S. Ivo Episcopus *Cracoviæ* quiescit. 16, 21.

Jurisconsulti *Poloniæ*. 72, 3.

Jurisdictio Archiepiscopi *Ruthenici* relicta *Vitebsci*. 50, 27. arcis *Chenciniæ*. 26, 14, 15. Episcopi *Cracoviensis*. 29, 8. Episcopi *Plocensis*. 61, 20. Episcopi *Russici*. 44, 26. Episcopi *Vilnensis*. 30, 20. Magistratuum *Sendomiriæ* assidua. 25, 1, 2. Palatini *Pomeraniæ*. 59, 9, 10. Præfecti generalis *Cracoviensis*. 17, 17. Præfecti *Posnaniensis*. 7, 18. Præfecti *Vilnensis*. 31, 2. Jurisdictioni regiorum magistratuum exempta est Nobilitas *Varmiensis*. 7, 24.

Jus *Culmense*. 80, 20. *Lubecense*. 80, 22. Municipale *Prussiæ*. 57, 24, 25. 80, 19. Nobilium peculiare. 80, 6. *Saxonicum* â *Polonis* receptum. 79, 21. in urbibus tenet. 78, 24. 80, 1, 2. Juris prælectiones in *Lubransciano* Athenæo. 5, 16. Juris Professores *Vilnæ*. 32, 2. Jura Pragmatica *Poloniæ*. 80, 16.

Juventus docetur *Bari*. 42, 5. *Camenecia*. 41, 28. *Crosis*. 67, 5. in

5. in *Czerniechoviensi* palatinatu, 48, 6. *Gedani*. 59, 30. *Grodnæ*, 33, 21. *Miedireczi* 46, 4. *Plosci*, 62, 26. *Posnaniæ*, 5, 13. *Racoviæ*, 27, 14. *Sendomiriæ*, 25, 4. *Vinniczæ*, 42, 21, 22.

K

Stanislaus Karncovius Collegium fundavit *Calisij*. 7, 24.

Kazimiria, 7, 1. vid. *Cazimiria*.

Kcina, 7, 1.

Kielcij. 24, 19. 26, 9.

Kiovia. 42, 28. 44, 18. Residentia Ducum *Kioviæ*. 42, 28. *Kioviæ* duces imperatoribus graves. 43, 1. Eorum corpora pro sanctis coluntur, 43, 15. vide *Sepulcrum*.

Kircholmia munita, 69, 21. 92, 21.

Kitaigrodum. 42, 8.

Knisinum. 65, 9.

Albertus Kojalovicius, 31, 28.

Kokenhausum arx. 69, 29.

Stanislaus Kokoszka. *Crac.* sepultus, 17, 2.

Komarna. 37, 25.

Koniecpolscius *Gustavum* fugavit parva manu. 92, 26, 27, 28, 29. Legiones duas *Suecici* capit. 60, 28. *Stanislai* Koniecpolscij Liberalitas & pietas. 45, 9. Koniecpolsciorū nidus, 19, 30.

L

Lac *Russiæ rubræ* abundans, 35, 23.

Lachovicia munita. 49, 5. 100, 26.

Lacki, 38, 12.

Lactaria *Polonorum* victus. 73, 21.

Lactitinia *Resoviæ* plurima, 39, 2.

Lacus *Curoniensis*. 54, 24. *Goplensis*. 12, 7. *Livoniæ*. 67, 21. *Poloniæ*. 30, 26. *Ukrainæ* 40, 27. Lac⁹ piscosi *Cujaviæ*. 11, 5. *Dobrinensis* Satrapiæ 61, 13. *Lituaniæ*, 30, 12. *Prussiæ*, 54, 15.

Lagovia. 27, 9.

Lana exportatur ex *Polonia*, 89, 25.

Lancutum, 38, 25. 100, 25.

Landiscorona. 13, 21.

Landiscoronensis arx, 21, 28.

Lapis vivus in agro *Pinczovia*

via plurimus. 24, 9. Lapides preciosi *Leopoli*. 39, 9, 10. fabricæ utiles *Vonchocia*. 25, 25.
Lardum victus *Polonorum*. 73, 10. exportatur è *Polonia*. 89, 31.
Lascum vel Laskum, 8, 21.
Lasci comitatus. 8, 22.
Joannes Lascus præpositum infulatũ fundavit *Lasci*. 8, 21, 22. Ejus fratres suppellectilem Ecclesiæ ibidem augent. 8, 24.
Latericiæ domus *Ilcussia*. 20, 26. *Ilze*. 25, 18. *Pulìovia*. 63, 18. *Velunia*. 9, 6.
Laticzovia. 42, 4.
Latina lingua *Polonis* familiaris. 71, 15. Latinâ linguâ deciduntur causæ in judicijs *Polonia*. 71, 17.
Latine communiter discunt *Poloni*. 71, 14.
Lavia fluv. 54, 14, 15.
Lazurij fodinæ *Kielciis*. 26, 11.
Lazurium in *Polonia* reperitur *Kielciis*. 24, 19. exportatur è *Polonia*. 89, 28, 29.
Lechus autor *Polonorum*. 2, 11. 5, 23. 21, 3.
Legata Ecclesiæ *Gnesnensis*. 6, 27.
Legatus natus. 5, 30, 31.
Legumina plurima in *Lituania*. 30, 9. in *Polonia*. 3, 6. exportantur è *Polonia*. 89, 25.
Leitlandia. 68, 6.
Lelovia munita. 20, 3.
Leloviensis districtus. 13, 10.
Lemburgum. 59, 6.
Lencicia. 10, 24.
Lenczna. 29, 28.
Leo X. S. *Casimirum* canonisavit. 31, 11.
Leopoliensis district⁹. 37. 24. 46, 8.
Leopolis munita. 36, 13. 37, 5. 41, 18. 96, 3, 19. 97, 18.
Leopoli insignia sua *Sixtus* V. Pontifex donavit. 35, 18.
Lepores dantur *in Polonia*. 3, 22. albi in *Russia albâ*. 48, 15.
Lesko. 39, 25.
Lesniovices *Moscos* fugat parva manu. 91, 27, 28.
Lesno Comes. 8, 4, 5.
Levartovia. 29, 28.
Lex sumtuaria *Polonis* nulla. 75, 15. Leges à principio *Polonis*

Polonis nullæ.79,6. Leges novas inconsulto Senatu non scribit Rex. 81, 20. Eas per tribunos sanciunt Nobiles, 77, 14.
Lezaiscum. 28, 21.
Lica fluv. 54, 14.
Lida. 32, 21.
Ligneæ ædes & ædificia vide in *AEdes & AEdificia.*
Ligno proscinditur ager *Samogitiæ*, 66, 17.
Lincovia. 67, 13.
Linteamina *Resoviæ* plurima 39, 3.
Linum in *Russia alba* plurimum, 48, 20. ejus cura in districtu *Præmisliensi*. 39, 7. exportatur è *Polonia*. 89, 25.
Lipovecia, 13, 22. 20, 13, 17.
Andreas Lipski fundavit Ecclesiam Collegiatam & præpositum infulatum *Chocia*, 8, 2.
Literati amantur *Leopoli*, 36, 19.
Lites in *Polonia* olim arbitrio finitæ. 79, 16. *Litium* origo inter *Polonos*, 72, 29.
Littus maris *Balthici* citeri⁹ Rex *Poloniæ* habet. 59, 4. Ulterius ad Imperium *Romano Germanicum* spectat. 56, 5.
Litora Prussiæ. 59, 24.
Lituania, 1, 9. 4, 8. 30, 6, 14, 23. 32, 30. 35, 4. 40, 18. 48, 23. 53, 20. 54, 12. 66, 6. 68, 4. 70, 13. 96, 11. caret sale. 40, 18. Lituaniæ cultura, 30, 5. Ejus divisio. 30, 18. *Lituaniæ* Ducatus, 30, 17, 21. 35, 7. 48, 10.
Lituani. 74, 3. 95, 26.
Livones parva manu vincit *Leo Sapieha*. 92, 7, 8.
Livonia, 1, 10. 48, 22. 69, 24. 70, 6. 92, 20. 95, 24. 96, 1, 8. dives, 67, 16. recuperata à *Mosco*. 70, 10. Ejus divisio. 68, 6. Ejus partem *Suecus* habet. 68, 11.
Lobzovia, 21, 10.
Lomza. 63, 27.
Loricæ *Russorum*. 35, 20.
Lovicienſis agri aves. 10, 1.
Lovicium. 9, 25.
Lubavia. 56, 11.
Lublinum. 29, 12. Ejus præstantia. 29, 15.
Lubomirscius Comes. 27, 28. *Stanislaus* Lubomirscius

ſcius templa *Lancuti* exſtruxit, 38, 28.
Luboulia. 13, 14.
Joannes Lubranſcius Gymnaſiū publice *Valiſoviæ* condidit. 5, 3.
S. *Lucæ* picta imago *B. Mariæ*. 19, 12. vide *Imago*.
Luceorienſis diſtrictus, 44, 44, 20.
Lupi dantur in *Polonia*. 3, 22. Albi in *Ruſſia alba*. 48, 15.
Lupulus in diſtrictu *Pinſcenſi* plurimus. 34, 20. in *Ruſſia alba* 48, 20. exportatur ex *Polonia*. 89, 25.
Luſtratio armorum apud *Polonos* fit poſt *primā* Paschatis Dominicam. 97, 26, 27.
Lutherani profeſſores *Elbingæ*. 57, 20.
Lutherus. 87, 4.
Lutres dantur in *Polonia*. 3, 24.
Luxus *Polonorum*. 72, 20. 21. 73, 13, 16. &c; Luxus veſtium perdit *Polonos*. 75, 16.
Lynces dantur in *Polonia*. 67, 23.

M

Machinæ bellicæ *Gedani* plurimæ. 59, 20.
Magiſtratus *Camenecia* & ejus prærogativa & autoritas. 41, 25. *Elbingæ*, ubi & Angli habent. 57, 17. 18. terræ *Grodnenſis*. 32, 28. Palatinatus *Lublinenſis*. 29, 11. *Pruſſorum*. 58, 15. *Ruſſiæ*. 41, 24, 25. *Sendomiriæ* & ejus jurisdictio. 25, 2. terræ *Vielunenſis*. 9, 2. *Vilnæ*. 31, 2. *Volcoviſcenſis* territorij. 32, 28. Hæretici *Toruniæ*. 56, 18. cum jurisdictione vel ſine Iurisdictione Satrapiæ *Posnan*. 7, 15. terreſtres & Caſtrenſes palatinatus *Cracov*. 17, 23. 24. Satrap. *Pinſcenſis*. 34, 16. Palatinatus *Præmisliæ*. 38, 7. Magiſtratus Rex eligit. 81, 27.
Magiſtri *Bialæ*. 33, 3. *Cracovienſis* Academiæ. 15, 30.
Magnates in luxum omnia inſumunt. 75, 13, 14. Magnates *Sarmatiæ* hortos habent & palatia. 47, 27, 28.
Majeſtas Regis *Poloni* legibus vincta. 83, 6. limitata. 81, 10, 11. Venerabilis cunctis. 85, 14.
Mala creſcunt in *Polonia*. 3, 9. *Sen-*

9. *Sendomiriæ* & *Zavichoſti* plurima, 24, 25.
Malogoſtia. 26, 16.
Marchia. 2, 21. 4, 3, 12.
Mardures dantur in *Poloniâ*. 3, 24. in ſylvis *Livoniæ*. 67, 23.
Magaritæ in templis *Leopoli*. 37, 12. importantur in *Poloniam*. 90, 6.
S. Mariæ imago miraculoſa. vid. *Imago*.
Mariani. 90, 7.
Marieburgum munitum. 56, 28. 57, 9.
Marmor reperitur in *Polonia* apud *Chenciniam*. 24, 20. *Cunoniæ*. 25, 22. apud *Seleciã*. 18, 12. Marmora *Podoliæ*. 41, 13, 14. *Visniciæ*. 22, 31.
Marmoris fodinæ. 26, 13.
Marſchalcus. 81, 24, 25. Archiepiſcopi *Gnesnenſis*. 6, 13, & ejus officium. 6, 15. M. D. *Lituaniæ* ſupremus. 83, 30, 31. curiæ regni *Poloniæ* ſupremus. 83, 28, 29. Marſchalci. 66, 2.
Martinovia. 40, 30.
Martyriũ affectatur. 43, 22.
Maſovia. 1, 10. 4, 13. 12, 23. 53, 20. 54, 11. 61, 6. 63, 7. in ſpiritualibus ſubeſt Epiſcopis *Plocenſi*. *Posnan*. *Luceorienſi*. 63, 11. ejus diviſio. 61, 7.
Mathematicæ diſciplinæ docentur in Athenæo *Lubranſciano*. 5, 15.
Mathematici *Poloniæ*. 72, 2.
Matrimonij cauſſæ diſceptantur coram Vicario Epiſcopi *Gedani*. 59, 24, 25.
Maximilianus profligatus. 47, 1. ad regnum *Poloniæ* vocatus. 46, 29.
Medici uxorati domi docent *Cracoviæ*. 15, 20, 21.
Medirecia. 100, 2.
Meditullium *Poloniæ*. 51, 6. *Ruſſiæ rubræ*. 46, 9.
Mednicia. 66, 24.
Medo quomodo fiat. 64, 6.
Mel plurimũ in diſtr. *Pinſcenſi*. 34, 18. in *Ruſſiâ*. 35, 16, 17. 23. in *Ruſſia alba*. 48, 20. exportatur è *Poloniâ*. 89. 26. vẽditur *Sniatini*. 40, 15. mellis copia *Ruſſis* & *Lituanis* eſt. 74, 4.
Meletius dux *Ruſſorũ*. 96, 8.
Melopepones. creſcunt in *Polonia*. 3, 16. *Crac*. 18, 22.

Melſa-

Melsacum. 58, 2.
Melstinum. 13, 21.
Memenus. 33, 13. Ei pons impositus à *Sigismundo*, III, 33, 17, 18. vid. *Nemenus*.
Mendicantes vid. *Monaste ria*.
Mercatores *Cazimiriæ*. 29, 26. *Elbingæ*. 57, 16. *Lublini*. 29, 26. *Pinsci*. 34, 21. *Polotzi*. 25, 26. *Toruniæ* hæretici, 56, 18, 19. *Vilnæ* Angli & Scoti. 32, 14.
Mercatura *Plosci*, 62, 30. *Prussiæ* 54, 5.
Merces, *Lituaniæ*, *Poloniæ*, *Russiæ*. 54, 2. variæ apportantur *Jaroslaviâ*. 38, 19. Exportari solitæ. 89, 23. Importari solitæ. 90, 2.
Metalla reperiuntur in *Polonia*. 3, 18. in districtu *Crac*. 18, 8. apud *Kielcios*. 24, 18. habet *Prussia*. 53, 24, 25. *Germania* iis abũdat nec indiga *Polonia*. 100, 17.
Metropolis *Poloniæ majoris*. 4, 22. Regni. 13, 30, 31.
Metropolita *Russiæ*, 43, 6.
Meva. 60, 25.
Midlnici. 21, 7.
Miechovia. 23, 30.
Miedireczum munitum. 45, 29.
Mielnicensis districtus, 65, 6, 7.
Miles *Poloniæ* ânimosus. 91, 22. exigua manu multos vincit. 91, 25. 93, 3. conductitius oppugnationes facit. 91, 13. Stipendiarius decernitur cum extra fines regni eundũ. 91, 20, 21. Præsidiarium militem non habent Urbes *Poloniæ*. 95, 11. milites sunt Vestiũ invẽtores *Polonis*. 74, 10. Sine stipendiis militant. 94, 19. milites sepulchri Christi. 23, 39. eorum divisio ibidẽ vid. *Sepulchrum*, *Templum*.
Nicolaus Milesius. 96, 8.
Militia *Poloniæ*. 90, 21, 25. defensioni non expugnationi apta est 91, 12. cura militiæ *Polonorum* vilescit. 72, 30.
Milium exportatur è *Polonia*. 89, 24.
Minoritæ imaginem *B. Mariæ* habent in *Skempe*. 61, 16. minoritæ de observantia. 16, 24, 25. vid. *Monasterium*, *Sepultura*, *Templum*.
Minscensis districtus. 51, 9.

*M*inscum arx munita & oppidum, 49, 2. 51, 9, 15. 63, 25. hic parlamentũ celebratur. 51, 19.

*M*iracula fiunt in Abbatia Benedictinorum in iugo *Calvi montis*. 26, 5. Joannis Duclensis. 37, 19. Sanctorum corporum *Cracoviæ*. 16, 20. ad tumulum *M*ichaelis Gedrucii *Cracoviæ*. 67, 3. fiunt & *Suprasli*. 65, 20.

*M*iscellanea rerum Ecclesiasticarum *Lituaniæ*. 31, 30.

*M*isdzibozia. 42, 6, 7.

*M*iscovius *M*archio. 24, 6.

*M*issæ plures fiunt *Cracoviæ* quotidiè. 25, 2.

*M*itra Episcopalis *Leopoli*. 37, 13, 14. mitræ Episcopales *Cracoviæ*. 14, 24.

*M*odzirensis districtus. 50, 9.

*M*odziria. 50, 14.

*M*oenia *Marieburgi*. 56, 29. *Zamosci*. 47, 5.

*M*ohilavia. 50, 30.

*M*oldavia. 35, 24. 36, 28. 39, 29. *Turcam* agnoscit Dominum. 86, 12, 13. *M*oldaviam populantur *Poloni*. 101, 9, 10.

*M*onachi S. Basilii *Kioviæ*. 43, 18. 45, 27. per *Scythiam* remotiorem Evangelium prædicant. 43, 22. conversi. 43, 23, 24. monasteria in *Russia*. habent. 43, 24. Schismatici. 43, 11. 45, 28. Plura de *M*onachis vid. in *Abbas* & *Monasterium*.

*M*onasterium *Alvernense*. 13, 27, 28. *Andreoviense*. 13, 28. *Bielanense*. 13, 26. *Biesophiæ*. 27, 28. *Blesoviense*. 7, 7. in insula fluvii *Bug* munitum. 45, 3, 4. *Calvariæ*. 13, 26. S. Catharinæ ad radices *Calvi montis*. 13, 6. 26, 7. *Cracoviæ*. 16, 10. *Claratumbæ* seu *Mogilense*. 22, 15. in *Claro monte*. 19, 10. *Clobucii*. 19, 4. S. Crucis in *Calvo monte*. 3, 1. *Czenstochiæ*. 19, 10. *Czenstochoviense*. 13, 29. *Dermanũ Russicũ*. 45, 26. *Gidlense*. 13, 28. *Hebdoviense*. 13, 27. *Landense*. 7, 6. *Lubinense*. 7, 6, 7. *Miechoviense*. 13, 26. 27. *Miedireczi*. 46, 2. *Mogilense*. 7, 7. 13, 26. *Mstoviense*. 13, 29. *Obrense*. 7, 6. *Paradisense*. 7, 7. *Pramentense*. 7, 8. *Preroviense*. 13, 28.

13,28. *Stanantecense*. 13,28. *Siclecense*. 13, 27. *Siriciense*. 7,8. *Tinecense*. 13, 26. *Tremesnense*, 7,8. *Visniciense*. 13, 27. *Vongrovecense*. 7, 7. *Zloczoviense*. 9, 8. Monasterium Augustinianorum *Xiansiæ*. 24,2. Basilianorum *Rozanæ*. 50, 2. *Supraslii*. 65, 18. Benedictinorũ in *Calvo monte* 13, 4. *Tineci*. 21, 18 19. In civitate *Trocensi*. 33, 7. Canonicorum regularium *Clobuci*. 19, 4. *Crepiciis*. 18,26. in Comitatu *Zivecensi*. 21, 27. Carmelitarum discalceatorũ *Glebocij*. 52, 10 Carthusianorum prope *Dantiscũ*. 61, 4, 5. Cisterciensium *Claræ tumbæ*. 22, 14. Dominicanorum *Climuntoviæ*. 28, 3. S. Francisci de observantia ad *montem Calvariæ*. 26, 7. *Cretingæ*. 67, 8, 9. Franciscanorum conventualium *Miedireczi*. 45, 30. *Ozgúæ*. 52, 11. militum Sepulchri Christi dives. 23, 30, 31. Minoritarum de observantia in *monte Calvariæ*. 13,7. 22, 6. 7. *Lezaisci*. 28, 22, 23. *Prirovia*. 19, 28. *Samboriæ*. 38, 15. F.F. S. Pauli Eremitæ *Lenciciæ*. 11, 1. Prope *Sydloviam*, 27, 27, 28. Monasterium monialium D. Claræ. 22, 17. *Oloboci*. 8, 11. *Stanicntecense* 22, 16. *Strelce* majoris *Poloniæ* ditissimum. 12, 15. 16. *Zarnoveciæ*. 61, 3. *Zukoviæ*. 61, 3. Monialium Præmonstratensium ditissimum in veteri *Sandecia*. 23, 15, 16. Monasteria commoda & munita 13, 24. Studia religiosorũ tractant. 5, 16, 17. Vicos & pagos habent. 13, 25. Monasteria *Bichoviæ*. 52, 8. *Counæ*. 66, 9. *Cracoviæ*. 15, 9. *Cracoviensis* districtus. 15, 9. Circa *Cracoviam* 20, 29. *Grodnæ*. 33, 20. *Lovicij*. 9, 31. *Minscensis* satrapiæ. 51, 22. *Nesviziæ*. 12, 13. Græci & Catholici ritus *Novogrodki*. 49, 4. Græci ritus in Ducatu *Smolenscensi*. 25, 29. *Veluniæ*. 9, 7. *Vilnæ*, 32, 10. *Vitebscens*. palat. 51, 5. Monasteria Abbatiarum præpinguiũ *Posnaniens*. Satrap. 7, 5, 6. Cisterciensiũ *Olivæ* & *Peplinæ*. 61, 2. Ignatianorũ *Russiæ*. 43, 24, 25. Mendicantium Religiosorum *Cracoviæ*. 16, 8.

Mendicantium ordinum in Satrapia *Posnaniensi*. 7, 8, FF. minorum de observantia *Smolensci*. 52, 30. *Zloczoviense Velunia*. 9, 8. Religiosorum *Brescianensis* palatinatus. 34, 6. *Calisii*. 7, 21, 22.

Monasterziscaarx. 41, 4.

Moneta externa frequens in *Polonia*. 89, 20. Monetam inconsulto Senatu Regni nō signat Rex. 81, 20. Modum cudendæ monetæ præscribunt Nobiles. 77, 16.

Moniales *Gedani*. 59, 31. vid. *Monasterium*, *Sepultura*, *Templum*.

Mons Argentineus. 21, 13. Calvus fecat Palatinatum *Sendomiriensem*. 27, 4. vid. *Calvus*. Mons Pietatis. 45, 19. Mons prærupt[9]. 26, 14. Montes *Polonia*. 22, 26. 25, 28. *Transylvania*. 39, 27, 28. *Ungaria*. 39, 11, 12.

Montana. 18, 10. montana & Sylvestris *Polonia* major. 12, 26.

Montani pigri agrestes. 23, 12.

Mora crescunt in *Polonia*. 3, 15. *Crac*. 18, 21.

Morachua. 42, 18.

Moravia. 22, 11. 34, 9.

Moravica & Moravicia. 13, 21. 21, 7.

Morbi curantur *Sclovia*. 37, 30.

Mores *Polonis* olim pro legibus fuere. 79, 18.

Morigeri magistratibus *Poloni* sunt. 71, 5.

Mosciska. 38, 17.

Moscovia. 2, 23. 13, 17. 30, 24. 34, 22. 35, 5. 35, 11, 13. 38, 20. 50, 30. 67, 24. 70, 4. Moscoviæ princeps. 35, 25. 36, 1. Moscoviam *Poloni* devastant. 101, 7, 8.

Moscovitæ. 29, 22. ad nundinas *Lublinum* veniunt. 29, 22. Profligati *Smolensco*. 52, 27. vid. *Moscus*.

Moscus. 42, 26. 68, 11. 95, 15. 96, 1. *Smolenscum* intercepérat. 53, 6. Moscos vincit parva manu *Boratinius*. 91, 29, 30. *Lesniovices*. 91, 27, 28. *Radivillus & Sapieha*. 92, 5, 7. *Tarnovius*. 92, 3, 4 *Zolkievius*. 92, 22, 23.

Moscua fl. 35, 12.

Mscislavia. 50, 13.
Mscislaviensis Satrapia sylvis inumbrata & aquis immersa. 50, 7.
Mstovia. 19, 23.
Muchavecius, 34, 3.
Mulsum. 74, 4.
Munitæ arces vid. *Arx*.
Munitio civitatum *Russiæ* duplex. 51, 12. *Viazdensis*. 25, 10. Munitiones *Polonia* non habet. 100, 22, 23. Munitiones magnas Rex non habet. 100, 13. ob impetum Tartarorum munitiones fiunt firmiores. 39, 25, 26. Munitiones *Varmiensis* Episcopi Cathedræ. 57, 27. Munitionibus non inepta est *Polonia*. 100, 30.
Mures devorarunt *Popielium*. 12, 7.
Murus *Radomii*. 25, 11. *Sydloviæ*. 27. 20. latericius *Calisii*. 7, 21. Sex cubitos latus *Smolensci*. 52, 16. Muri *Podhajeciæ*. 41, 6. Castellorum circa *Pramisliam*. 38, 11.
Mutatio imperiorum frequens. 1, 14, 15.
Mutuare ab extraneis *Poloni* sumtus regios non solent. 24, 88. 89, 4.
Myrh. 49, 19.
Mysza. 49, 5.

N

Nacum. 7, 2.
Narva Fluv. 3, 29. 63, 20.
Naturalis *Caroli* Regis *Sueciæ*. 9, 19, 20.
Naves appellunt *Gedani*. 60, 6, 7. *Plosci* transeunt. 62, 9. *Rigæ* appellunt. 68, 27. Naves *Suecicæ* fugatæ *Gedani*. 60, 11.
Navigatio *Prussiæ*. 54, 3.
Neglectus rerum. 101, 24.
Neimburgum. 60, 24, 25.
Nemen' vel Memen' fluv. 3, 28. 48, 23. 54, 12. 66, 8.
Neringa. 54, 18.
Nerva. 67, 19, 25. *Mosci* est. 70, 22, 23.
Nester fluv. 3, 29. 41, 1.
Nesvizia. 49, 9. 100, 25, 26. munito loco sita. 49, 17.
Nidus *Slavonice* Gnesdo. 5, 25.
Nieper. 3, 38. 36, 3. 46, 27.
Nisavia murata. 11, 18.

Nitrum reperitur apud *Visliciam*. 18, 13. exportatur è *Polonia*. 89, 28.

Nobilem Rex judicare solus nequit. 77, 25. Nobiles *Plocenses* Episcopi *Plocensis* subditi. 62, 24. Nobiles *Poloniæ* in Parlamento *Lublini*. 29, 24. in Palatinatu *Sendomiriensi*. 25, 1. Nobiles in *Polonia* qui sint. 76, 21. in bellum non convenire facile possunt. 95, 7, 8, 9. ante Edictũ tertium in bellum non conveniunt. 96, 29. in bellũ convenientes tumultuantur. 97, 1. Nobiles tantum in Capitulis Cathedralibus sunt. 6, 6, 7. divites in bello Cohortes alunt. 99, 27, 28. Nobiles olim milites hodie Equites. 76, 12. tantũ milites sunt. 94, 24. 25. proprio sumtu militant. 94, 20. Nobiles *Poloniæ* omnes pares sunt. 77, 11. Pauperes sine stipendiis militant suo duce sumto. 99, 29, 30. nobiles Tormenta in bellum conducunt. 100, 9, 10. Remp. administrant. 77, 17. Nobiles *Russiæ* ad bellum promti & audaces. 35, 20. Nobilium frequentia *Minsci*. 51, 16. & *Sendomiriæ*. 25, 1. Nobilium judicia *Lenciciæ*. 10, 27.

Nobilitas ad defensionem patriæ segregata. 67, 19. Nobilitas in bellum ultimo reservatur. 97, 8, 11, 12. concurrit ad *Lubranscianum* Athenæum 5, 15. Nobilitas *Prussiæ* lautior. 54, 6. 7. *Varmiensis* à Jurisdictione magistratuum Regiorum exemta est. 57, 24. Nobilitatis conventui deputatus locus *Vinnicza*. 42, 20. Nobilitatis frequentia *Lublini*. 29, 24. Nobilitatis *Prærogativa*. 76, 11, 18, 19.

Nobilitas quomodo amittatur. 77, 5.

Nogatum brachium *Vistulæ*. 57, 2.

Nomen & titulum Regiũ tabulis publicis Rex præscribit. 77, 21.

Notessius fluv. 3, 28.

Nothi Nobilium non sunt nobiles. 77, 4.

Nova non inveniunt *Poloni*. 71, 26.

Nova-

Novagora. 18, 9.
Novogrocium & Novogrodkum. 49, 1. Parlamentū hic celebratur, 51, 19.
Novogrodensis districtus, 48, 27.
Novogrodia. 48. 7.
Novopolia. 19. 30.
Novotargum. 18, 10.
Novum. 57, 14.
Sebastianus Nucerinus sepultus est. *Crac.* 17, 3.
Nuces crescunt in *Polonia*. 3, 10. *Sendomiriæ* & *Zavichosti*, 24, 25.
Nummum proprium *Poloni* olim non habebant. 89, 7. nummorum valor crevit in *Polonia*: 89, 15. nummos aureos cudit *Alexander* Rex *Poloniæ* primum. 89, 11.
Nundinæ *Crosnæ*, 39, 18. *Jaroslaviæ*. 38, 18. *Lenciciæ*, 10, 26. *Leopoli*. 36, 26. 27. *Lovicii*, 9, 27. *Lublini*. 29, 21, 22. *Premisliæ*. 38, 8. *Ravæ*. 9, 27. *Resoviæ*. 39, 1. *Sniatini*, 40, 13.
Nuncii municipales & eorum potestas, 81, 5, 6.

O

Obedientia desideratur in multitudine *Polonorū* ad bella. 96, 25.
Ociecium. 13, 22. 21, 5.
Odera. 59, 2.
Odolanovia cum arce in paludibus sita. 7, 31.
Officialis *Gedani*. 59, 22.
Officiales aulæ regiæ, 54, 19. Episcopi *Vilnensis*, 30, 25. Satrapiæ *Posnaniensis*. 7, 13. Provinciarum, 84, 21. Regis arbitrio omnes creantur, 84, 28. Officiales Regni aut *Lituaniæ* unde dicti, 84, 12. extra Senatorium ordinem, 84, 15. Regni majores, 83, 28. Terrestres unde dicti 84, 23.
Ogrodenecia arx. 13, 22. 20, 9. 10.
Olera victus *Polonorum*, 73. 21.
Olescum. 45, 8.
Olesnicia. 28, 2.
Olika. 45. 15.
Oliva, 61, 2.
Ollæ *Ilzæ* pulcherrimæ, 25, 18. conficiuntur item *Lagoviæ*, 27, 9.
Olobocum, 8, 10.
Olstinia arx. 18, 17. 19, 26.

Onagri dantûr in *Polonia*. 3. 22, 23.

Opatovecia, 7, 31, 23, 28. 25, 6, 7.

Opes *Livonia*. 67, 16. *Polonorum* sufficientes sunt regno. 88, 21, 22. &c. *Prussia*. 53. 23. *Russia alba*. 48, 18. *Russia rubra*. 35, 23.

Opifices *Polonorum* externi plerũq; sunt, 72, 10. Angli, Germani, Scoti, *Vilna*. 23, 14. Itali in *Satrap. Cracov.* 23.

Opolia. 29, 27.

Oppidum & oppida vid. suis nominibus propriis.

Oppugnatio *Turcica* 42, 1.

Oppugnationes Poloni faciunt per militem conductitium. 91, 13, 14.

Oratores *Polonia*. 72, 3.

Oratorium *Cracovia* aureo tecto decoratum. 14, 20. Oratoria in palatinatu *Cracoviensi* sparsa. 22, 5.

Ordines Religiosorum *Pramisliæ*. 38, 4. Ordinum *Polonorum* distinctio 76, 11.

Ordo desideratur in viribus *Polonorum* 94, 9, 10.

Organa *Pilsna* celeberrima. 28, 18.

Orichalcum exportatur è *Polonia*. 89, 29.

Orneta. 57, 15.

Orsa sive Orsza. 53, 2. 96, 1.

Orsanensis districtus. 52, 15.

Oryza crescit in *Polonia*, 3, 15.

Catharina Oscrogiæ Liberalitas & pietas. 47, 15.

Osiecum. 28, 1.

Osilia *Danorum* est. 70, 24.

Osmiana, 32, 21, 22.

Ossa. 54, 14.

Ossolinius. 28, 29.

Ossolinum. 28, 2.

Ostrogium. 45, 22, 25.

Ostrogius ultimus, 23, 26. *Joannes* dux Ostrogius sacra condidit *Miedireczi*. 46, 1. Ejus neptis collegium ibidem erexit & *Caroli Chodkievicii* in eo ossa reposuit. 46, 4, 5, 6.

Ostrskum. 50, 13.

Osvecimensis ducatus. 13, 11. 21, 24.

Osvecimia inter paludes sita. 21, 24.

Ouruckum. 50, 11.
Ozgua, 52, 11.

P

Pabianice, 8, 21.
Pacostia. 12, 13.
Paczanovia. 28, 2.
Pagi. 9, 5. Satrap. *Belzensis*. 46, 15. *Cracoviensis* districtus 13, 18. *Monasteriorum* in *Cracov*. districtu non longè distant. 13, 25. circa *Halictam*. 40, 20. *Kioviæ* Archimandritæ. 43, 12. *Lituaniæ*. 30, 10. *Plocensis* Episcopi. 61, 21. *Sclovia*. 37, 29.
Palatinatus *Belzensis*. 36, 6. *Braslaviensis*. 36, 6. *Brescianensis*. 30, 19. 33, 23. *Brestensis*. 4, 19. 11, 13. 12, 3. *Calisiensis*. 4, 19. *Cracoviensis*. 12, 21. 13, 8. *Derpatensis*. 68, 15. 70, 7. *Junouladislaviensis*. 5, 4. 11, 4. 19, 20. *Kioviensis*. 36, 6. 42, 25. *Lanciciensis*. 4, 19. *Lublinensis*. 12, 21. 29, 8, 9. *Masoviæ*. 61, 8. *Novogrodensis*. 48, 25, 26. *Plocensis*. 61, 7, 25. *Podlachicus*. 61, 7, 8. 65, 5, 6. *Podoliæ*. 36, 5. *Posnaniensis*. 4, 17, 18. *Ravensis*. 4, 21. *Russiæ*. 36, 5. *Sanocensis*. 39, 11. *Sendomiriensis*. 12, 21. 24, 11. 27, 2. *Siradiensis*. 4, 21. *Trocensis*. 30, 19. *Vilnensis*. 30, 19. *Vitebscensis*. 50, 19. *Volyniæ*. 36, 5.
Palatinus *Belzensis*. 46, 12, 13. *Braslaviensis*. 42, 22, 23. *Brestensis*. 11, 8. *Calisiensis*. 8, 13. *Cracoviensis*. 17, 21. *Culmensis*. 58, 6. *Czerniechoviensis*. 48, 3, 8. *Juniuladislaviensis*. 12, 1. *Kioviæ*. 43, 8. *Lanciciensis*. 10, 21. *Lublinensis*. 29, 12. *Marieburgensis*. 58, 7. *Masoviæ*. 63, 7, 8. *Mscislaviensis*. 50, 10. *Pomeraniæ*. 58, 7. 59, 10. *Parnaviensis*. 68, 14, 15. 70, 18. *Plocensis*. 62, 2. *Podoliæ*. 42, 14. *Posnaniensis*. 7, 11. *Ravensis*. 9. 10. *Russiæ*. 36, 9, 10. *Sendomiriensis*. 24, 15. *Siradiensis*. 8, 19. *Trocensis*. 23, 25. 33, 2. *Vendensis*. 68, 13, 14. *Vilnensis*. 30, 27. 31, 1. *Voliniæ*. 44, 21. Palatini. 66, 2. Unde dicti. 84, 4. &c. Minores. 83. 15. quot in universum. 82, 23.
Palatini *Prussiæ* & eorum auctoritas. 58, 10, 19, 20. Palatinos Rex creat. 81, 24.
Palatium *Bialæ* Ducum *Radivillorum*. 83, 28. *Belzentini*. 25, 31.

25, 31. *Brescie* Regium. 34, 4. *Brezani*. 41, 8. *Climuntoviæ*. 28, 3. *Clobuci*. 19, 5. *Crasnostaviæ*. 46, 28. *Crepiciis*. 18, 25. *Crusmense*. 8, 31. *Czemiernicis* ab Henrico *Firleo* exstructum. 29, 30. & 30, 1. *Geldæ*. 60, 3. *Kielciis* Episcopale. 26, 10. *Lachoviciæ*. 49, 7. *Lancuti*. 38, 29. *Lobzoviæ* Regium. 21, 11. *Nesvizia* Ducale 49, 17. *Niepolomicense*. 22, 17. *Ossiecense*. 21, 25. *Pelciæ*. 20, 7. *Pinczoviæ*. 24, 7. *Podhorcense*. 45, 12, 13. prope *Præmisliam*. 38, 13. *Slucki* Ducis. 49, 25, 26. *Spitcoviense*. 21, 22. *Suchæ*. 21, 27. *Ticocini*. 65, 11. quod à *Christophoro Viesiovio* exstructum. 65, 13. *Varsoviæ* à *Sigismundo* III. conditum. 64, 2, 3. Palatia circa *Cracoviam*. 21, 8. *Varsoviæ*. 64, 15. *Uchaniæ*. 47, 27, 28. *Magnatum* Satrapiæ *Minscensis*. 51, 22. Palatia Nobilium. 20, 29. Pulchra *Vilnæ*. 32, 5. circa *Vitebscum*. 51, 6.

Paludes. 5, 1, 2. 7, 20. 8, 1. 9, 28. 28, 7. 34, 17. 40, 31. 50, 14. 57, 5. 65, 11. Paludes quæ nō congelantur & inaccessibiles. 33, 4, 6.

Paniouce. 41, 29. arx recenti architectura exstructa & oppugnatione *Turcica* celebris. 42. 1.

Panis vict⁹ *Polonorũ*. 73, 14, 17. optimus *Ilcusiæ*. 20, 26, 27.

Pannus *Anglicus*. 74, 30. aureus. 75, 1. *Flandricus*. 74, 30. *Gallicus*. 74, 30 *Germanicus*. 74, 30. *Hispanicus*. 74, 31. *Italicus*. 74, 31. Panni aurei. 90, 2. Lanei. 90, 2. Linei. 90, 2. Sericei. 90, 2. Pannis exoticis utuntur *Poloni*. 72, 20.

Pantheræ dantur in *Polonia*. 3, 23.

Papa quid esse credatur in *Polonia*. 88, 16.

Papaver exportatur è *Polonia*. 89, 24.

Parcovia. 4, 7.

Parlamentũ *Barisoviæ*, *Lituaniæ* est. 51, 17. *Lublini Poloniæ*. 29, 13. *Minsci* celebratur. 51, 19. *Novogrodkii* residet *Lituaniæ*, & alternis vicibus celebratur. 49, 2. 3. 51. 19. *Petricoviæ* celebratur quotannis. 8. 27. *Vilnæ* celebratur. 31, 3. 4. 51. 18. 19. Parlamenta 78, 14.

par-

Paroecia B. Mar: virg. *Cracoviæ*. 15, 11.

Passavia. 54, 13, 14. 57, 28.

Paupertas apud *Polonos* probrosa. 95, 4, 5.

Pecuniam *Poloni* paratam in ærario ad bella non habent. 94, 14, 15. &c. Tarde & non ordinate conferunt & male locant. 99, 18, 19.

Pecus in *Polonia* plurimũ. 11, 4. 35. 16. 48. 20, 21. 53, 25. Pecora *Poloniæ*. 7, 28, 29. 33, 26. 50, 16. 67, 18.

pedestris militia evanescit. 98, 1, 2.

peditatus *Poloniæ* ex plebe est. 91, 8. 93, 29.

pedites ad labores castrenses sunt. 91. 9. Laborum patientes sunt. 98, 8. 9, 10. pedites quot haberi queant in *Polonia*. 98, 13. Peditum divisio. 93, 6.

pelles pretiosæ in *Poloniam* importantur. 90, 6, 7. quæ ex *Moscovia* veniunt. 51, 1. *Mohilaviæ* venduntur. 50, 30. pellibus pretiosis *Poloni* vestiuntnr. 90, 6.

Peplinia. 61, 2.

Pepones crescunt in *Polonia*. 3, 15, 16. *Cracoviæ*. 18, 22.

Peregrinantur *Poloni*. 71, 22.

Peregrinationes fiunt ad montem *Calvariæ* facta pontificis gratia. 22, 8. fiunt ad monasterium in *claro monte*. 19, 3. fiunt ad monasterium *Lezaisci*. 23, 20. 28, 25. fiunt *Przeroviæ* ad templum S. Annæ. 19, 29. fiunt *Skempe*. 61, 17. fiunt *Suprasli*. 65, 20. ad monasterium *Troccensis* civitatis. 33, 9.

pereslavia. 43, 31. 44. 1.

pernavia vel Parnavia. 69, 7. 70, 8, 16. à *Sueco* recuperata est. 70, 19, 20. *Suecorum* est. 70, 21.

persæ Lublini ad nundinas conveniunt. 29, 22.

persia. 38, 20. 41, 22.

persica crescunt in *Polonia*. 3, 9. *Sendomiriæ* & *Zavichosti*. 24, 25.

petricovia. 8, 26. hic tribunal regni seu parlamentũ quotãnis celebratur. 8, 26, 27.

pharetra utuntur *Russi*. 35, 22.

V pharus

Pharus *Gedani*, 60, 5.
Philosophia docetur *Leopoli*, 36, 24. Philisophiæ studia *Cracoviæ*. 16, 9.
Philosophi *Poloniæ*, 72, 3. in collegio majori *Cracoviæ* docent. 15, 18, 19.
Pictura Ecclesiæ in Insula *Bug*. 45, 6. *Visnicia*. 22 30.
Piescova scala arx inter sylvas sita, 21, 4.
Pietas docetur apud omnes *Posnaniæ*. 5, 19.
Pilca vel Pilcza fluv. 4, 15. 19, 30. 26, 20.
Pilcia arx. 13, 22. 20, 4.
pilsna. 28, 17.
pinczovia. 24, 7.
pinscensis districtus. 34, 15.
pinscum. 34, 21.
piontcum. 10, 28.
pira crescunt in *Polonia*. 3, 8, 9. *Sendomiriæ* & *Zavichosti*. 24, 24.
Piscatio dives *Plosci*. 63, 4.
piscationes *Prussiæ*. 53, 26.
Pisces *Poloniæ*. 3, 25. 7, 28. 11, 5. 34, 18. 35, 16. 48, 21. 60, 12. 73, 25. durati sole importantur in *Poloniam*. 90, 8. *Roxolaniæ* pinguissimi, 37, 1. distrahuntur *Leopoli* & per *Poloniam*. 37, 5, 6. sale condiuntur *Leopoli*. 37, 1, 2. Piscibus abundat major *Polonia*. 7, 28.
Pisciculi olim victus *Polonorum*. 73, 21.
Piscinæ *Poloniæ*. 3, 26. in arce Myrh. 49, 20. *Roxolaniæ* ingentes. 36, 30. *Sboroviæ*. 28, 14. *Sydloveciæ*. 26, 22, 23. *Zamosci*. 47, 21.
Pix exportatur è *Polonia*. 89, 26.
Platea Castrensis *Vilnæ*. 31, 23.
Plebiscita *Poloniæ*. 80, 3.
plebs *Polona* ad agriculturam segregata. 76, 14.
Plesovia. 7, 31.
ploscum. 62, 6. Mercaturæ studet. 62, 30.
plumbi fodinæ *Chenciniæ*. 26. 12. *Ilcusiæ*. 20, 22, 23.
plumbum reperitur in *Polonia*. 3, 18. apud *Chenciniā*. 24, 19. *Ilcusiæ*. 18, 8. exportatur è *Polonia*. 89, 29.
Pluvialia *Cracoviæ*. 14, 24.
pocillatores. 84, 18.
pocriunicia. 27, 22.
pocucia. 40, 2, 29.

Pocucensis ora, 35, 2.
podhajecia, 41, 6.
podlachia, 12, 24, 65, 3, 4.
Podolia, 35, 17, 41, 10, 42, 15. ejus divitiæ & ubertas, 41, 12, 13. ej⁹ incolæ milites sunt, 42, 11, 12. Podolia ulterior. 40, 27.
Podolinecia vel Podolenecia. 13, 16. 18, 15.
Pœnitentiam agunt Monachi S. Basilij tempore quadragesimali. 43, 19.
Poëtæ *Poloniæ*, 72, 3.
polanecia, 28, 2.
politici moderni omnia tribuunt prudentiæ humanæ. 2, 7.
Polonia hæreticis infesta est. 87, 12, antiquis Sarmatia Europæa. 1, 1. non est inops, 90, 16. servata divinitus, 2, 8. qualis fuit tempore *Sigismundi* III. 1, 3. olim Sylvestris fuit, 3, 3. Polonia major. 4, 9. 12, 24. Ejus divisio. 4, 16, 17. Minor. 4, 14. 12, 18, 29, 3, 5. 30. 2, 3. 35, 4. Ejus divisio, 12, 20. universæ divisio, 4, 8, 9. Culta. 13, 1.
Poloni bellicosi. 73, 4, 8. sua tuentur, 100, 5. magistratibus morigeri. 71, 5. hospitales, 71, 7. peregrinantur, 71, 27. iis inhiant *Germani*. 95, 16, 17, 18. Polonorum ordinum distinctio, 76, 11.
Polotzum. 51, 25. hic collegium *Jesuitarum* exstruxit *Stephanus*. 33, 15, 16, 17.
Pomaria *Poloniæ*. 3, 7. in suburbanis *Cracoviæ*. 18, 20. in *Lituania* 30, 10. *Nesviziæ*. 49, 20. *Plosci*, 62, 9. *Pultoviæ*. 63, 19. *Radzejoviæ* 10, 15. in palatinatu *Sendomiriensi* ubiq; reperiuntur, 24, 23.
Pomerania generaliter quæ, 58, 2. propriè quæ. 59, 2. juncta *Poloniæ*. 86, 7. quando non juncta *Poloniæ*, 95, 24. una cum *Prussia* provincia, 58, 8. regia. 59, 10. in spiritualibus subest Episcopo *Vladislaviensi*. 59, 26. ulterior, 2, 21. 4, 12, 13. Pomeraniæ varia nomina unde. 58, 24, 25. 59, 1.
Pons ligneus *Memento* impositus à *Sigism*. III. 33, 17, 18.

De Pontibus Comes captus. 92, 25, 26.
Pontificis vices in spiritualibus quis gerat. 5, 30, 31.
Popielius a muribus devoratus. 12, 7.
Populationes *Cracoviensis* palatinatus. 13, 18.
Porci venduntur ex *Polonia*. 89, 31.
Porta *Rudnicensis*. 31, 8.
portorium solvitur *Gedani*. 60, 8.
Portus maris *Gedani*. 60, 4. *Livoniæ*. 67, 20. *Prussiæ*. 73, 17.
Posnania. 4, 12. 64, 1.
Potentia familiarum *Masoviæ*. 64, 20. Potentiæ requisita regni seu status. 94, 11.
Johan. Potocius P*anioucem* extruxit. 41, 29, 30. *Stephanus* Potocius P*odocum* exornavit. 41, 2.
potocum Podocum & Potok. 20, 1. 41, 1.
prata *Lituaniæ*. 30, 9. *Poloniæ*. 3, 6.
præclavia. 28, 20.
prædia *Lituaniæ*. 30, 12. prope *Nesvizium*. 49, 19.
Prædicatores optimi *Cracoviæ*. 16, 18.
præfecturæ regiæ in *Cassubia*. 60, 18, 19. *Samogitiæ*. 65, 22. præfecturas Rex distribuit. 81, 26.
præfectus *Cracoviæ* generalis. 17, 24, 25. *Posnaniensis*. 7, 16, 17. *Sendomiriæ*. 25, 6. *Vilnensis*. 31, 1. Præfecti artium *Prussiæ*. 58, 10. civitatum Satrapiæ *Czerniechoviensis*. 48, 2, 3. civitatum Palatinatus *Lublinensis*. 29, 10. Præfecti *Culinæ*. 84, 20. *Curruum*. 84, 20. *Heiduccorum*. 93, 30. Præfecti cum *jurisdictione* vel sine *jurisdictione* in *Polonia* sunt. 7, 15. Præfecti Satrap. *Posnaniensis*. 7, 14. *Stabuli*. 84, 19, 20. *Urbium*. 84, 22. & hi non habent locum in Senatu. 65, 25. 66, 1.
Prægelus fluv. 54, 14.
Præmislia. 38, 2, 14.
Præmisliensis districtus. 38, 1.
Præmonstratenses vid. *Abbas*, *Abbatia*, *Monasterium*.
Præpositus *Plosci* nobilitatis

Dominus est. 61,20,21. Præpositus infulat⁹ *Chociæ* quem fundavit *Andr. Lipski*. 8, 2, 3. Præpositus *Lasci* infulatus, quem fundavit *Joh. Lascus* & fratres ejus Suppellectilem Ecclesiæ auxerunt. 8, 21, 22. &c. Præpositus infulatus prope *Medniciam* ordinis. S. Augustini. 66, 25. *Miechoviæ*, 24, 1. *Mstoviæ*. 19, 24, 25. *Olikæ*. 45, 19. *Ossolini*. 28. 2, 3, 4, 5.

Prærogativa Archiepiscopi *Gnesnensis*. 5, 10. Nobilitatis. 76, 11, 18, 19. Palatini *Cracoviensis*. 83, 4, 5. Palatinorum majorum. 83, 12, 13, 14.

Præfecti *Posnaniensis*. 7, 17.

præsidiariũ militem non habent urbes *Poloniæ*. 95, 11.

prætoriũ *Nesviziæ*. 49, 18. *Torunense*. 56, 23.

Prævorscia. 38, 17.

S. Prandotha *Cracoviæ* quiescit. 16, 21.

Prasniensis regio 7000. Equestrium familiarum cõtinet. 64, 26.

Primas *Poloniæ* quis. 5, 21, 22.

Princeps primus *Poloniæ* quis. 5, 21, 22. Princeps territorij *Pultoviensis*. 62, 23. Princeps *Slucki* olim absolutus. 49, 27. *Valachiæ*. 85, 20. 95, 29, 30.

principatus iungendi *Poloniæ*. 86, 6. Principatus *Varmiensis* singularis. 57, 22, 23.

pripeti⁹ vel Pripecius fluv. 3, 29, 36, 2. 50, 5.

prirovia. 19, 28.

probrosa *Polonis* quæ. 78, 4.

proceres Regni cohortes in bellis alunt. 99, 27.

processionum colores. 17, 9.

prochnicum. 38, 12.

procurator Magnus *Crac.* 17, 29, 30.

prodire in publicum ut soleant *Poloni*. 76, 2.

prodigalitas Regum *Poloniæ*. 89, 2.

professor Ebrææ Linguæ *Vilnæ*. 32, 1. Professores omnium disciplinarum *Bialæ*. 34, 1. Humanitatis *Vilnæ*. 32, 2. juris *Crac.* 15, 20. Philoso-

phiæ *Vilnæ*. 32, 1. Theologiæ *Vilnæ*. 31, 31. professorum numerus auct⁹ *Zamosci*. 47, 16.
Propugnaculum *Barisoviæ*. 51, 15. *Gedani*. 60, 4. *Minsci*. 51, 10. *Pilciæ*. 20, 6. *Polotzi*. 51, 26. Propugnacula *Bychoviæ*. 52, 7, 8. Cathedræ *Varmiensis* Episcopi. 57, 27. *Gedani*. 59, 20. *Lachoviciæ*. 49, 7. *Leopoli*. 36, 14. *Podhajeciæ*. 41, 6, 7. districtus *Præmisliensis*. 38, 11. *Rigæ*. 68, 19. *Scloviæ*. 52, 7, 8. *Smolensci*. 52, 18. Satrapiæ *Vitebscensis*. 51, 7. *Zamosci*. 47, 5, 6.
Prorex interregni tempore quis. 6, 1.
Frosovia. 23, 30.
Prospect⁹ *Sendomiriæ* amænissimus. 24, 30.
Proventuum quarta pars de bonis regiis ad solutionē militum *Ravæ* deponitur. 9, 14, 15.
Provinciæ *Poloniæ* octo. 1, 3. quænam olim non junctæ *Poloniæ* fuerint. 95, 23, 24. &c. omnes libertate pares. 1, 6. Reip. omnes capaces. 1, 8, 9.
Provocatio a *Brandeburgico* ad Regem *Poloniæ* ratione *Prussiæ* est. 55, 19. ab Episcopo *Plosci* non est. 62, 24. à tribunali non facile est. 78, 18, 19.
Pruna crescunt in *Polonia*. 3, 9. *Sendomiriæ* & *Zavichosti*. 24, 25.
Prussia. 1, 10. 4, 13. 30, 16. 34, 20. 48, 24. 53, 11, 12. 59, 9. 61, 11, 25. 68, 3. 69, 15. 92, 24. 95, 24. Ejus divisio. 35, 6. 54, 27. Prussia metalla non habet. 53, 24, 25. Singularē remp. quasi habet. 53, 13. &c. Prussia Regia & Ducalis. 54, 27. Ducalis minora oppida habet. 54, 30. 66, 5. Regia. 55, 21. Prussiæ dux *Poloni* Vasallus. 59, 8. 85, 19.
Prutus fluv. 3, 29. 40, 11.
przosna fluv. 7, 20.
puckum cum arce munita ad mare sitū. 60, 20. *Suecus* intercipit. 60, 23. inde ejicitur. 60, 23.
Pultes victus *Polonorum* olim. 80, 24.
Pultovia. 63, 17. ejus latericiæ domus. 63, 18. ejus Princeps. 62, 23.

Pysdra. 7, 1.

Q

Quæstores. 84, 22.

Quarta pars proventuum ad solutionem militum *Rava* deponitur ex bonis Regiis. 9, 14, 15.

R

Rabini fiunt *Brescie*, 34, 10.

Rabstinia, 21, 6.

Rabstinum, 13, 21.

Raciensum, 11, 18.

Racovia, 27, 12. ab hæreticis liberata. 27, 16, 17.

Nicolaus Christoph. Radivillus cur peregrinus dict⁹. 49, 11. *Stanislaus* Radivillus, 45, 14. collegium *Jesuitarum Pinsci* fecit. 34, 25. Radivillus *Moscos* vincit parva manu, 92, 5, 6. Radivilli duces, 26, 21, 22. 33, 28. 49, 30. Eorum Comitatus. 26, 22. Eorum nidus, 49, 9.

Radinum, 56, 19.

Radomia 25, 10.

Radzejovia, 10, 14.

Radziejovia, 11, 19.

Rava, 9, 12, 26, 10, 18. Ravæ quæ deponantur vide *Quarta pars*, 14, 15.

Rector magnificus Academiæ *Crac*, omnes sub se Scholas habet. 15, 30, 31.

Reditus Coronæ Rex dispensat. 87, 26.

Referendarij, 84, 18.

Regia majestas limitata. 81, 10, 11. &c. venerabilis cunctis. 85, 14.

Regimen *Poloniæ* ex quibus formis compositum sit. 80, 24. Regiminis Seu Status potentia, 94, 11.

Regius mons, 48, 24. 55, 3.

Religio *Armeniorum* toleratur in *Polonia*. 88, 6. Catholica *Polonis* præcipua. 87, 12, 13. Christiana *Polonis*. 86, 25. Religionis *Græcanicæ* homines *Pinsci* sunt. 34, 24.

Religiosæ pietatis norma eadem in *Polonia*. 17, 18.

Religiosi S. Pauli Eremitæ *Czenstochia*. 19, 17. Religiosorum ordines *Præmislia*, 38, 4. Religiosorum studia in monasteriis florent. 5, 17.

Reliquiæ D. *Adelberti*, 6, 19. Sanctorum *Cracoviæ* religiose ornatæ. 14, 21. Sanctorum reliquiæ *Leopoli*. 37, 17.

Res familiaris curatur à *Polonis*. 72, 12.

Residentia Archiepiscopi Catholici. 36, 15, 16. Archiepiscopi *Gnesnensis*. 9, 25. 26. Archiepiscopi *Russici*. 51, 27. Dominicanorum F. F. *Gidlensis*. 19. 20. Ducum *Kioviæ*. 42. 18. Ducum *Russorum*. 45, 24. Episcopi *Armenici*. 36, 16. Episcopi *Cracoviensis Bozenti*ni. 25, 29. Episcopi *Cujaviensis*. 10, 6. 11, 12. Episcopi *Kioviensis*. 44, 2. Episcopi *Plocensis*. 63, 17. 18. Episcopi *Russici*. 36, 17. 44, 26 52, 22. Episcopi *Samogitiæ*. 66, 23, 24. Episcopi *Varmiensis*. 57, 26. Jgnatianorum *Jaroslaviæ*, 38, 23. *Novogrodki*. 49, 3, 4. magistratuum *Vilnæ*. 31, 3.

Resla. 58, 2.

Resovia. 4, 5. 39. 1, 10.

Respublica *Polonorum* & ejus forma qualis. 80, 24. Rempublicam *Polonicam* Nobiles in manu habent. 77, 17. De Republica Rex non solus statuit. 81, 17. De Rep. *Prussiæ* vid. in *Prussia*.

Revalia *Suecorum* est. 70, 24.

Rex *Poloniæ* eligitur. 81, 2. ubi Ejus potestas. Ejus contemtus. 101, 23. fisci causas solus cognoscit, uti & controversias civitatum. 78, 21. 81, 27. Regis autoritas. 77, 18.

Riboticii 40, 24.

Riga munita. 68, 17. 69, 22. *Sueco* mansit. 69, 18.

Rigenses *Suecum* evocant. 69, 10.

Rimanovia. 39, 25.

Rheticus. 22, 22.

Rhombuum copia *Pacoſtiæ*. 12, 13.

Rochus Posnaniensis *Cracoviæ* quiescit. 16, 31.

Rogozna. 56, 11.

S. Romualdi Sectatores. 27, 26.

Rosiensi. 67, 14.

Rosomaci. 3, 24.

Rososia. 33, 28.

Rosrasevius *Lubranscii* Gymnasiū auxit stipendiis. 5, 11.

Roxo-

Roxolonia, 35, 8. 36, 30.
Rozana, 46. 26. 49, 5. *Sapieharum* nidus, 49, 31.
Rozrazovij, 8, 6, 7.
Rubesovia, 44, 27.
Rudnicum, 32, 19.
Rudnicēsis porta vid *Porta*.
Rupella *Cracov*. 16, 14.
Russia, 1, 9. 4, 4. 12, 25. 35, 1. 40, 17. 41, 24. 42, 29. 93, 15. 95, 13, 96, 7. illustrata Musis, 47, 13. Sale caret, 40, 18. Russiæ districtus, 39, 11. Duces. 42, 28, 29. 43, 1. tetrarchiæ, 40, 5. Russia alba, 30, 16, 23. 35, 6. 36, 1. 48, 7, 11. 54, 12. unde Alba dicta, 48, 11. &c. Albæ Russiæ divisio, 48, 24, 25. divitiæ, 48, 21. Russia Cisborysthenica. 35, 14. Nigra. 35, 10. 48, 9. Rubra. 35, 7, 23. Ejus divisio, 36, 4.
Russi, 74, 3. 95, 26. Lucripetæ. 41, 20, 21. Russi rubri milites sunt. 42, 11, 12. Russorum Ducum Sedes, 45, 24.
Rytujanensis, arx. 27, 24.
Rzemienium munitum. 28, 28.

S

Saccarum in victum adhibent *Poloni*. 74, 1.
Sacer locus ad similitudinem *Hierosolymæ*, 22, 2, 3. Sacris rebus profani non prospere utuntur. 101, 17, 18, 19.
Sacerdotes ex *Polonis* nobilibus & Plebe fiunt, 76, 16. maxime in *Polonia* honorantur, 88, 15. in eos *Regi* nihil licet, 81, 14.
Sacrificia singulis diebus plurima peraguntur *Cracoviæ*, 15, 1.
Sal concrescit ex sole ardente in desertis *Ukrainæ*. 40, 28. coquitur *Colomiæ*. 40, 17. & *Haliciæ*, 40, 21. exportatur ex *Polonia*, 89, 28. Sal metallicum apud *Bochniam* & *Veliscam*, 18, 11. Salis metallici fodinæ *Veliscæ*, 22, 21. Sale carent *Lituania* & *Russia*, 40, 18.
Salsamenta importantur in *Poloniam*, 90, 7, 8.
Salus regni non est in viribus aut prudentia humana, 2, 6, 7.
Samboria, 38, 15. 40, 25.
Samogitarum casæ ad flumina sitæ, 66, 13.

Samogitia. 1,10. 53,20. 54, 12, 13. 65, 22. 68, 3. 95, 24. Samogitica terra ligno profcinditur. 66, 17.

Sanctorum catalogo infcriptus *Cazimirus*. 31, 11, 12. Sanctorum corpora quiefcunt *Cracoviæ*. 16, 19. pro fanctis coluntur *Kiovienfes* duces. 43, 15.

Sandecenfis diftrictus. 13, 10.

Sandecia. 18, 10. 23, 8, 15, 18. Sandeciæ civilitas. 23, 9.

Sanocum. 39, 20, 21.

Sanus fl. 3, 28. 4, 5. 38, 13, 26.

Leo Sapicha Eremitorium *Berezæ* fundavit. 34, 12. *Livonas* & *Mofcos* vicit parva manu. 92, 7, 8. Sapicharum nidus *Rozanæ*. 49, 31.

Sarmatæ ignari juris. 79, 35.

Sarmatia. 29, 15. 42, 29. *Italiam* exhibet. 49, 22, 23. Afiatica. 35, 13. Europæa. 1, 1. 35, 14, 15.

Sarmaticum mare. 2, 22.

Sarogrodum. 42, 18.

Satanovia. 42, 7.

Satrapia *Belzenfis*. 46, 8. *Braslavienfis*. 44, 4. *Breftenfis*. 11, 8. *Calisfienfis*. 8, 12. *Cracovienfis*. 23, 5. *Culmenfis*. 55, 21, 22, 23. *Czerniechovienfis*. 47, 30. *Juniuladislavienfis*. 11, 26. 12, 4. *Lencicienfis*. 10, 19. *Lublinenfis*. 29, 3, 4. 30, 14. 33, 23, 24. 46, 18, 19. *Marieburgenfis*. 55, 22. *Minfcenfis*. 51, 8. *Mfcislavienfis*. 50, 5, 8. *Plocenfis*. 51, 24. *Pofnanienfis*. 6, 31. Satrapia *Poloniæ* Prima. 4, 24. *Ravenfis*. 9, 10. 10, 18. *Rufsiæ*. 36, 8. 39, 27. *Sendomirienfis*. 18, 7. *Siradienfis*. 8, 16, 17. *Smolenfcenfis*. 52, 12. 53, 9, 10. *Trocenfis*. 32, 25. 33, 1. *Varmienfis*. 55. 22, 24. 57, 22. *Volyniæ*. 44, 19. Satrapiæ *Lituaniæ*. 50, 9. *Poloniæ majoris* octo. 4, 16, 17. *Rufsiæ*. 50, 10. vid. in *Palatinatus*.

Saxones in *Rufsia* habitant. 39, 6. pecorum curam capti habent. 39, 7.

Sborovia arx. 28, 12.

Scabini *Prufsiæ*. 58, 17.

Scarbimiria. 24, 3, 5.

Scebrefinum. 47, 19.

Scepufienfis Comitatus. 13, 13.

Schifmatici *Vitebfci*. 51, 29.

Schol

Schoinicia. 60, 25.
Schola *Uratislaviæ*. 11, 15.
Scholæ Grammatices *Cracoviæ*. 15. 28. Ignatianorum *Brescie*. 34, 6. Judæorum ibidem. 34, 7.
Sciricium Abbatia. 22. 26.
Sciuri dantur in *Polonia*. 3, 22.
Sclopeta *Russorum* arma. 35, 20. conficiuntur *Vilnæ*. 32. 17.
Sclovia. 37, 29. 52, 7.
Scotia. 67, 20.
Scoti ad nundinas *Lublinum* veniunt. 29, 22.
Scripta Eruditorum *Polonorum*. 72, 6.
Scythæ. 95, 14, 15. Scythæ Mahometani in *Lituania* & *Volynia*. 88, 10. Scytharum Solitudines. 2, 24. Scythas castigant *Poloni*. 101, 8, 9.
Scythia. 35, 25. 44, 8. 93, 16.
Sebergum. 58, 2.
Sebum in districtu *Pinscensi* plurimum. 34, 19. exportatur è *Polonia*. 89, 26.
Secretarius regni major Ecclesiasticus est. 87, 28, 29.
Secretarij. 84, 20.
Segetes *Brestenses Dantiscũ* vehuntur. 11, 24.
Selecia. 18, 12. 49, 5.
Sementis Satrap. *Mscislaviensis*. 50, 16.
Semigalia. 68, 7. Ejus dux Vasallus *Poloni*. 68, 16, 17.
Seminarium *Uratislaviæ*. 11, 15. *Zamosci* clericorum. 47, 14. Seminaria *Nesviziæ*. 49, 13.
Senatores Satrap. *Belzensis*. 46, 12. *Braslaviensis*. 42, 22. terræ *Chelmensis*. 46, 25. Satrap. *Cracoviensis*. 17, 21. *Czerniechoviensis*. 48, 3. Terræ *Dobrinensis*. 61, 21. *Livoniæ*. 68, 12. palatinatus *Lublinensis*. 29, 11. *Masoviæ*. 62, 2. Satrap. *Mscislaviensis*. 50, 10. *Podlachiæ*. 65, 5. *Podoliæ*. 42, 12. satrap. *Posnaniensis*. 7, 10. *Russiæ*. 36, 8. Palatinatus *Sendomiriensis*. 24, 14. Satrap. *Volyniæ*. 44, 20. Senatores vel *Spirituales* sunt vel *seculares* in *Polonia*. 82, 4. Senatorum numerus & ordo. 82, 5, 6, 7.
Senatorium munus certis honoribus nexum est. 82, 10.
Senatorium munus quomodo ab-

do abrogetur. 82, 11, 12.

Senatus *Poloniæ* eligitur & ejus autoritas. 78, 27. 81, 4. ad Senatum regni qui pertineant ex palatinatu *Czernichoviensi*. 48, 4. qui ex palatinatu *Kioviensi*. 43, 8. qui ex satrap. *Lenciciensi*. 10, 22. qui ex *Prussia*. 58, 11. qui ex *Samogitia*. 66, 23. qui ex Satrap. *Vilnensi*. 30, 27. in Senatu nemo locum habet nisi majori dignitate ornatus. 66, 2. in Senatu locum non habent præfecti urbium. 55, 25. 66, 1. in Senatus *Poloniæ* tantum admittuntur Catholici. 87, 14, 15. Senatus *Prussiæ*. 58, 3, 4.

Sendisovia. 28, 19.

Sendomiria. 96, 13. Ejus prospectus amænissimus. 24, 30.

Seniores *Armeniorũ Camenecia*. 41, 25.

Sepulchrũ *D. Alberti, Gnesnæ*. 6, 20. *S. Stanislai Cracoviæ*. 14, 9. Sepulchri Christi Militum monasterium dives possessionibus *Miechoviæ*. 23, 31.

Sepultura *Caroli Chodkievicii*. 46, 6. Ducum *Kioviensium*. 43 13, 14. F. F. Minorum de observantia. 23, 24. Monialium D. Benedicti. 23, 24. *Joannis Ostrogii*. 23, 26. Regum *Poloniæ Cracoviæ*. 14, 19. Comitum *Tarnoviorum*. 23, 26.

Seroicza. 63, 27.

Serpentes *Visliciæ* excommunicatæ à Pontifice. 28, 9. non nocent. 28, 11.

Severia. 18, 9. 20, 11. 13. &c.

Severiensis ducatus. 13, 12. 15, 3.

Siepercia. 62, 4.

S. Sigismundi caput *Plosci*. 62, 15.

Sigismundus Augustus. 80, 8. 87, 30. 96, 7. Ejus exercitus. 96, 7. &c. Sigismundus I. 91, 26. Ejus exercitus. 95, 30, 31. Sigismundus Senior aurum signat. 89, 11. *Cazimirum* canonisari curavit. 30, 6. 31, 10. *Lituaniam* expolivit. 30, 6. Sigismundus III. 1, 3. 92, 13. Legem dedit Duci *Brandenburgensi*. 55, 2. Sacra Ecclesiæ *Cracoviæ* auxit. 14, 14. Epi-

14. Episcopum *Smolenſci* deſtinavit. 52, 28. Hæreticos eradicavit. 88, 3. Palatium *Varſoviæ* condidit. 64, 2, 3. *Smolenſcum* à *Moscis* recuperavit. 53, 6. tumbam argenteam S. *Cazimiro* fieri fecit. 31, 13. Ejus exercitus. 96, 17, 18. Ejus pietas & liberalitas *Ploſci*. 62, 15, 16.
Silesia. 2, 25. 4, 12. 12, 25. 13, 12. 21, 22. 22, 11. 34, 9, 20. 54, 11.
Siligo plurima *Livoniæ*. 67, 17. *Ruſſiæ Albæ*. 48, 19. exportatur è *Polonia*. 89, 23.
Siluri capiũtur *Ploſci*. 63, 3, 3.
S. Simon Lipnica quieſcit *Cracoviæ*. 16, 24.
Siradia. 8, 16.
Situs *Livoniæ*. 67, 20. *Poloniæ*. 2, 14. *Poloniæ majoris*. 4, 9, 10. *Poloniæ minoris*. 12, 20, 25. 13, 1, 2. *Pruſſiæ*. 53, 16. *Ruſſiæ*. 35, 2. *Samogitiæ*. 66, 3.
Sixtus Leopolienſis Medic⁹ 37, 31.
Sixtus V. Pontifex inſignia ſua *Leopoli* donavit. 36, 18.
Skompe. 61, 16.
Slaucovia. 18, 9. 20, 20.
*S*lonimenſis diſtrictus. 48, 28.
*S*lonimum. 49, 5.
Sluchovia. 6, 24.
Sluckum tota lignea. 49, 24. Ejus Princeps abſolutus. 49, 27.
slupcia. 7, 1.
slupecia. 27, 8.
sluzevia. 11, 19.
smolenſcum munitum. 31, 18. 52, 15, 16, &c. 53, 5. 92, 26. a *Moſcis* recuperatum. 53, 6.
smolniany. 51, 20.
sniatinum. 40, 11.
sniegulæ. 10, 2.
soben. 13, 25.
socalia. 44, 27.
sochaciovia. 10, 8.
socolovia. 28, 19.
solecia. 12, 15. 25, 15.
solitudines *Scytharum*. 2, 24.
solum. 40, 25.
sorſtenum arx. 13, 22, 25.
sosnicia. 38, 11.
specula urbis *Smolenſci*. 52, 17.
speluncæ *Ruſſicæ*. 43, 13.
spitkovice. 13, 23.
squernevicia. 10, 11.
stagnum. 20, 13. *Stagna*

 poloniæ.

Poloniæ. 3, 26. *Roxolaniæ* manu facta. 36, 30.
Stanislavovia, 63, 26.
S. Stanislaus *Cazimiriensis* quiescit *Cracoviæ*, 16, 20, 23.
Stanislaus Kokozka *Cracoviæ* sepultus. 17, 2.
Stannum importatur in *Poloniam*, 90, 9.
Stargardia, 57, 14. 60, 24.
Starobubi, 53, 1.
Starzicia Velisia arx. 52, 4.
Stasovum, 28, 1, 2.
Statutum Regni, 80, 10. Statuta *Lituaniæ*, 80, 17. *Volyniæ* singularia. 80, 17.
Stavum, 7. 30.
Stenzicensis districtus. 26, 25.
Stepanovia, 44, 1.
Stephanus Rex, 31, 22, 27. 92, 9. libenter *Grodnæ* morat⁹ 33, 15, 16, 17. *Polotzi* collegiū Jesuitarum extruxit, 52, 3. *Vendæ* Episcopum Catholicū instituit, 70, 10. Stephanus *Valachiæ* princeps. 95, 29, 30.
Stetinenses duces homagium præstant *Polono* pro *Pomeraniâ*. 86, 7, 8.
Stipendiis auxit *Lubranscinum* Gymnasium *Rosrasevius*, 5, 11.
Stirus, fl. 36, 1.
Stobnicia, 28, 2.
Streffius captus, 9, 22.
Strelce, 12, 15.
Strium, 40, 31.
Studia Academiæ *Cracoviensis*, 16, 1. Studia *Polonorum* nobilium & plebejorum, 71, 13, 19. &c. Studia Theologiæ *Cracov*, 16, 19.
Studiosi docentur *Volyniæ*, 44, 24. vide *juventus docetur*.
Stuma, 57, 14. 92, 28.
Sua tuentur *Poloni*, 101, 5, &c.
Subcamerarius *Culmensis*, 58, 12. *Marieburgensis*. 58, 12, 13. *Pomeranicus*, 58, 13.
Submontana regio Satrap. *Cracov*. 18, 18. 22, 20. 39, 16.
Suburbanum *Plosci*, 62, 12. *Posnaniæ*, 5, 14. *Tarnoviæ*. 23, 23. Suburbana *Cracov*. 18, 19. 20. *Gedani*, ubi Episcopus *Vladislaviensis* possessiones habet, 59, 29. *Sendomiriæ*, 24, 23. 24. *Zavichosti*, 24, 24.

subur-

Suburbium *Crac.* 64, 9.
Suburbia *Varsoviæ.* 64, 15.
Succidia Victus *Polonorum.* 73, 20.
Succinum ubi colligatur, 54, 19. exportatur è *Polonia.* 89, 26.
Sucha. 21, 28.
Sueciæ regnum. 68, 1.
Suecicæ naves fugatæ *Gedani.* 60, 11.
Suecus partem *Livoniæ* habet. 68, 11. intercipit *Puckū.* 60, 21. expellitur *Pucko.* 60, 23. à *Polonis* quidē victus, sed è provincia nondum ejectꝰ. 101, 12, 13. â *Sueco* punitur *Polonia* ob scelera sua. 101, 25, 27. Sueci progressus in *Polonia* unde sint. 101. 25, 27. Sueci vincuntur à *Polonis.* 69, 26.
Suecorum clades. 69, 30. 70, 1, 2.
Suffraganeus Episcopi *Russici.* 52, 24.
Joan. Demetrius Suiscius in Capella suburbij *Crac.* sepultus. 64, 11, 12. vid plura in *Demetrius.*
Sulmones capiuntur *Plosci*, 63, 3. Sulmonum copia *Bydgostiæ.* 12, 12.
sulovia. 26, 17.
sumtus regios non mutuant ab exteris *Poloni.* 88, 24. 89, 4.
supellex Ecclesiæ *Lasci*, 8, 24.
superbia *Polonorum.* 72, 20. &c.
suprasium. 65, 17.
surasia. 65, 9.
suspiciones aulæ. 101, 23.
sydlovecia. 24, 22. 26, 21.
sydlovia munita. 27, 20.
sylvæ *Poloniæ.* 21, 4. 22, 17, 19. 25, 28. 26, 23. 27, 25. 32, 19. 34, 17. 50, 7. 60, 13. 65, 17. 66, 3. faginæ. 39, 29. fructuosæ. 53, 26. 61. 12. venationibus aptæ. 67, 21, 22.
synagogæ Arrianorum *Racoviæ.* 27, 13. Calvinistarū *Vilnæ.* 32, 11. Synagogæ Judæorum *Brescie.* 34, 11.
Martinus Szyschovius sepulchrum *S. Stanislai* restauravit *Cracoviæ.* 14, 10.

T

Tamogrodia. 47, 19.
Tanais fluv. 35, 9.

Tape-

Tapetes importantur in *Poloniam*. 90, 3. Communes sunt plebi *Polonicæ*. 75, 25.
Tarlovia. 25, 13, 14.
Tarnopolia. 42, 8.
Tarnovia. 23, 20.
Tarnovius *Moscos* & *Turcas* vincit parva manu, 92, 3, 4. Tarnovij, 23, 26.
Tartarorum confinia, 42, 16. incursiones. 38, 12. Tartaros vincit *Camenecius* parva manu, 92, 12.
Taurica, 92, 19.
Telonia persolvuntur *Dunamundæ*. 69, 1.
Telsii. 67, 14.
Templum *Bialostoci*. 65, 15. *Brezani*. 41, 8. in Insula *Bug*. 45, 3, 5. *Clobuci*, 19, 3. S. Petri *Cruswiciæ*. 12, 4, 5. S. Apolloniæ prope *Czenstochiam*, 19, 19. *Gnesnæ* dives, 6, 24. in *Jedlinskio*, 25, 13. *Miedireczi*. 46, 2, 5. Templum *Pilsnæ* 28, 18. S Annæ, *Priroviæ*. 19, 27. Templum *Pultoviæ*, 63, 22. *Racoviæ*. 27, 18. Templũ Catholicum erigitur *Regiomonti*. 55, 14. Catholicorum *Slucki*, 49, 25. Templum *Tarloviæ*. 25, 14. S. Joh. Baptistæ *Varsoviæ*. 64, 7. *Uchanie* quod exstruxit *Nicol. Danielovicz*. 47, 25. *Zolkviæ*. 37, 26. Canonicorũ *Calisfii*. 7, 22. *Lenciciæ*. 10, 24. *Opatoviæ*. 25, 8. *Pilciæ*. 20, 5. *Tarnoviæ*. 23, 25. *Veluniæ*. 9, 6. *Zamosci*. 47, 6, 7. regularium *Clobucij*. 19, 4. Secularium *Varsoviæ*. 64, 7. Templum Cathedrale *Chelmæ*. 46, 23. *Leopoli*. 37, 13. *Posnaniæ*. 4, 27. *Vilnæ*. 31, 9. *Uladislaviæ* dives. 11, 13, 14. Templũ Dominicanorum in urbe *Belzensi*. 46, 11. *Podoci*. 41, 2. Franciscanorum conuentualiũ *Miedireczi*. 45, 30. Jesuitarum *Leopoli*. 37, 8. Jgnatianorum *Gedani*. 59, 30. *Smolẽsci*. 52, 21. Latinorum *Kioviæ*. 43, 9. Minoritarum *Radomiæ*. 25, 11. F. F. minorum de observantia *Leopoli*. 37, 14, 15. 16. Monialium *Culmæ*. 56, 4. Tẽplum Parochiale *Grodnæ*. 33, 20. parochiale in civitate *Trocensi*. 33, 8. parochiale D. Joannis *Vilnæ*. 31, 23, 24. parochiale militum Sepulchri Christi *Lezaisci*. 28, 21. Tẽpla

Bychoviæ, 52, 8. *Cracoviensis* districtus, 13, 19. Episcopi *Cracoviensis* 108 sunt. 29, 7. *Culmæ* ditissima. 56, 3. *Czerniechoviensis* Satrapiæ Catholici ritus. 48, 5. *Lancuti* quæ *Stanislaus Lubomirscius* exstruxit, 38, 27, 28. *Leopoli* ditata. 37, 6, 7, 8. *Lovicii*. 10, 1. *Lublini*. 29, 18. Murata. 7, 5. *Nesviziæ*. 49, 16. *Posnaniensis* Satrapiæ. 7, 5. *Plosci* ditata. 62, 11. Templa *Regiomonti* tempore *Lutheri* Catholicis erepta. 55, 9. *Seloviæ*. 52, 8. *Smolensci*. 52, 20. *Toruniæ* catholica. 56, 16, 17. *Varsoviæ* magnifica. 64, 6. Templa Monialium S. M. Magdalenæ *Plosci*. 62, 12. Russorũ & Latinorum *Kioviæ*. 43, 9.

Tempus edax rerum. 43, 3.

Tencinij a *Lecho* orti, 21, 3. 27, 24.

Johan. Tencinius *Biesoviæ* monasterium exornavit donariis. 27, 29.

Tencinum arx. 13, 21. 18, 14. 20, 30.

Termini *Hungariæ*. 73, 19. *Lituaniæ*. 30, 13. 43, 29. 46, 19. *Livoniæ*. 35, 3. 66, 4. 67, 24. *Lublinensis* Satrapiæ. 30, 13. *Muscoviæ*. 30, 24. *Poloniæ*. 2, 18. 4, 2. &c. *Poloniæ* majoris. 4, 10. minoris. 12, 23. *Prussiæ*. 53, 18. &c. *Russiæ*. 35, 3. *Russiæ albæ*. 43, 29. *Russiæ rubræ*. 35, 24. &c. *Samogitiæ*. 66, 4. &c.

Terra *Chelmensis*. 36, 6. 46, 9, 18. *Czerniechoviensis*. 52, 13. 53, 8. *Dobrinensis*. 61, 9, 10, 21. *Grodnensis*. 32, 26. *Haliciensis*. 36, 6, 7. *Lucoviensis*. 29, 4. *Rummensis*. 53, 8. *Sendomiriensis*, 13, 2. *Sierpiejoviensis*. 53, 9. *Vielunensis*. 4, 21. 91, 1. vide plura in *Territoriũ* & *Satrapia*.

Territorium *Belzense*. 46, 13, 14. *Bobrouicense*. 11, 27. *Borisoviense*. 51, 9. *Breslense*. 11, 10, 11. *Brescinense*. 10, 20. *Busscense*. 46, 14. *Bydgostense*. 11, 27. *Camenecense*. 41, 15. *Chelmense*. 46, 24. *Chencinense*. 24, 13, 14. *Ciechonoviense*. 63, 14. *Corcinense*. 24, 13. *Covaliense*. 11, 11. *Crasnostavense*. 46, 24. *Crusviciense*. 11, 11. *Cyrnense*. 63, 13. *Dersaviense*. 60, 15. *Dobrinense*. 61, 12. *Juniuladislaviense*. 11, 28. *Grabovecense*. 46, 14. *Grodlense*. 46, 14. *Laticzoviense*. 41, 16. *Len-*

16. *Lenciciense*. 10, 20. *Libnense*. 61, 12. *Livense*. 63. 15. *Lomzense*. 63, 14, 15. *Macoviense*. 63, 15. *Michaloviense*. 55, 22, 23, 26. *Miracho viense*. 60, 15, 16 *Mlavense*. 62, 1. *Nurense*. 63, 14. *Opocinense*. 24, 14. *Orloviense*. 10, 21. *Ostressoviense*. 9, 3. *Petricoviense*. 8, 18. *Pilsnense*. 24, 14. *Plocense*. 61, 25. 62, 1. *Pradecense*. 11, 11. *Prossoviense*. 13, 10. *Pudense*. 60, 15. *Pultoviense* ejusq; princeps 62, 23. *Radomense*. 24, 13. *Radomscense*. 8, 18. *Ripinense*. 61, 12. *Rozanense*. 63, 15. *Schadkoviense*. 8, 18. *Sendomiriense*. 24, 12. *Siradiense*. 8, 17. *Slukoviense*. 60, 14. *Stenense*. 62, 1. *Stenzicense*. 24, 13. *Suecense*. 60, 15. *Tremboulieense*. 41, 15, 16. *Tucholiense*. 60, 14, 15. *Varsoviense*. 63, 14. *Velunense*. 9, 3. *Visliciense*. 24, 13. *Visnẽse*. 63, 13. *Vissegrodiense*. 63, 14. *Volcoviscense*. 32, 27. *VVscoviense*. 4, 18. *Xianzense*. 13, 10. *Zacrocimense*. 63, 14. *Zancrense*. 62, 1. *Zembroviense*. 62, 13. *Zucoviense*. 60, 15. Territoria Satrapiæ *Lenciciensis*. 10, 20. Satrap. *Ravensis*. 9, 11. *Russiæ*. 36, 12. vid. plura in *Palatinatus* & *Satrapia*.

Tetrarchiæ *Russiæ*. 40, 5.

Teuflius captus. 9, 22.

Teutones. 95, 26. Mariani *Lutherani* facti. 96, 9.

Theologia docetur *Leopoli*. 36, 24.

Theologiæ professores *Vilnæ*. 31, 31. Theolog. studia *Cracoviæ*. 16, 9.

Theologi *Poloniæ*. 72, 4.

Thesaurarius M. D. *Lituaniæ*. 84, 23. Regni *Poloniæ*. 84, 1, 2. *Prussiæ*. 58, 16. Thesaurarios Rex creat. 81, 25.

Thesaurus Ecclesiæ in Insula *Bug*. 45, 6. *Cracoviæ*. 14, 21. *Gnesnensis* Eccl. 6, 25. *Leopoli*. 37, 7, 8. &c. *Lovici*. 9, 30. *Olikæ*. 45, 16, 17. *Varsoviæ*. 62, 14. *Vchanie*. 47, 26. *Vladislaviæ*. 11, 14. Monasterii *Czenstochiæ*. 19, 15, 16. Thesauri monasterij in *Claramonte*. 19, 15.

Tiara Episcopalis *Henrici Firlei*. 6, 26, 28.

Ticocinum. 65, 9.

Tineccium. 21, 18.

Toloczinum. 51, 20.

Toma-

Tomasovia. 47, 19.
Toparcha *Samogitiæ*, 65, 23.
Tormenta bellica civitates *poloniæ* majoris habent, 100, 9, 10. Tormentorum majorum repositoria à *Vladislao* instituta 100, 7.
Torunia. 56, 14. ibi prælegguntur humaniora. 56, 20. ejus præstantia, 56, 15.
Tractus *Stenzicensis*, 26, 29.
Transylvania. 22, 11. 39, 12.
Transvistulana pars *Poloniæ*, 28, 16.
Tremboula, 42, 4.
Tribunal *Lituaniæ*, *Minsci* est, 51, 16, 17. & *Vilnæ*. 31, 4. Tribunal regni *Poloniæ*. 78, 14. *Petricoviæ* quotannis celebratur. 8, 26, 27.
Tribuni, 84, 22.
Tributa inconsulto Senatu Regni non instituit Rex. 81, 19. imponunt Nobiles. 77, 16.
Triticum in *Russia alba* plurimum, 48, 20. exportatur è *Polonia*. 89, 23.
Trocensis civitas, 33, 4. districtus, 32, 29.
Trocta piscis egregius est *Plosci*, 63, 5.
Tropæum de *Moscis* in suburbio *Cracoviæ*, 64, 9, 10.
Tucholia. 23, 19.
Tumba argentea *Cracoviæ*. 14, 11. *Sigismundi* III. *Gnesnæ*, 6, 21, 22. ejusdem *Vilnæ*, 31, 13.
Turca. 95. 15. Turcam Dominum agnoscit *Valachia*, 68, 12, 13. Turcam vincunt *Poloni*. 101, 6. Turcas parva manu vincit *Tarnovius*, 92, 34.
Turcia. 36, 28. 41, 22. 44, 8.
Turcum, 51, 21.
Turobinum, 47, 19.
Turris prope *Czenstochiam*, 19, 19. Turres *Calisii*, 7, 21. *Marieburgi*, 56, 29. *Rigæ*, 68, 19. *Smolenscі*, 52, 17.
Tyra fluv. 39, 29. 40, 2, 9. 41, 1.

V

Valachia, 2, 25. 42, 3. 69, 10. 96, 4. Valachiæ Princeps *Stephanus*, 95, 29, 30. *Turcam* agnoscit Dominum. 86, 12, 13. Valachiam prædantur *Poloni*. 101, 9, 10.
Valachi, 40, 14.

Valeria familia. 64, 29. Ejus insigne *Corvus*. 64, 30. Valeriæ gentis fortitudo. 65, 1.
Valerianus Episcopus *Vilnensis*. 31, 27.
Valisovia. 5, 2.
Vandalia. 35, 15.
Varca. 63, 25.
Varsovia. 55, 12. 63, 28. Ejus fabrica lignea olim. 64, 4. ibidem regia villa. 64, 17.
Varta fluv. 3, 28. 8, 16, 21. 10, 30.
Vasa argentea in Ecclesia insulæ *Bug*. 45, 6. *Cretingæ*. 67, 10. *Gnesnæ*. 6, 25. *Leopoli*. 37, 7, 8. aurea Ecclesiæ in insula *Bug*. 45, 6. *Cracov*. 14, 12. *Cretingæ*. 6, 7, 10. *Gnesnæ*. 6, 25. *Leopoli*. 37, 8. Gemmata *Gnesnæ*. 6, 26. Sacra *Culmæ*. 56, 5. Vitrea exportantur è *Polonia*. 89, 30.
Vasallus *Poloni* Dux *Curlandiæ*. 85, 20. dux *Prussiæ*. 59, 8. 85, 19. Dux *Semigaliæ*. 68, 16. 17. Princeps Imperij. 59, 6, 7. princeps *Valachiæ*. 85, 20. Vasalli Regni *Poloniæ*. 85, 19. non sunt viva regni menbra. 85, 24. 86, 1. &c.
Vatemberga. 58, 2.
Uchanie. 47, 24.
Vectigalia nova non instituit Rex inconsulto Senatu. 81, 19.
Velisca. 18, 12. 22, 21, 23.
Velisia Starzicia arx. 52, 4.
Velunia. 9, 5.
Venationes *Grodnæ*. 33, 15. *Prussiæ*. 53, 26. *Rudniki*. 32, 20. palatij *Viepolomicensis*. 22, 18.
Venatores. 84, 20.
Venda. 69, 7. 70, 8, 9. 92, 9. Vendæ Episcopum Catholicum Rex *Stephanus* instituit. 70, 10.
Venedicũ mare. 2, 19, 22.
Venetiæ. 38, 20.
Vengrovia. 63, 25.
Verveces exportantur è *Polonia*. 89, 30.
Vervecina victus *Polonorũ*. 73, 20.
Vesera. fl. 54, 13.
Vestales Virgines *Jaroslaviæ*. 38, 24.
Vestitus *Polonorum*. 73, 11.
Vestis nimiæ luxus perdit *Polonos*. 75, 16. vestes exoticæ *Polonis* sunt. 74, 9. vestes fæminarum *Poloniæ* ex pannis

extraneis sunt. 74, 30. fæminarum *Polonicarum* variant. 74, 26. *Polonorum* multæ. 75, 3. &c. preciosæ 75, 10. &c. variæ. 74, 7. pro bellis variant. 74, 10, 11, 15. vestes Sacræ *Culmæ*. 56, 6. *Czenstochiæ*. 19, 16, 17. *Leopoli*. 37, 7 Gemmatæ *Cracoviæ*. 14, 16. *Kioviæ*. 45, 6, 7. preciosæ Ecclesiæ *Gnesnæ*. 6, 28. *Ravæ*. 9, 31. *Varsoviæ*. 64, 8. ex sericis 75, 1. Vestium inventores *Polonis* milites sunt. 74, 10.

Vestiuntur *Poloni* una cum comitatu suo. 75, 7.

Vexilliferi. 84, 18.

Uherce. 38, 12.

Viæ dispositæ ad arcem *Myrh*. 49, 20. in districtu *Slonimensi* rectissimæ. 50, 1.

Viasdovia. 64, 4, 5, 9.

Viasdum. 10, 17.

Viazdensis munitio. 25, 10.

Vicarius Episcopi *Gedani*. 95, 23. Episcopi *PomeraniæGedani*. 60, 1. vicarii Episcopi *Vilnensis*. 30, 25.

Vicecancellari⁹ M. D. *Lituaniæ*. 84, 1. Regni *Poloniæ*. 83, 31.

VicePræfecti *Stabuli*. 84, 26.

Vici Monasteriorum districtus *Cracov*. non longè distant. 17, 25.

Viclefus. 87, 3.

Victus Polonorum, 73, 11. *Polonorum* nobilium. 73, 24. Plebejorum. 73, 19.

vidavia. 8, 21.

Joannes Vielicius Crac. sepultus. 17, 2.

vieviorka. 28, 28.

vikelandia. 68, 7.

vilciscensis arx. 26, 30, 31.

villa primaria nobilium. 26, 30, 31. regia in suburbanis *Varsoviæ*. 64, 17. *Villæ*. 13, 18. Palatinat. *Bresciancn*. 33, 25. Satrap. *Cracov*. 23, 2. *Lituaniæ*. 30, 10. prope *Nesvuziam*. 49, 19. Abbatis *Tinecii*. 21, 20. *Villæ* ligneæ Satrap. *Junivladislaviensis*. 11, 30.

Vilna. 31, 1. 33, 3. Vilnæ domus pulchræ. 32, 7.

vinnicza. 42, 19.

vinniczēsis district⁹. 42, 23.

vinum *Poloniæ* acerbum est. 3, 13. 24, 28. vina *Ungari* deponunt *Crosnæ*. 39, 16. importantur in *Poloniam*. 90, 10. in vina insumunt

munt sua omnia *Poloni*. 73, 14. 74, 1.
vires *Poloniæ* magnæ. 94, 7, 8. in viribus *Polonorum* ordo desideratur. 94, 9. 10.
virlandia. 68, 8.
virzbolovia. 67, 13.
viscovia. 63, 27.
vislicia. 18, 14. 28, 6, 13. in paludibus sita. 28, 6, 7.
visloca fluv. 4, 3. 36, 3.
visnia. 38, 16.
visnice. 13, 22.
visnicia arx. 22, 27.
visniovecia. 45, 21.
visokie. 65, 9.
vistula fluv. navigabilis. 3, 27. medium palatinatum *Sendomiriensem* decurrit. 27, 3. quas terras præterlabatur. 54, 10.
vitebscensis districtus. 50, 20.
vitebscum. 50, 23. 51, 1, 2.
vites dantur in *Polonia*. 3, 11. in Sendomiriensi palat. 24, 27.
vitriolum reperitur apud *Bieciam*. 18, 14. exportatur è *Polonia*. 89, 28.
vitrorum officinæ apud *Olstiniam*. 18, 16. (20.
vitulina victus *Polonorũ*. 73,
vivarium prope *Crepicios*. 18, 30. *Tarnoviæ*. 23, 22. vivaria *Rudniki*. 32, 20. *Sboroviæ*. 28, 14. *Zamosci*. 47, 22.
vkraina & ejus deserta. 40, 27.
Ula arx. 92, 6, 7.
Uladislavia. 11, 11, 12.
Uladislaus IV. Ecclesiam Catholicam *Smolensci* fundavit. 52, 26. *Moscis* eripuit *Czerniechoviensem* Satrap. 48, 1. Sacra *Cracoviæ* auxit. 14, 14. villã *Varsoviæ* in suburbanis condidit. 64, 17. Uladislaus *jagello*, & ejus exercitus. 95. 22.
vlodava. 33, 28.
vlodavia. 46, 26.
Ungaria. 2, 25. 12, 25, 26. 13, 13. 22, 10, 25. 35, 23. 36, 26. 41, 12, 13. Ungariæ fines. 2, 26.
Uniejovia. 10, 28.
voinia. 33, 27.
volboria. 10, 5.
volia castellum. 21, 8.
volinia vel volhynia. 46, 19.

Vol-

volmaria, 69, 29.
volodimiria. 44, 25.
Nicolaus Volscius Eremitorium *Camaldulensium* PP, extruxit, 21, 15. Monasterium Canonicorum Regularium *Crepiciis* condidit. 18, 29.
volucres *Poloniæ*, 3, 19. volucrum copia *Mscislaviensis* satrap. 50, 17.
vonchocia, 24, 21, 22, 25, 23.
vormita. 58, 2.
vorni, 67, 14.
vota soluuntur *Socaliæ*, 44, 30.
Uratislavia, 12, 15.
Urbs, vid. in nominibus propriis.
Uri dantur in *Polonia*, 3, 23. *Grodnæ*. 33, 16. in sylvis *Livoniæ*, 67, 22. albi in *Russia alba*, 48, 15.
Urzendovia, 29, 28.
Uschovia, 7, 1.
Uscie, 41, 4.
Usujatum, 52, 3, 4.
Uvæ *Poloniæ* non insuaves, 3, 11, 24, 27.
vulpes dantur in *Polonia*, 3, 24. in sylvis *Livoniæ*, 67, 23. albæ in *Russia alba*. 48, 16.

X

Xenodochia *Nesviziæ*, 49, 13.
Xiansia arx. 13, 22, 24, 1.

Z

Zaclicynum. 28, 20.
Jacobus Zadzicius & Ejus *Racoviæ* pietas, 27, 18.
Zamoscium munitum, 47, 4, 12 100, 25.
Joannes Zamoscius, ejusq; virt[us] & fortitudo pro patriæ, 47, 1, 3. *Cazigerejum* fugat parva manu, 92, 16, 17 *Maximilianum* vincit parva manu. 92, 13, 14. *Thomæ* Zamoscij ditio, 47, 20, 21. uxoris pietas & liberalitas, 47, 15.
Zarnovecia, 28, 19, 61, 3.
Zaslavia, 45, 21.
Zatoriensis ducatus. 13, 12, 21, 25.
Zavalovia arx elegãs, 41, 7.
Zavichostum. 24, 24.
Zbarasium. 100, 28.
Zbaravia, 45, 22.
Christoplorus Zbaravius *Soleciæ* arcem *restauravit*, 25, 15, 16. Ejus ditio. 20, 4.
Zborovia. 37, 24.

Zborovius *Dantiscanos* vicit, 92, 9, 10.
Nicolaus Zebridovi⁹ monti *calvariæ* nomen dedit, 21, 31.
Zidaczovia, 38, 16.
Zincovia, 42, 6.
Zirovicii. 50, 4.
Zitomiria, 42, 18.
Zitomiriensis districtus, 42, 24.
Zivecensis Comitatus, 21, 26.
Zloczovia. 37, 24.
Zmigrodum, 23, 19.
Zolkievius *Moscos* vicit parva manu. 92, 22, 23.
Zolkvia, 37, 25.
Zuanecia, 42, 7, 8.
Zukovia, 61, 3.
Zulava, 57, 3, 5.

EMENDANDA

in Textu.

Pag. 3, 28. *pro* Vieper *pone* Nieper. p. 15, 25. *pro* Nascoviana *pone* Noscoviana. p. 18, 14. *pro* Beciam *pone* Bieciam. p. 41, 24. *pro* prnot, *pone* prout. p. 43, 5. *pro* ritus Germanici, *pone* Græcanici. p. 71, 3. *pro* apt, aminimeq;, *pone* apta, minimeq;.

In Indice.

Lit. C. *Nomen* Castellanus *colloca ante* Castellum. Cazimiria, 29, 5. *pone*, 29, 25. Criczovia mista, *pone* munita. Lit. D. *delendum* Dobrovicia. Districtus Orsanensis. 25, 15. *pone* 52, 15. Lit. H. Holovacce, *pone* Holovacze. Lit. M. Majestas 83. *pone* 85. Mohilavia. 50, 30. *pone* 50, 27, 28. Lit. R. Rheticus & Rhombuum *ante* Riboticii *colloca*.

ADDENDA

in Indice.

Lit. A. Allio companatico abundat *Polonia*, 98, 30. Argentineus mons, 21, 13. Lit. E. Eremitæ S. Pauli, *adde*: vid. *Religiosi*. Lit. F. Franciscani, *adde*: vid. *Monasterium*, *Templũ*. Cætera leviora tu ipse per te Lector emendabis, & supplebis.

FINIS.

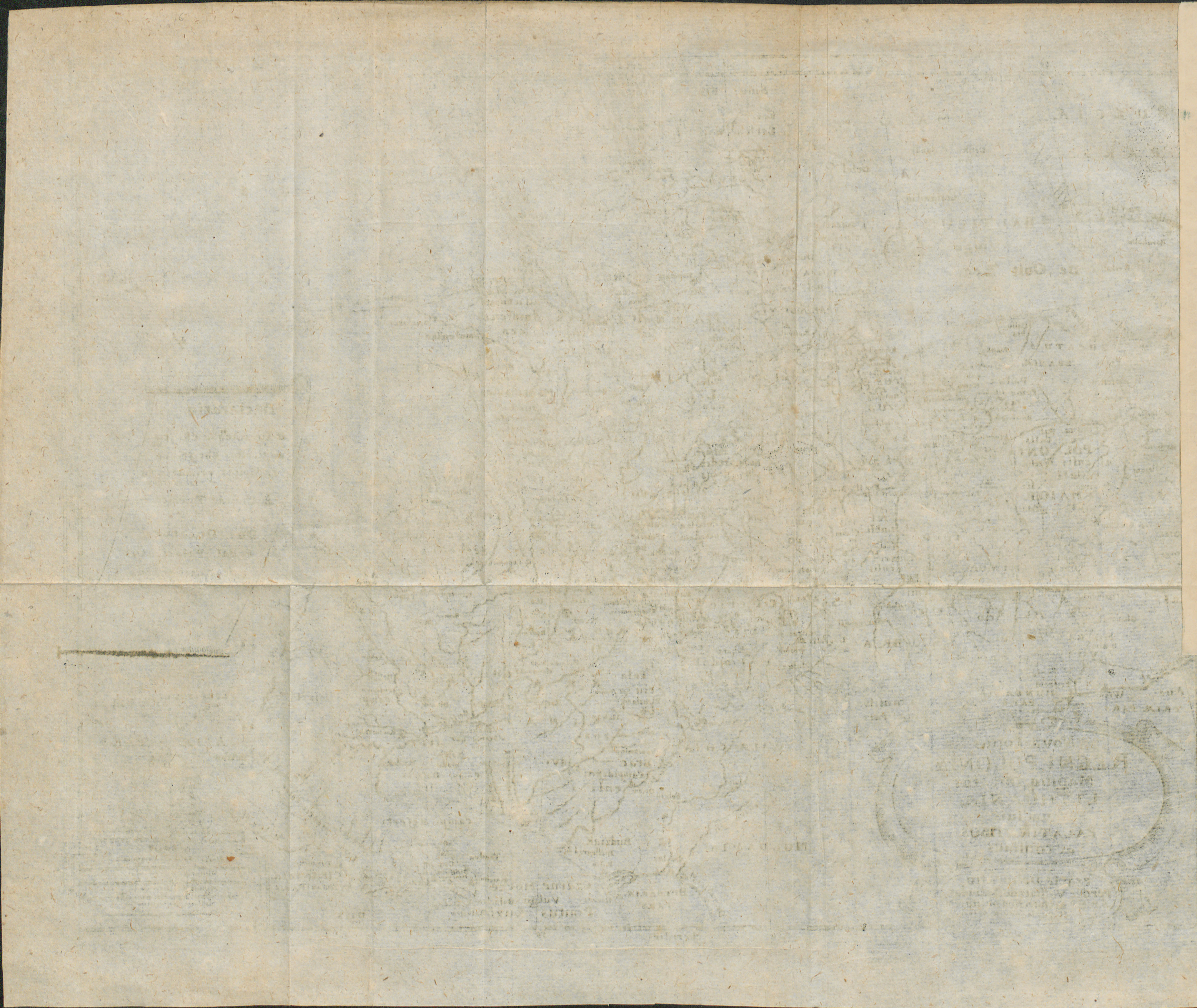
Nova totius
REGNI POLONIÆ
Magniq; Ducatus
LITHUANIÆ
cum suis
PALATINATIBUS
ac confiniis

exacta Delineatio
Per G. le Vasseur de Beauplan
S. R. M^tis Architectum militarem
et Capitaneum Ao 1651

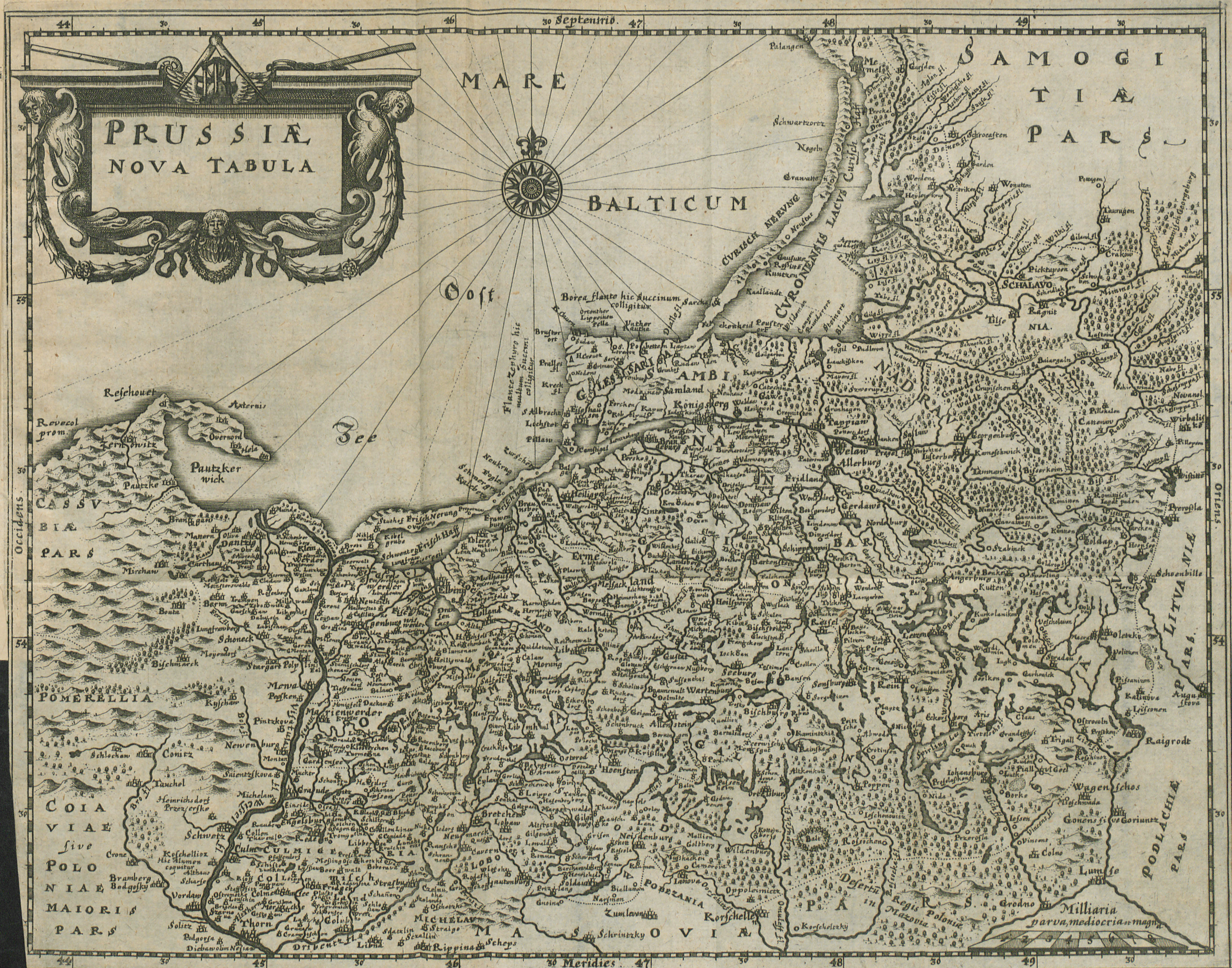
Declaratio.
Urbs Antiqua Christiana
Civitas Christiana
Civitas primaria Palatinatuum
Civitas Turcica et Tartarica
Duc. Ducatus.
P. Pal. Palatinatus
Cast. Castellanatus.

Scalæ
Milliaria Poloni. a Communia.
Milliaria Germanica.
Milliaria Ucrenica.
Milliaria Moscovitica.

30

PRUSSIÆ NOVA TABULA
MARE
BALTICUM
Oost
Zee
SAMOGITIÆ PARS
CASSUBIÆ PARS
POMERELLIA
COIAVIAE sive POLONIAE MAIORIS PARS
PODLACHIÆ PARS
LITVANIÆ PARS
MASOVIA
Milliaria parva, mediocria et magna
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Königsberg
Dantzig
Elbing
Thorn
Culm
Memel
Pillaw
Marienwerder
Allenstein
Wartenburg
Heilsberg
Bartenstein
Rastenburg
Angerburg
Insterburg
Welaw
Tilse
Ragnit
Schalavo
Samland
Natangen
Ermeland
Pautzker wick
Hela

3. 20

